

AMATÉRSKÁ

4/2012

SCÉNA

58. ročník dvouměsíčníku pro otázky
amatérského divadla a uměleckého přednesu

**Kam spěje Jiráskův Hronov?
Loutkářská Chrudim a Mladá scéna
O sublimaci a dvojjednosti divadla**

Loutkářská Chrudim 2012

↑↑↑↑ Dezorzovo lútkové Divadlo – Desperandul'a

↑↑↑ Bábkové divadlo Žilina – Perinbaba

↑↑ Bela Schenková – Seminář F

↑ Jarmila Parčiová – Seminář S

↑↑↑↑ Marek Bečka – Zchudlý loutkář

↑↑↑ Divadlo Športniki a Loutkové divadlo Maribor – Back to Bullerbyn

↑↑ Kamil Bělohávek – Seminář O

↑ Zdeňka Vašíčková a Klára Lukášová – Seminář R

Úvodník

Z obsahu

Zpitomět lidi

S posledním hronovským představením se uzavřela další divadelní sezona amatérského divadla. Z mého pohledu byla přiměřeně bouřlivá, zajímavá, podnětná, ale pro mne hlavně lidská, protože mi už od podzimu umožňovala potkat na různých soutěžních i nesoutěžních, krajských i národních přehlídkách kamarády a známé, kteří pro mne i pro ostatní diváky hráli divadlo s radostí a pro radost. A tak nemohu souhlasit s názorem Martina Volného, který v diskusi na webu Amatérské scény píše, že přehlídky jsou upřímné a „amatérsky čisté“ do úrovně oblasti. Myslím si totiž, že tohle je spíš v lidech, ne v místech. Pokud budou neupřímní lidé v oblasti, bude neupřímná i oblastní nebo místní přehlídka.

Já měl asi štěstí a potkával všude samé prima lidi. Také si, na rozdíl od zmíněného diskutéra, nemyslím, že diskuse o budoucnosti Hronova, činoherních či jiných přehlídek nikam nevedou a nic neřeší. Když nic jiného, tak poukazují na rozdílné názory a různé vnímání amatérského soutěžení, případně nesoutěžení. Jsem rád, že se takové diskuse vedou, a na stránkách Amatérské scény je podporujeme a budeme i nadále podporovat, protože bez diskusí a názorových střetů všechno usne a věci za nás bude řešit někdo jiný podle svého. To už jsme tady měli a bohužel v mnohém opět máme. Pouze se musíme naučit poslouchat názory ostatních. Nebrat si příklad z našich politiků, kteří nás každý den straší bankroty, nezaměstnaností nebo tím, že nebudou peníze na tu či onu přehlídku.

Když se těmto stavům poddám, tak místo zásadních věcí budeme zdaloudavě řešit nepodstatné. Což se, podle mého názoru, stalo při hronovském zasedání odborné rady činoherního divadla. Na popud ministerstva kultury, potažmo NIPOS-ARTAMA, se zde mělo zaujmout stanovisko k úsporným koncepcím národních přehlídek. Po několika-

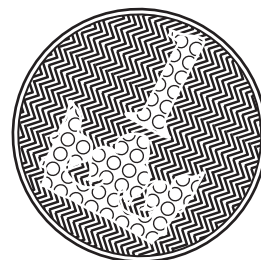
hodinové diskusi se nevymyslelo nic úsporného, pouze odpověď, že ořezat fungující, praxí prověřený systém postrádá smysl a bude lepší, když se zruší úplně. Ale proč by zrovna otázky hledání úspor měla řešit odborná rada, která je dlouhá léta garantem smysluplnosti činění v prostředí amatérského činoherního divadla? Má si tato rada brát za své to, že politici nevidí potřebu podpory kultury? Má politikům, potažmo jejich příspěvkové organizaci, radit, jak podříznout větev, na které amatérské divadlo a systém postupových přehlídek sedí? Nemá se spíš zabývat koncepcí rozvoje oboru? Nakonec totiž na projednávání bodu mnohem podstatnějšího, a to problematiky krajských přehlídek, licencí, nominací a doporučení, zbylo minimálně času. K provedení potřebné široké diskuse vlastně žádný.

Celé jednání mi tak připomnělo jeden komentář ekonomky Ilony Švihlíkové z počátku loňského roku. Pojednával o společnosti strachu, kterou v naší republice vyvolává vláda a vládnoucí elita. Strachu ze všeho od bankrotu Řecka, strachu ze ztráty zaměstnání a z toho plynoucího strachu z osobního bankrotu, který nás vede k tomu, že se necháme ponížovat a vykořisťovat, což přesně současně „elitě“ vyhovuje.

...*Když uvažuji o dnešní společnosti, vybavuje se mi oblíbená česká pohádka Hrátky s čertem. V ní se Martin Kabát vydává do pekla, aby zpátky dostal úpisy od princezny a její služebné Káči. Přestože mu mučením vyhrožuje samotný Satan, dokáže se mu vzepřít, když říká: „A ne a ne a ne! V tomhle je celej ten váš kumšt, zpitomět lidi, udělat z nich ustrašený, zbabělý zvířata.“ Martin Kabát úpisy roztrhá s tím, že „takovou hanbu sám sobě neudělá“. Je určitě zajímavé, že Jan Drda – autor předlohy této pohádky – považoval Martina Kabáta za esenci češství.*

MICHAL DRTINA

Kam spěje Jiráskův Hronov?	2
Ladislav Vrchovský	
Pravidla jsou proto, aby se dodržovala	3
Michal Drtina	
Co je Jiráskův Hronov?	4
Luděk Richter	
Za amatérské divadlo inspirativnější!	5
Jan Šotkovský	
Změna již probíhá	5
Jan Císař	
Divadelní dožínky	7
Alexandr Gregar	
Z druhého břehu	8
Jan Císař	
Generační rozpor	13
Alena Zemančíková	
Co se zvukem na divadle IV	14
Vratislav Šrámek	
Jak se mi potření líbilo na na Mladé scéně	16
Martin Kolář	
Zápisky z Mladé scény 2012	19
Jana Soprová	
Echo-cho mladé ženy na Mladou scénu – širší souvislosti	24
Kamila Kostřicová	
Od baroka k postmoderně	26
Anita Nováková	
Hronov v obklíčení příběhů	35
Michal Zahálka	
82. Jiráskův Hronov – zápisky jisté Zachové	39
Pavlaína Zachová	
Hronov jako laboratoř uvažování o divadle	42
Martin Pšenička	
Abychom mluvili stejnou řečí IV	45
Kateřina Šplíchalová Mocová	
Cesta tam a zase zpátky aneb Knezha a její hvězdný prach	46
Kamila Kostřicová a Vít Piskala	
Bezdomovec z ostravského Bílého divadla dostal cenu v Kazincbarcika	49
Honza Číhal	
Nezávislé divadelnictví v Brně	51
Sandra Donáci	
Sítka reality show 2012	53
Vojtěch Dvořák	
Stojí za přečtení	58
Pavlaína Schejbalová	
„Činoherní klub uvádí:“ tanec, loutky, herec	60
Radvan Pácl	

Kam spěje Jiráskův Hronov?

Postaven před otázkou, jaké pocity ve mně vyvolal pobyt na letošním Jiráskově Hronově (JH), respektive k čemu z průběhu JH 2012 bych chtěl něco říci, mohu začít jediné slovy: jsem rád, že jsem alespoň na chvíli „byl při tom“. Při čem? Při debatě, která hlasitostí převažovala nad všemi probíhajícími, při debatě nad otázkou, kam spěje Jiráskův Hronov. Kam spěje, to samozřejmě nevím. Kam bych chtěl, aby šel, to chci říci.

Je třeba, aby na JH byla zastoupena co nejširší reprezentace „inscenovaných názorů na dramaturgii“.

Jiráskův Hronov má jedinečnou a nezastupitelnou roli: skloubit teoretickou a praktickou rovinu diskurzu o vývoji dramaturgii. Má-li ovšem splnit tento úkol, musí zůstat mezidruhovou divadelní přehlídkou. A už jsem u jednoho výrazného pocitu z letošního ročníku, pocitu nepříliš příjemného, vznikajícího ve mně vždy, když slyším slova: „...konečně jsem viděl divadlo, tohle představení, to bylo takové divadlo, jakého by na JH mělo být více...“

Podobná slova zaznívala z úst některých účastníků po zhlédnutí tvaru, který vyhovoval právě jejich vidění, jejich vkusu, jejich oblíbenému žánru, jejich míře schopnosti přijmout (nechci-li přímo říci s ním sympatizovat) způsob vidění divadla z úhlu pohledu inscenátorů té které inscenace.

Pro mne samotného je krása divadla spojena s jeho růzností. Při všem nebezpečí, že při návštěvě představení narazím na kus, který mne znechutí. Pokud ovšem znechucení nepramení z neumění protagonistů, ale z tématu, z pojetí, z použitých výrazových prostředků, které jsou zvládnuty a naplňují kritéria pro jeviště jako takové, hledám vždy příčinu znechucení v sobě samotném. A samozřejmě si někdy i přitakám: ano, tímto chci zůstat znechucen. To ovšem neznamená, že upřu jiným, ve kterých tatáž inscenace vzbudí pocity radosti, nadšení a porozumění, právo chvalořečit právě poetiku, která naopak mne odpuzuje.

Úkolem všech, kteří se podílí na programové skladbě JH, je dohlédnout na to, aby zde byla zastoupena po-

kud možno co nejširší reprezentace „inscenovaných názorů na dramaturgii“, a to v co nejvyšší jevištní kvalitě. Úkolem organizátorů pak je, aby návštěvníkům umožnili účast na setkání s lektory, kteří jsou schopni osvětlit genezi jednotlivých divadelních názorů, cest a kolejí (občas i slepých, jak mnohdy v minulosti ukázal další vývoj), odhalit tvůrčí zázemí inscenátorů, pojmenovat je, a to vše hlavně při toleranci k tvůrčímu uměleckému procesu, jehož hranice si nedovolím určit.

Uzavřu vzpomínkou na nejprjemnější chvíli. Odehrála se při snídani v kavárničce hotelové školy. Mladá (ale již několikaletá frekventantka různých seminářů) na otázku, co zatím bylo pro ni ze zhlédnutého nejlepší, odpověděla: „Divadlo Kámen, Hájkův Faust a ani Mikve nebyla úplně špatná.“ Na této odpovědi mne potěšila míra schopnosti přijmout odlišný názor na dramaturgii, na divadlo, na svět a velká míra tolerance k odlišným tvůrčím východiskům. (Samozřejmě v této chvíli nijak nehodnotím onou dívkou zmíněnou inscenaci.)

Kéž by se JH v budoucnu stal na jedné straně přehlídkou toho nejlepšího, co jednotlivé druhy divadla v ČR sezónně nabídnou. To je na odpovědnosti porot jednotlivých národních přehlídek i postupových přehlídek, které by měly především ctít propozice v části určující žánr přehlídky a vysílat inscenace tento žánr naplňující.

Kéž by na JH byla naplněna míra tolerance k různosti.

Ale to už není pocit, to je přání...

LADISLAV VRCHOVSKÝ
NOVINÁŘ, DIVADELNÍ PUBLICISTA A KRITIK

Pravidla jsou proto, aby se dodržovala

Už několikrát jsme v Amatérské scéně psali, že debaty o tom, jaký má být Jiráskův Hronov, se vedou od jeho vzniku. Avšak zdá se, že v současnosti jsou tyto debaty velice silné a bude třeba se rozhodnout, jakým směrem půjde Jiráskův Hronov dál.

K tomuto rozhodování jsme se v redakci rozhodli přispět tím, že zveřejníme či upozorníme na některé názory, tak abychom přispěli k diskusi. K diskusi, která pomůže členům festivalového výboru Jiráskova Hronova nastavit pravidla, podle kterých se tato přehlídka amatérského divadla koná.

Možná je dobré na začátku připomenout, podle jakých pravidel se přehlídka koná. Má totiž svůj statut, který je podepsaný ministrem kultury a který v článku šestém uvádí: „*Koncepci přehlídky schvaluje festivalový výbor, který je také garantem odborné úrovně základní programo-*

vé části přehlídky. Festivalový výbor ustavuje vyhlášovatel společně s pořadatelem přehlídky.“ Vyhlášovatelem pak je ministerstvo kultury a pořadatelem město Hronov ve spolupráci s organizacemi divadelních amatérů v Čechách a na Moravě a s odbornými zařízeními ministerstva kultury.

Výběr souborů do programu je prováděn podle organizačního řádu, který upravuje základní vztahy mezi subjekty zabezpečujícími přípravu a organizaci Jiráskova Hronova. Organizační řád je platný od roku 2004 a jak se v něm praví „...*je závazný pro instituce a občanská sdružení, které k němu připojily podpis svého oprávněného zástupce, jakož pro všechny účastníky Jiráskova Hronova.*“

Pod tímto dokumentem jsou podepsáni zástupci Ministerstva kultury České republiky, České sekce UNIMA, NIPOS-ARTAMA Praha, Klu-

bu přátel umění v České republice, města Hronova, Občanského sdružení KRUH v Hronově, Kulturního a informačního střediska Hronov, Sdružení pro tvořivou dramaturgii, Krajského úřadu Královéhradeckého kraje, Společnosti Amatérské divadlo a svět, Amatérské divadelní asociace, Svazu Českých divadelních ochotníků, Českého střediska AITA/IATA a Volného sdružení východočeských divadelníků. (Celý dokument najdete na webu Amatérské scény.)

Proč takto nudný úvod? K uvědomění si, podle jakých pravidel se Jiráskův Hronov tvoří a ke komu míří naše další diskuse. Právě festivalový výbor bude na následujícím jednání tím orgánem, který může platná pravidla upravit tak, aby reflektovala zájem většiny amatérských divadelníků.

MICHAL DRTINA

Stojíme na křižovatce a je třeba rozhodnout, jakou cestou se JH vydá.

↑ Problémový klub Jiráskova Hronova, Martin Pšenička Foto Ivo Mičkal

Co je Jiráskův Hronov?

Opravdu je Jiráskův Hronov jakýmsi nejvyšším kolem, k němuž všichni směřují a o něj soutěží? V umění je soutěž vždycky tak trochu nesmysl, neboť soupeří věci neměřitelné a nesouměřitelné.

Lze ji pochopit jako nutnost při výběru z krajských přehlídek na oborové národní přehlídce. Ale Loutkářská Chrudim či Dětská scéna nejsou

soutěží o postup na Jiráskův Hronov. Jsou to autonomní vrcholné, podle vlastních propozic nesoutěžní přehlídky svých oborů, na nichž

soubory, seminaristé a další zájemci pod vedením renomovaných odborníků poznávají a řeší problematiku svého oboru. A pokud ony přehlídky vysílají někoho na Jiráskův Hronov, měly by tam jejich poroty – ony a právě jen ony (ostatně kdo soudný může říci, že je nejlepším odborníkem v celé České republice, a to ještě na sedm či deset divadelních oborů) – vybírat ne jakési „vítěze“, nýbrž ty, kdo mohou z daného oboru přinést divadelnictví jako celku něco specifického, svého, pro ostatní inspirativního.

Mezioborová přehlídka, již Hronov je, by neměla být přehlídkou „vítězů“, nýbrž přehlídkou divadelních možností, nabídek, inspirací jednotlivých oborů. A to ani zdaleka nemusí naplňovat ten „nejlepší“, ale ten, kdo přichází s něčím pro daný obor typickým a zároveň objevným.

Ale aby se ona inspirativnost mohla plně uplatnit, bylo by ještě žádoucí, aby na Jiráskově Hronově – v diskusním klubu i v tzv. PC – byli odborníci z různých oborů, kteří dokážou na ona specifika upozornit, analyzovat je a přiblížit ostatním; tedy odborníci s hlubšími znalostmi o divadle hraném dětmi, tanečním divadle, loutkovém divadle... Eintopf všeoborných odborníků, u nichž je jedno, zda zasedají v porotě Wolkrova Prostějova, Volynského pikniku nebo Mladé scény, není tou pravou cestou.

Prostě: Jiráskův Hronov by neměl být výkladní skříň, ale dílnou mezioborové inspirace. Proto by se o něj nemělo soutěžit, nýbrž by se na něj mělo vybírat z hlediska inspirativnosti. Přesto, že jenom lízat smetanu je snazší a získá to větší aplaus.

LUDĚK RICHTER

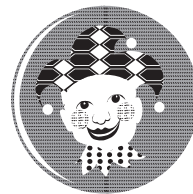
DRAMATURG, REŽISÉR A HEREC DIVADELNÍ SPOLEČNOSTI KEJKLÍŘ

↑↑ Diskusní klub Jiráskova Hronova, Luděk Richter (druhý zleva)

↑ Problémový klub Jiráskova Hronova, Jan Šotkovský Foto Ivo Mičkal 2x

Za amatérské divadlo inspirativnější!

„Hlavně napiš něco provokativního, ať s tím hodně lidí polemizuje, to pak nebudeme muset tolik psát my,“ nabádali mě kolegové z redakce. Inu, jak vyvolat polemiku nevím, dneska už ani říct, že Hippolytos je čůrák, s nikým moc nehne, tak zkusím polemizovat přímo, a to s některými aspekty článku Ludka Richtera „Co je Jiráskův Hronov?“ (viz výše) a přihřeju si jednu ze svých oblíbených polívčiček.

Ten sloupek míří totiž k něčemu podstatnému – k razantní proměně kritérií výběru na Jiráskův Hronov, a to sice od inscenací „nejlepších“ k „nejinspirativnějším“. Není to myšlenka nová – zaznamenal jsem ji v posledních letech kupříkladu od Vladimíra Hulce, Martina J. Švejdy či Vladimíra Zajíce. Nehledět v první řadě na kvalitu, ale na progres, prezentovat to nové, hledající, neopakující, bez ohledu na omyly a propady. Vždycky mi ta úvaha přišla poněkud scestná – výsledkem může být po mém soudu jenom a) Šrámkův Písek, b) festival originálních (či pseudooriginálních), progresivních (či pseudoprogresivních) KONCEPCIÍ. Inscenací, u nichž budeme oceňovat v první řadě a především nenaplněnou či nepřiliš naplněnou ambici. Neboť pokud by šlo o insce-

nace vsutku originální a novátorské, zároveň však domyšlené a dotažené, zřejmě bychom se shodli, že jsou prostě nejlepší, a kluzkého kritéria inspirativnosti (skoro všechno nás může inspirovat k něčemu, k vlastní tvorbě stejně jako k myšlence, že v Tritonu bude lépe) by nám nebylo třeba.

Ostatně sama snaha oddělovat inspirativnost od kvality mi přijde poněkud scestná. Inspirovat může divadelníka podle jeho založení zkoumání slepých uliček a ověřování nezavedených postupů stejně jako tříbení již nalezeného nebo chytrá a vkusná aplikace jistých řemeslných postupů. Soudím, že inscenace, které jsou v daném roce v dané oblasti amatérského divadla „nejlepší“, jsou také logicky různými způsoby, jakými své kvality dosahují, sdostatek in-

spirativní pro obory jiné. Dovolává-li se Luděk Richter inscenací, které „přichází s něčím pro daný obor typickým a zároveň objevným“ – není prostě řeč o dobrém divadle, které tohle všechno naplňuje jaksi automaticky?

Ostatně v činoherní větvi amatérského divadla, kterou znám nejlépe, se jistá představa o „inspirativnosti“ prosazuje výrazně v rozhodnutích porot a programových rad už dlouho – v oceňování neobvyklé a odvážné dramaturgické volby, kvůli níž se promíjí leccos v jejím naplnění. Myslím tedy, že inspirativnosti není třeba se dovolávat – jako kritérium je to pojem vágní a neuchopitelný a dělá už teď v amatérském divadle víc škody než užítu. Na jeho nadvládu nad Hronovem bych se příliš netěšil – výsledkem by mohla snadno být sestava inscenací, o kterých (slovy Vladimíra Mikulky na dnešním PC klubu) „se mnohem lépe mluví, než se na ně dívá“.

JAN ŠOTKOVSKÝ
DRAMATURG

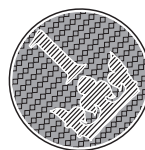
Změna již probíhá

Pánové Richter a Šotkovský se jali diskutovat o tom, co je Jiráskův Hronov. Lépe řečeno: Jan Šotkovský diskutuje s návrhem Ludka Richtera o tom, zda JH má být přehlídkou „nejinspirativnějších“ představení.

Přečetl jsem si tuto jejich diskusi se zájmem, leč obávám se, že v tuto chvíli se via facti – tedy tím, jaký 82. JH Hronov je a co se na něm a kolem něho děje – objevují symptomy, které signalizují, že začala probíhat nemalá změna jeho podoby. Nebo jinak: že může brzy taková proměna proběhnout. A vůbec v ní nepů-

jde o inspirativnost, ale o celkovou podobu, celkové zaměření JH. Některé z těchto symptomů shrnula v Právu z 9. srpna v glose Radka Hrdinová a vyslovila tak ledacos z toho, co od soboty slyším v rozhovorech s některými dlouholetými účastníky JH, kteří vyslovují nad těmi různými symptomy podle své letory údiv,

zklamání, lítost, rozhořčení. Jako pamětník tato fakta rovněž zaznamenávám, a protože jsem zažil mnohé proměny JH, tak vím, že vždycky takové symptomy neomylně hlásily, že změna je ve vzduchu. Zdá se, že tentokrát oznamují principiální reakci na diferenciaci českého amatérského divadla, když v repertoáru 82. JH převažují věci silně ovlivněné post-postmodernistickými principy. Zkrátka a dobře: tradiční činohře se příliš prostoru na tom letošním JH nedostalo.

Snaha oddělovat inspirativnost od kvality mi přijde poněkud scestná.

Tradiční činohře se příliš prostoru na tom letošním JH nedostalo.

Když k tomu připočtete ty další signály, o nichž zčásti píše ve své glose Radka Hrdinová (mezi něž např. také patří „inspirativní“ profesionální představení), tak není divu, že je vyslovena představa proměněného JH v jakousi letní divadelní školu – i proto, že mezi diváky převažují mladí; nejen seminarišty, ale i další „neorganizovaní“. A je to najed-

nou přehlídka – nebo snad skutečně „škola“? – na způsob filmové školy v Uherském Hradišti. Když jsem tuhle představu slyšel, musel jsem jí vzít zcela vážně jako možnou budoucí podobu JH vzklenutou na tom post-postmodernistickém základu.

V zásadě by se tak amatérské divadlo rozčlenilo na dvě nejpodstatnější

linie: netradiční a tradiční. Nevím, jestli to bude dobré, nebo špatné, ale vím, že rozhodující divadelní trend je pro to příznivý. Zbývá otázka, kam se uchýlí se svou přehlídkou to tradiční divadlo, ta stará dobrá činohra. Protože ta zůstane nepochybně nejširší bází, na níž se bude amatérské divadlo odehrávat.

JAN CÍSAŘ

Hronovská glosa tázací

Bývalo na Jiráskově Hronově dobrou tradicí, že v předvečer (nebo během) festivalu – mimo hlavní program – dostal prostor domácí hronovský soubor.

Domnívám se, že Hronov unese všechny podoby amatérského divadla.

Letos jsem se těšila na Obchodníka s deštěm, kterého Divadelní soubor Jiráskova divadla pod vedením Miroslava Houšťky premiéroval loni v červnu.

Marně, domácí nebyli pozváni. Zdůvodnění, že je nutno šetřit, obávám se, neobstojí. Představení domácího souboru by rozpočet

festivalu nijak výrazně nezatížilo. A termín by se také našel, vždyť například v úterý se v Jiráskově divadle vůbec nehrálo.

Pokud má vedení festivalu představu, že tzv. tradiční, pro jiné konzervativní, divadlo na Jiráskův Hronov nepatří, nechť to řekne rovnou a nehledá zástupné důvody.

Domnívám se, že Hronov unese všechny podoby amatérského divadla. Kladu si otázku, zda na Hronov patří, byť i sebeinspirativnější, profesionálové. Vždyť z přehlídek nominovaných amatérských představení je vždycky víc, než se do programu vejde.

RADMILA HRDINOVÁ

DENÍK PRÁVO 9. SRPNA 2012, STRANA 12

Za porozumění!

Zdá se mi, že jsme si nerozuměli, milý Jene Šotkovský (reakce na článek „Za amatérské divadlo inspirativnější!“, pozn. redakce). Inspirativnost neznamená pro mne (a snad ani z definice) experiment (tedy Šrámkův Písek), natož špatné, pseudooriginální, pseudoprogresivní, konceptuální, vyprázdněně ambiciózní... divadlo. Tolik obecně k pojmu inspirativní.

Nechci, aby ze všech přehlídek vycházeli „vítězové“ střížení podle jednoho vkusu několika stejně smýšlejících lidí.

Konkrétně pak mám na mysli – a takže to v úvodníčku výslovně uvádím – vzájemnou inspiraci divadelních oborů mezi sebou. Přijde mi totiž například zvláštní, když se na Jiráskově Hronově vedle sebe vyskytnou dvě inscenace souboru Kámen, lišící se jen tím, že jedna je (slovy veřejné diskuse) light a druhá heavy, přičemž ta light je „experimentálně“ písvecká a ta heavy „činoherně“ volyňská. Což mimo jiné dokládá, že dobré či nejlepší neznamená „jaksi automaticky“ pro daný obor typické a zároveň objevné. A nu-

tí mne to ptát se, v čem pak spočívá ta hronovská mezioborovost.

Chtěl bych prostě na Hronově vidět dobrou „činohru“, dobré loutkové divadlo, dobré divadlo hrané dětmi, dobré netradiční divadlo, dobré divadlo poezie... – které by mě inspirovaly tím, co se v mém oboru vídá pořádku; ne špatnou „činohru“ od loutkářů, špatné loutkové divadlo od „činoherců“ či děti napodobující divadlo dospělých, případně jakousi špatnou všehosmíš.

Šlo mi tedy zjevně o to, aby si na Jiráskově Hronovu jednotlivé obory vzájemně nabízely to, co je dobré, zajímavé, inspirativní pro ostatní právě v jejich oboru, a ne aby ze všech vycházeli „vítězové“ střížení podle jednoho vkusu pár stejně smýšlejících lidí. A i proto jsou tu potřební odborníci z různých oborů. Aby nevznikal onen eintopf, o němž jsem se rovněž zmiňoval.

LUDEK RICHTER

Divadelní dožínky

V letošních zpravodajích JH se více než kdy jindy objevily názory na poslání či smysl Jiráskova Hronova. A rozpaky nad výběrem inscenací. Podobné úvahy jsou tradiční součástí tohoto letního setkání divadelníků, možná už od Jiráska.

Do konce osmdesátých let minulého století to bylo jednodušší – Hronov byl Mekkou amatérského činoherního divadla, výsledkem nejrůznějších postupových struktur, ať už je organizovaly střechové ochotnické organizace jako Ústřední matice československých divadelníků před rokem 1948, či potom nejrůznější postátnění organizátoři. Vždycky se řešilo, jaké soubory a jaké inscenace by měly být předmětem zájmu této „vrcholné“ amatérské přehlídky.

Téměř kuriózně dnes zní věta z povolání účastníků na 1. ročníku Jiráskova Hronova v roce 1931: „Voláme všechny na stráž a k ochraně neutrality umění a zvláště lidového divadelnictví, aby bylo zachováno svým národním a kulturním úkolem, nebylo ovlivňováno žádným stranictvím a nebylo vykořisťováno pro ziskové a neideové účely.“ Za osmdesát dva ročníky JH byla tato slova skloňována různě, v padesátých letech se myšlenka nestrannosti Hronov zcela vymkl, výběr inscenací se dokonce politicky řídil, třeba příslušností souborů k nějakému odborovému svazu. Mám s tím i osobní zkušenost: v roce 1971 se na JH nemohla hrát moje inscenace Jak se stal Rumcajs loupežníkem, vítězná z celostátní přehlídky her pro děti. Bylo právě 70 let KSČ, a tak nebylo možné připustit, aby „loupežnický titul“ byl spojován s komunistickým výročím, Místo nás byl pozván pražský soubor Máj s pohádkou O veselém hrobaři, titulem neméně kuriózním...

Po desetiletích Hronova – vrcholné činoherní přehlídky –, kdy se denně hrálo dvakrát jedno představení, se po roce 1990 stával žatvou, resp. mezidruhovou divadelní přehlídkou.

A také místem soustředěného vzdělávání divadelníků, což se tradovalo od zásadního propojení s profe-

nování inscenací z národních přehlídek. Většina kontroverzních názorů proudila z oblasti činoherní, z níž pocházejí divadelníci možná nejvíce konzervativní. Ostatně činoherní divadlo je stále nejobsáhlejším druhem amatérsky pěstovaným. A ještě – i vzdělávací program JH je tradičně založen na

↑ Diskusní klub Jiráskova Hronova, Luděk Horký Foto Ivo Mičkal

sionálními lektory od 70.–80. let. Všichni si po „sametovém převratu“ přáli, aby i na Hronově zavládla demokracie. Výběr inscenací byl dokonce podmiňován diskusí mezi různými divadelními organizacemi, které právě vznikaly. Po dalších dvacet let se různě zkoušelo vymezit principy oné žatvy. Ale otázka „Kdo to sem vybral?“ provázela tehdejší Hronovy stejně jako dnes, kdy je to komplikovanější. Současná žatva zahrnuje daleko diverzifikovanější skladbu souborů a inscenací od dětských přes loutkové, taneční, netradiční, „alternativní“ až po klasickou činohru – a často proto vyvolává názorový zmatek.

Ochotnické vody letos rozbouřila diskuse o nominování či nenomi-

tom, že vše má být předmětem diskuse, že všichni mají právo vidět všechno. Což je úlitba někdejšímu principu přehlídky vrcholných počínů – a jedna z velkých bolestí rozlehlé žatvy. Mám zkušenosti z hradeckého Open Airu, který z někdejších pár desítek představení za deset let dopěl k „žatvě“ téměř dvou set představení za deset dnů. Což normální smrtelník nemůže stihnout, ale což, slovy profesora Císaře, může nabídnout „kontext“. Protože festivalové soustředění žánrů, stylů a druhů divadla ničím jiným není. Protože všechny druhy divadla u nás mají svou celostátní přehlídku – původní činoherní Hronov byl postupně „stěhován“ do Třebíče, Poděbrad, Děčína či Volyně –, stal se i JH prá-

Většina kontroverzních názorů proudila z oblasti činoherní, z níž pocházejí divadelníci možná nejvíce konzervativní.

vě místem hledání kontextů. Což vylučuje, aby taková přehlídka byla pro každého zvládnutelná.

Při letošním jednání festivalového výboru, mimochodem pochybujícím o své úloze, jsem nastínil své vidění hronovské žatvy: mluvíme-li o žatvě, pak bychom měli vědět, co chceme kosit. A z jak velkého pole. Žatva je obecný pojem, něco jako dožínky, tedy oslava všeho, co se urodilo, pšenice, ječmen, ale třeba i zelí a hrušky... Žatva by neměla opomíjet žádné druhy divadla, které v naší zemi existují. Dokonce, z hlediska mezinárodního konceptu Hronova, i ty za kopečky. Roman Černík měl nápad zařadit i jisté tématické linie, např. uvést na JH cyklus inscenací souborů českých menšin, z rumunského Banátu, z Chorvatska, vídeňské Omladiny, Lužických Srbů. Pole je velké, obrovské, pohled na ně nemůže zvládnout pětičlenná dramaturgická komise, která letos podstoupila zdrcující kritiku. Hronov by v duchu žatvy měl mít pevnější a pro návštěvníky orientovanější strukturu.

Podle mého názoru: jeho hlavním programem by měla být přehlídka všech inscenací nominovaných

z celonárodních přehlídek, které vyprodukoval postupový systém. A pak je v Čechách řada přehlídek, které nemají postupovou strukturu, vesměs přehlídky netradičního divadla jako Příští vlna – Next wave, studentských divadel a divadel uměleckých vysokých škol nebo třeba Kopřivnická Kopřiva, pražský Fringe, Za dveřmi či Nultý bod, olomoucký Týden improvizace, hradecký Open Air – samozřejmě se na některých objevují soubory, které prošly postupovým systémem, ale mnohé o něm třeba ani neslyšeli.

Výběr z „nesystémových“ přehlídek, samozřejmě ve snesitelném technicko-organizačním objemu, by mohl být „druhý košem“ hronovské žatvy. Inscenace by měli navrhovat a vlastním životem zaštiťovat sami dramaturgové těch přehlídek (nebo pověření odborníci, kteří je absolvovali). Pro frekventanty hronovských kurzů by představení hlavního programu byla součástí výuky, druhá část pak výběrová, podle vkusu, zaměření, času, resp. specifik souvisejících s charakterem kurzu. Samozřejmě by tomu měla předcházet ana-

lyza českého festivalového prostředí. Ale to pokládám za jednoduchý výkon, zvlášť když máme v Artamě profesionální manažery... Obě části, hlavní a „inspirativní“, a to v čitelných programových blocích, by tak splňovaly i náměty, kterými nás zásobují znalci Avignonu či Edinburghu, dokonce by se dalo uvažovat i o principu tematických linií, jak je tvořen program uherskohradištské filmovky.

A konečně třetí součástí JH by byl tzv. doplňkový program. Určený především místnímu hronovskému publiku a těm, kteří si chtějí od divadelních diskusí odpočinout. Myslím, že by to mělo i příznivý marketingový dopad a pokládám to za cestu ke znovuoslovení domácího publika.

Samozřejmě, že roli, a ne malou, hrají peníze – na produkci takového festivalu i na zajištění technických podmínek. Ale při inteligentní produkci jsou tato omezení nedůležitá. Důležitější je uvažovat nad smyslem žatvy. Musíme si především odpovědět na otázku, čím by měla být, co a z jak velkého pole chceme sklízet.

ALEXANDR GREGAR
PEDAGOG, PŘEDSEDA VSVĐ

Z druhého břehu

Tentokrát bude tento můj pravidelný sloupek trochu delší, neboť jej věnuji 82. Jiráskovu Hronovu. Nebudu psát o jednotlivých inscenacích, ale pokusím se pokračovat v uvažování, jež jsem začal asi ve dvou nebo třech svých Fosilních sloupcích, které jsem psal do Zpravodaje 82. JH. Hned na úvod se odvolám na Fosilní sloupek z čísla 1, kde jsem se pokusil vymezit jeho smysl: nahlížet přítomnost minulostí, ale i obráceně – minulost přítomností. Koneckonců pojmenování obou sloupků (tohoto v AS i toho v hronovském Zpravodaji) nechce říci, než že jsem už pamětníkem přece jen s dostatečnými zkušenostmi, abych nepodléhal okamžitým vášním, sympatiím, antipatiím atd. atd.

V obecné rovině se dá takový pohled koncentrovat do dvou problémů, z nichž první představuje současný trend průrazně proměňující jazyk činohry. (To téma už otevřela AS 3/2012.) Letošní Hronov 2012 tomuto trendu dopřál velký a skoro by se dalo říci, že neomezený prostor. Kdybych měl odpovídat na

otázku, zda se mně takto orientovaný JH líbil, pak odpovím, že mne velice zajímal, že bych jel bez váhání na další JH, který by byl takto zaměřen. Samozřejmě ovšem s vědomím, že cílem bude seznamovat se s posuny divadelního jazyka a učit se jeho vnímání. Což není nic snadného. Miroslav Petříček napsal

do Lidových novin (18. srpen 2012, s. 25) esej Portrét umělce v moderní době o raných prózách Jamese Joyce, jež otevřel takto: „Tak jako Joyce experimentuje s literární formou, musí být i jeho čtenář schopen experimentovat se způsobem čtení jeho textů, protože jejich sdělení je neoddelitelné od určité, právě joy-

Při inteligentní produkci jsou finanční omezení nedůležitá. Důležitější je uvažování nad smyslem žatvy.

JH 2012 mne velice zajímal a jel bych bez váhání na další JH, který by byl takto zaměřen, ale...

↑ Aleš Bergman Foto Ivo Mičkal

ceovské literární techniky.“ Dovolím si tato slova převést na tvorbu souboru, jenž trvale vzbuzuje u řady diváků menší či větší nevoli, na soubor Kámen. Nezapírám, že byly doby, kdy jsem měl nemalé potíže s vnímáním jejich představení. Pak jsem se ale postupně naučil chápat jejich poetiku a dnes pokládám Kámen za soubor, jenž se významnou měrou podílí na podobě divadelního jazyka současné činohry – nejenom v divadle amatérském. Netvrdím, že každému se musí poetika, již souboru Kámen vtiskl Petr Macháček, líbit. Ale na druhé straně: význam divadelního díla vskutku nezávisí na množství jeho konzumentů; tedy diváků.

Dne 30. dubna 1887 v primitivních podmínkách malého sálu na Montmartru před 343 diváky úředník městské pařížské plynárny a amatérský režisér s nepatrnými divadelními zkušenostmi André Antoine spolu s amatérským souborem Cercle Gaulois uskutečnil představení, kterým pod vlivem naturalismu zahájil vývoj, jenž dovršil v evropské činohře typ scénování, jenž začal v osvícenství. Otevřel také nový způsob inscenování ve smyslu převodu textu na jeviště, s nímž souvisel i nový způsob režirování. Toto jeho směřování se na jedné straně setkal s velkým pochopením až nadšením, na straně druhé samozřejmě rovněž s nepochopením, protože jeho inscenace byly experimenty, jejichž poeti-

ce bylo třeba rozumět. Dnes se tento způsob inscenování a režie uplatňuje ve většině českých amatérských souborů; dokonce se dá říci, že pro amatérské divadlo tato poetika jako budování scénického tvaru počínaje od dramaturgie přes vedení herců a scénografickými postupy konče představuje – samozřejmě v různých obměnách a podobách – rozhodující a převládající pojetí a chápání činohry, kterou provozují amatérské soubory. Tato poetika by ovšem takovou funkci a takové postavení asi neměla, kdyby v tom roce 1887 Antoine nevyužil nezávislosti amatérského divadla a nedovolil si proti všem divadelním zvyklostem jako amatér s amatéry tento experiment, jenž byl revolucí. Budiž připomenuto k chvále kritiky, že její nemalá a významná část jeho význam pochopila a doslova Antoina podržela proti jiné části divadelní veřejnosti, která se nemínila tímto jazykem vůbec zabývat.

Jedním z konstitutivních rysů amatérismu, jež utvářejí jeho vlastnosti a funkce, je právě tato nezávislost pramenící z neinstitutivnosti a neinstitutionalizovanosti amatérského divadelního konání. Prostě a jednoduše: není nutné zachovávat žádné normy – závazná pravidla vynucovaná (institutionalizovaná) třeba zvykem – v žádném směru, hraje se prostě to, co ta konkrétní skupina, která se dobrovolně sdružila proto, aby dělala divadlo, chce a co pokládá za dobré a prospěšné zveřejňovat

prostřednictvím divadelního představení. JH 2012 byl svým repertoárem, svou dramaturgií manifestací této neinstitutionalizovanosti amatérského divadla, vyjevující se hledáním a realizováním experimentujícího divadelního jazyka; v jednotlivých představeních zajisté tu méně nebo více razantně prosazovaných a uskutečňovaných. Dokonce některé příznaky jako by signalizovaly, že šlo o jakési záměrné programové zaměření. Úvahy v tomto smyslu může vyvolávat například přítomnost profesionální skupiny s představením Lamento, jež sdružilo pro vznik této inscenace tvůrce mimo jakoukoliv oficiální instituci, nebo i představení Geisslers Hofcomedianen a Divadla DNO, souborů, které z amatérského podhoubí vzešly a udržují s ním trvale těsné spojení, aby se zároveň pohybovaly na vlnách neinstitutionalizovaného profesionalismu. Ve všech těchto případech jde ovšem také o poetiku experimentující s divadelním jazykem. (Mimochodem a jenom do závorky: takovou přehlídku, která se programově a v ohromné šíři této koncepcí díky jejímu nápaditému iniciátoru Sašovi Gregarovi už před časem ujala a pokračuje v ní zásluhou neúnavné Dominiky Špalkové, máme v královéhradeckém Open Air programu, jenž ovšem zůstává stále málo povšimnut a hlavně nedoceněn jako demonstrace této roviny divadla ve všech jejích polohách. Pokusil jsem se v revue DISK č. 41 tenhle nedostatek napravit a alespoň trochu závažnost a podnětnost této akce popsat a analyzovat.) Celkové složení hronovského repertoáru o tomto duchu naprosto jednoznačně svědčilo. Proto se ozývaly u jisté části návštěvníků 82. Jiráskova Hronova stesky nad tím, že na něm chybí to, co se zahrnuje pod označení tradiční činohra. A nikoliv náhodou byl tento trend pocítován jako proměna Jiráskova Hronova, až vyústil do představy, kterou už jsem citoval v jednom fosilním sloupku a již tu zopakují. Je to představa Jiráskova Hronova jako jakési přehlídky na způsob letní filmové školy v Uherském Hradišti, kdy se její účastníci učí vnímat a reflektovat scénování, jež využívá amatérské neinstitutionalizované

JH 2012
byl svým
repertoárem,
svou
dramaturgií
manifestací
neinstitutio-
nizovanosti
amatérského
divadla.

nezávislosti k experimentování s divadelním jazykem. Zjistěte, pro koho by ovšem byl tento JH, je těžké říci. Zda ne pro určitou exkluzivní diváckou obec zvláštního složení, v níž by asi nebyli řadoví běžní amatéři příliš zastoupeni – pokud vůbec. Jsme na tom tak, že amatérští divadelníci hledají inspiraci této podoby?

Amatérské divadlo nevzniká především a prvotně proto, aby usilovalo o estetickou (to jest divadelní) kvalitu.

Znovu opakuji, že na takový Hronov budu velmi rád jezdit. Zbývá ovšem velká a zásadní otázka: Co s tou daleko větší částí amatérského divadla, která svou neinstitutucionalizovanost využívá jinými způsoby – včetně toho, že si spontánně a svobodně přisvojuje ke svému nezávislému projevu postupy oné tradiční činohry? Nemohu než v této chvíli opakovat, že jsem přesvědčen o tom, že amatérské divadlo nevzniká především a prvotně proto, aby usilovalo o estetickou (to jest divadelní) kvalitu. Jeho prapůvodní zdroje jsou mimoestetické: sociologické, sociálně psychologické a antropologické, jestli tím posledním termínem budeme rozumět každodenní podmínky lidské existence. A divadlo je médiem – tedy prostředkem – jak o tom vypovídat.

Snažil jsem se už před časem v publikaci *Práce porotce v amatérském divadle* tuto problematiku formulovat tvrzením, že porotování amatérského divadla není kritika. Nešlo jen o to, že každý „porotcovský“ rozbor by měl být zároveň čímsi jako uvažováním – a pokud možno také radou – o tom, jak udělat předvedené lépe. Jádrem, podstatou je v tom zahrnout do zkoumání divadelní kvality i ony „mimodivadelní, mimoestetické“ souvislosti. Před těmi lety, kdy jsem psal zmíněnou publikaci, jsem ještě nedokázal tuto problematiku přesně a podrobně formulovat, dnes bych to už dokázal lépe. Na to ovšem není v tomto „druhém břehu“ místo. Tak jenom konstatuji v souvislostech 82. Jiráskova Hronova, že v jeho koncepci chyběla rozloha, jež by prezentovala v celém rozsahu amatérského divadla tuto jeho klíčovou, fundamentální existenční rovinu.

Když jsem odpovídal Radce Hrdinové do *Práva* na otázku, co mne

↑ Jan Císař, Jiráskův Hronov 2012 Foto Ivo Mičkal

nejvíce z repertoáru 82. Jiráskova Hronova zaujalo, uvedl jsem dvě. Představení *Fausta*, v němž zcela osobitým způsobem Tomáš Hájek z Poniklé zpracoval předlohu lidových loutkářů, a *O zlaté rybce* Hany Voříškové a Matěje Pospíšila. Řekl jsem, že v obou těchto představeních cítím „ryzí amatérismus“. Rozumím tím schopnost bezprostředně vnímat a chápat skutečnost, nejružnější jevy – včetně divadla a materiálů, z nichž představení vytváří svůj scénický tvar – i schopnost díky tomu rozvíjet celistvost své bytosti a vyjevovat tento proces tvorbou nové divadelní předmětnosti; v performativní síle utvářet tuto předmětnost před diváky v tom klasickém divadelním teď a zde.

Nese-li Jiráskův Hronov ještě pořád pojmenování „celostátní mezidruhé přehlídky amatérského divadla“, pak v ní – podle mého názoru – nemohou chybět nejružnější projevy tohoto amatérského postoje – včetně té klasické tradiční činohry. A to i s tím rizikem, že divadelně nebudou nejkvalitnější, Nebo jinak: že nebudou jednoznačně reprezentovat ono hledání nového divadelního jazyka jako výraz vy-

soké divadelní kvality. Ale skutečně si nemyslím, že jde jen o tuto činohru. Problém je v tom, jak uchopit a reflektovat nejen divadelní kvalitu, ale i hodnotu právě amatérského projevu a postoje v jeho jedinečné výpovědní rovině spojené s prožitkem mimoestetických, mimodivadelních záležitostí. Upřímně a otevřeně řečeno: amatérské divadlo je pro mne právě pro tuto svou polohu projevem přirozené životní aktivity člověka, také praktickou činností, praktickým postojem, která se v představení díky performanční síle projevuje jako dění, jež naplňuje lidský smysl. Není-li amatérské představení jenom jakousi daností, která se uskutečňuje pomocí institucionalizovaných principů, pak se tato vlastnost vždycky nějak projeví.

A o její vnímání, chápání i prosazování ve všech podobách dnešního košatého divadelního jazyka jde. Tomu zřejmě má sloužit každá přehlídka amatérského divadla.

JAN CÍSAŘ
TEATROLOG A PEDAGOG

Jiráskův Hronov přešlapuje už několik let

aneb Čtete diskuse na webu Amatérské scény a blogu Divadelních novin

Obecně je sledování internetových diskusí ztrátou času, protože je většinou kazí různí vtipálci a hlupáci. Web Amatérské scény a Divadelních novin tímto problémem většinou netrpí, proto si dovoluji doporučit k přečtení diskusi o směřování Jiráskova Hronova.

Zajímavou diskusi o Jiráskově Hronovu najdete na webu Divadelních novin:

<http://www.divadelni-noviny.cz/festivaly/hronovske-karbanatky-no-6-final#comments>.

V příspěvku z 15. srpna píše Vladimír Hulec: Škoda, že tyto diskuse (diskuse na webu AS – <http://www.amaterskascena.cz/diskuse/jiraskuv-hronov-den-sedmy-a-osmy-120812231638>, pozn. redakce) nejdou křížem. Rozhodně doporučuji případnému náhodnému čtenáři a zájemci o tuto problematiku prostudovat i AS. Komentovat tamní diskusi, nebo se do ní zapojit, si netroufám. Patrně je, že by ji „utála“ jen širší programová nabídka, která by aspoň zčásti prokázala platnost těch či oněch názorů.

Vlastně je v tom cosi symbolického a současně typického. Každý na svém a o svém písčku... Hlavně dejte pozor na mé včeličky, aby mi je zlodějové v noci nevytloupli, říká Kašpar Šmejkal ve Furiantech.

V tom je možná úkol divadelních publicistů, porotců, JH, AS i DN. Sledovat a dávat prostor co nejširšímu spektru divadla, diváků a názorů.

Ve zmíněné diskusi na webu Amatérské scény byly Pavlem Hurychem položeny otázky, o jejichž zodpovězení jsem požádal programovou ředitelku Simonu Bezouškovou a ředitelku KIS Marcelu Kollertovou.

Proč byly zkráceny semináře, když je o ně pořád velký zájem?

Simona Bezoušková: Pokud jde o počet seminářů, propozice Jiráskova Hronova, které každoročně určuje festivalový výbor Jiráskova Hronova, hovoří o 12–15 seminářích. Loni jich bylo vypsáno čtrnáct, letos dokonce sedmnáct. V den uzávěrky se do dvou z nich přihlásilo pouze po pěti zájemcích, proto jsem je, po dohodě s KIS Hronov, který nese finanční zodpovědnost za JH, a dohodě s lektory, zrušila. Osm ze zmíněných zájemců přešlo do jiných seminářů, dva jinou nabídku nevyužili. Do seminářů se stejně jako loni přihlásilo 280 seminaristů, zúčastnilo se 240.

Pokud se ale jedná o krácení časové, tedy o jeden den, k tomuto došlo po dohodě NIPOS-ARTAMA s Městem Hronov a KIS Hronov na začátku roku 2012. V té době jsme totiž vzhledem k informacím o snížení dotací od MK o 50 % připravovali úspornou variantu festivalu. A zkrácení JH o jeden den bylo jednou z úspor. Navíc nám přišlo zkrácení i praktické pro seminaristy, kteří do Hronova nepříježdí ve čtvrtek večer, ale až v pátek, tudíž na celý JH „spotřebují“ jen pět dnů své dovolené.

Ještě bych ráda přidala odpověď na jednu nepravdu, která byla vyslovena v květnu tohoto roku při setkání divadelníků na ministerstvu kultury. Pavel Hurych na tomto setkání prohlásil, že semináře Jiráskova Hronova jsou prodělečné a MK na každého seminaristu doplácí kolem 1 400 korun.

To v žádném případě pravda není. Na základě tohoto tvrzení připravila ředitelka KIS Hronov Marcela Kollertová vyúčtování seminářů, které dokládá, že semináře nebyly loni ani letos ztrátové, ale naopak ziskové.

Proč nebyly v pátek divadelní představení, když se po náměstí potulovalo mnoho návštěvníků a místní by do divadla také přišli?

Simona Bezoušková: Důvody, proč se Jiráskův Hronov zkrátil o jeden, jsem již vysvětlila. S tím se posunul i program. Loni se seminaristé sjížděli ve čtvrtek a první divadelní představení bylo v pátek. Letos se sjížděli v pátek, s divadelním programem se tedy začalo až v sobotu.

Hlavně dejte pozor na mé včeličky, aby mi je zlodějové v noci nevytloupli, říká Kašpar Šmejkal ve Furiantech.

Marcela Kollertová: Reakce diváků, především stálých návštěvníků, na průběh festivalu byly různé. Potkala jsem například pana profesora Laurina, kterého udivilo zhasnutí divadlo v pátek, v předvečer festivalu. Nebyl jediný. Na základě této skutečnosti, a po konzultaci s paní Simonou Bezouškovou, jsme se roz-

hodli vystoupení místního souboru během Jiráskova Hronova pro příští roky vyřešit znovuzavedením tzv. předvečera JH, který bude probíhat vždy v pátek před slavnostním zahájením festivalu.

Přestože se má pracovní pozice oficiálně jmenuje programová ředitelka, jsem ve skutečnosti spíše výkonnou ředitelkou.

Proč nehrál místní soubor, když má právo slušného Obchodníka s deštěm?

Marcela Kollertová: Na začátku roku, kdy hrozilo zásadní snížení dotace MK, se město Hronov společně s NIPOS-ARTAMA domluvilo na zkrácení Jiráskova Hronova o jeden den. Oficiálně proto začal až v sobotu 4. srpna. Letos byl poprvé, z rozhodnutí Festivalového výboru Jiráskova Hronova, sestavován program jednokolově, tedy až začátkem července. V průběhu sestavování programu jsem poprosila paní Bezouškovou o jeden termín v Jiráskově divadle pro náš soubor. Ten se podařilo získat. Termín vycházel na úterý 7. srpna, kdy by mohl DS Jiráskova divadla odehrát své představení Obchodník s deštěm. Termín jsme jim nabídli, ale bohužel v tomto čase již někteří členové souboru měli být mimo ČR na dovolené, takže představení nebylo možné realizovat.

Proč v hlavním programu hráli hosté (profesionálové) – to nemáme dost amatérů?

Simona Bezoušková: Jestli rozumím otázce, tak se s největší pravděpodobností jedná o uvedení inscenací LAMENTO a Židovka aneb žonglování se životem. Ano, jedná se o profesionály, ale zařazené do doprovodného programu. Ten je zdarma, volně přístupný. Vzhledem k tomu, že jsme tyto dva kusy do programu zařazovali ve chvíli, kdy jsme měli na účtu jen sedminu dotace MK a inscenace samozřejmě něco stojí, museli jsme se rozhodnout, jestli je zařadit zdarma, nebo na ně vybírat vstupné. Variantu vstupného jsme pak v rámci doprovodného programu vyřešili zavedením oné kategorie HOST JH.

Proč se inscenace, které by si zasloužily komorní prostor, hrají v sále pro 250 diváků?

Simona Bezoušková: O které inscenace se jedná? Všechny před sestavováním programu vidím buď na vlastní oči, nebo ze záznamu. Se

soubory detailně řeším jejich technické požadavky a samozřejmě i volbu prostoru, případně jeho úpravu. Rozhodnutí je vždy na nich. Jiráskův Hronov má navíc velmi vstřícné, zkušené a zručné techniky.

Proč, když se musí šetřit, je tak megalomanský doprovodný program?

Simona Bezoušková: Divadelní část doprovodného programu byla letos o víc než polovinu zkrácena z 15 na 6 inscenací. Hudební byla zkrácena zhruba o čtvrtinu. Navíc Jiráskův Hronov místní obyvatelé vnímají jako slavnosti a doprovodný program především v parku je určen právě jim. Vzhledem k tomu, kolik peněz na JH Město Hronov, KIS Hronov a Královohradecký kraj dávají, bych nechala jen a jen na nich, jaký doprovodný program chtějí místním nabídnout.

Proč museli Tři mušketýři být nominováni programovou ředitelkou, když byli ve Volyni?

Simona Bezoušková: Protože je lektorský sbor Divadelního Pikniku Volyně na Jiráskův Hronov nedoporučil ani nenominoval.

Je ještě Jiráskův Hronov vrcholnou přehlídkou amatérského divadla, nebo je to něco mezi letní divadelní školou a Open Air?

Simona Bezoušková: Jiráskův Hronov je dle propozic, které určuje Festivalový výbor Jiráskova Hronova, „celostátní mezidruhá přehlídka

amatérského divadla s mezinárodní účastí, nesoutěžní přehlídka otevřená všem divadelním druhům, žánrům, nejrozličnějším inscenačním postupům, stylům a poetikám. Program přehlídky by měl být obohacen vystoupením souborů ze zahraničí. Základní premisou JH je umožnění vzájemné mezidruhé inspirace a setkání amatérských divadelníků i různých druhů a oblastí divadla, včetně příbuzných druhů scénického umění.“

V diskusi na Divadelních novinách jsem byla vyzývána, abych jasně definovala, kam chci JH směřovat. Přestože se má pracovní pozice oficiálně jmenuje programová ředitelka, jsem ve skutečnosti spíše výkonnou ředitelkou. Jiráskův Hronov z pověření Ministerstva kultury pořádá NIPOS-ARTAMA a Město Hronov. JH má svůj statut, organizační řád a propozice. Koncept JH stanovuje Festivalový výbor JH – seskupení občanských sdružení. Takže tato otázka by měla spíše směřovat na MK, NIPOS-ARTAMA, nebo na Festivalový výbor JH. A já k tomuto vyjádření dodávám, že právě tato poslední otázka je tím nejsložitějším, co si ve vzájemné diskusi musíme ujasnit. K tomu ať vám poslouží následující články i zmíněné internetové diskuse a případně vaše další názory, které můžete zveřejnit ihned na webu Amatérské scény.

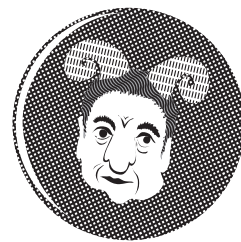
MICHAL DRTINA

↑ Problémový klub Jiráskova Hronova, Alena Zemančíková (vlevo), Martina Šléglová (vpravo) Foto Ivo Mičkal

Generační rozpor

Cestou přes náměstí do divadla pozoruju účastníky končícího Jiráskova Hronova a přemýšlím o společnosti, v níž žiju. To, co v Praze během roku pociťuju jako neurčitý tlak a jakýsi permanentní hluk, jeví se mi na festivalu amatérského divadla náhle zřetelněji.

Cítím generační rozpor – jedni by chtěli v hodnocení viděného trvat na zavedených systémech, jiní už ty systémy nevnímají. Třetí je ani neznají. Čtvrtí... a pátí a další. Chápu – věci mají mít řád a máme mít přinejmenším pojmovou oporu pro to, abychom o nich mohli hovořit a hodnotit je. Jiní ovšem, možná i proto, že byli za mlada větší lajdáci a neučili se tak dobře, vnímají věci jinak, méně racionálně, a i když je hodnotí, jdou na to odjinud a míří jinam. A další už jsou na úplně jiných výchozích pozicích a úsilí těch, kteří se snaží něco vystihnout, ani nerozumějí. To vše je velmi zajímavé.

Patřím k těm, kteří se divadlem zabývali i v amatérském období vážně a taky pro mě není úplně jednoduché přiznat si, že možná z toho úsilí dnes neplyne žádný platný a ověřitelný závěr. Neznamená to, že celé to úsilí bylo k ničemu, jen se prostě nedá jako muštr přiložit k dílům, která máme před sebou. Kdo se má vyznat v těch nesmyslných hrách, kdy námětem a příběhem je většinou úplná blbost jako například to, jak někdo ztratí mobil, a pak se to rozvíjí v dialogích, kde nezazní jediná věta, která by sama o sobě sdělovala nějaký význam? Jenomže člověk cítí, že právě tyhle hry svým zvláštním způsobem vystihují současnou naši realitu, že jim nechybí poezie, jen je jiná, než jsme byli zvyklí, a že jsou zajímavé, byť jejich situace jsou málo dramatické. Hrajeme o světě, ve kterém se nevyznáme, a jsme kvůli tomu na sebe naštvaní. Chtěli bychom vidět něco, co by nám svět zpřehlednilo, a ono ne, ono ho to jenom ukazuje jako zmatek. Drama, v němž by člověk svým jednáním přivodil zkázu nebo spásu, se nehraje.

Během festivalu Jiráskův Hronov probíhá také několik dílen, zaměřených na různé aspekty divadelního konání, od řemeslných dovedností (jako je třeba žonglování) přes hereckou výchovu a improvizaci až ke kritickému a rozborovému klubu. Kolegové lektori jsou překvapeni, jak se v seminářích s lidmi dobře pracuje a jak rychle jde dílo dopředu. Ti, kteří během roku učí na uměleckých školách, říkají, že se studenty to všechno jde mnohem obtížněji, jako by měli slabší motivaci. To je absurdní, budoucí profesionálové přece musejí mít maximální motivaci k tomu naučit se co nejvíc. V čem to tedy vězí? Snad že mezi amatéry se tolik neprosazuje ego, že tu tak nepanuje pocit konkurence a soutěže. Že v pozadí práce je vždycky to, že společenství a práce sama je už hodnota. Že je škoda marnit vyměřený čas vedlejšími úmysly.

Také se sešla odborná rada pro amatérské činoherní a hudební divadlo, aby se poradila, jak se vypořádat s tím, že státní příspěvek má být snížen (zatím se neví, o kolik). Abyste tomu rozuměli – jasně, že když chtějí lidé společně dělat divadlo, dají to dohromady za své, pravděpodobně je mezi nimi i někdo trochu zámožnější, kdo může dát na výpravu a jiné nezbytné věcné vybavení. Ale mají-li se soubory setkat, vzdělávat, rozvíjet, musí to někdo dělat pro všechny, dokonce i pro ty, které ani nezná – a na to už je asi nějaké státní podpory třeba.

O divadle je třeba také hovořit a psát, a to i v případě, že to třeba nezajímá samotné tvůrce. Má se to dělat kvůli divákům. Uvažující o představeních, která jsou někdy možná nicotná, bavíme se o světě, přes umění se vyjevuje to vše, po čem šlapeme,

co vyhlížíme, co nám schází a kam se to s námi veze. Takových příležitostí, kde by bylo možno diskutovat o světě, kultuře a umění, mnoho není a sem do Hronova se sjíždějí lidé ze všech, i nejzapadlejších, končin země.

Hrálo se o životní bezradnosti a nedospělosti, o stárí, o démonu zla i o démonech opuštěného kraje, stále častěji se objevuje jako téma žena a její současná situace, nejrůznějšími způsoby se pro divadlo zpracovává literatura.

Někdy tak člověk sedí v hronovské hospodě a poslouchá, co si povídají lidi u vedlejšího stolu. V laicíném podniku jsou slyšet někdy naivní, ale usilovné rozborů každého detailu inscenace a jeho funkce v celku. Největší vada těchto sympaticky zaujatých diskusí je v nedostatek nadhledu a vlastního úsudku, v příliš usilovné snaze aplikovat teorii, kterou mluví pouze slyšel, ale neovládl. Současně s tím jde hyperkritičnost, která vyvěrá z mylného přesvědčení, že podstatou kritiky je pojmenovat, co je na věci špatné. Když si to převedeme na vnímání společenského dění, vidíme, že přístup tohoto druhu je sice stereotypní, ale konec konců neškodí.

Mnohem víc zastoupený je ovšem přístup druhý, který se v diskusi v hospodě projevuje tím, že mluvčí si notují v tom, jak je současně divadlo blbé, nesrozumitelné, ne-normální, pesimistické a depresivní, že se mu nedá rozumět a nejlepší je na jakékoli porozumění rezignovat. A zhruba tak nějak to máme v tom veřejném životě se vším.

ALENA ZEMANČÍKOVÁ

REDAKTORKA ČRO, LEKTORKA, PEDAGOŽKA DAMU

Uvažující o představeních, která jsou někdy možná nicotná, bavíme se o světě, přes umění se vyjevuje to vše, po čem šlapeme, co vyhlížíme, co nám schází a kam se to s námi veze.

Co se zvukem na divadle IV.

Dramaturgie zvukové složky v širším slova smyslu

KAPITOLA 4 – realizace zvukové složky inscenace (pokračování)

Ad. 2. Reprodukované provedení – ze zvukových nosičů

Oproti živému provedení uvolňuje hercům ruce, umožňuje zvukovou rozmanitost a dynamiku, kterých nelze při živé realizaci docílit. Přináší tak větší a další výrazové možnosti. Živé hraní lze ozvučit, ale zároveň tak zvětšujeme případné chyby – ať už chťené, či nechťené – snímáme víceméně celý jevištní prostor. Snímání živého zvuku také samozřejmě vyžaduje kvalitní techniku a zvukaře – člověka, spolutvůrce, který dokáže jít s divadelní situací, výborně se orientuje ve zvukových (hudebních) strukturách a technicky vládne svému oboru.

Zvuk takzvaně z pásky může stát, nejen ve srovnání s živým provedením, vždy jakoby venku – mimo dramatický prostor, situaci. Souvisí to vždy s umístěním reproduktorových soustav. Jen dobře zvoleným zvukovým materiálem, jeho přesným fázováním (nasazováním) a hlavně díky souznění s hereckými výkony a hereckou akcí se teprve stává vnitřní součástí inscenace. Umístění reprosoustavy má velký významový přínos, spočívající v možnosti rozšířit, otevřít dramatický prostor. Zvuk znějící (pohybující se) po celém prostoru jeviště i hlediště, má magický význam, ale pozor na samoučelnost. Zvuk, který setrvává vzadu, je jakoby vně divadla, předěluje prostor, pocitově jej zvětší.

Zvuk přicházející zpoza diváků se může stavět do role třetí osoby, může pojmenovat jiný dramatický prostor. Zvuk seshora bude vždy významově doléhat na diváky a z jejich pohledu i na dění na jevišti výjimečnou intenzitou. Divák tak může velmi silně vnímat probíhající dramatickou situaci, hereckou akci. Dalším přínosem

reprodukované realizace je možnost využívat zvukové efekty – hall, echo, chorus, ekvalizace atd. Touto následnou editací dochází k proměnám zvuku, a tím může docházet k proměnám dramatického prostoru, času, emocí, významů. Jeden a tentýž zvuk tak může sdělovat jak vnější, tak vnitřní dění, či emocionální hnutí. Každý zvukový materiál ovšem takové proměny nesnese. Buď proto, že je velmi dynamický, nebo již byl nějak upraven – v případě použití hotové nahrávky, která má již svůj „prostor“, hall, který se svým charakterem nespojí s akustickými vlastnostmi konkrétního dramatického prostoru. Stane se divadelně neuvěřitelným.

Využívání vícekanalové reprodukce v divadlech tak, jak ji známe z kina, bude záležet na divadelním druhu, žánru. Vždy bude více nositelem efektu, než potvrzením autenticity konkrétního prostředí. Divadlo hrajeme ve 3D. V divadle převážně mluveném, či v divadle loutkovém

ryze elektronickou cestou, ať už analogovou, či digitální. Například starý páskový magnetofon s přehráváním vpřed i vzad je dneska na úrovni hudebního nástroje.

Každá z těchto cest má z pohledu zvukové i divadelní tvorby plno inspirativních možností. Je to ale problematika natolik speciální, že se jí obecná dramaturgie zvukové složky nemůže zabývat.

a) obsluhováno přímo herci

Pomocí spínačů rozmístěných po jevišti mohou herci zvuk i světlo spouštět sami bez účasti příslušného technika. Všechny časy pro světlo i zvuk jsou tedy neměnné. Potenciální chyba nebo interpretační svoboda nejsou příliš žádoucí. Přináší to ekonomickou úsporu jednoho či dvou lidí, eventuelně různé dráty a kabely mezi jevištěm a hledištěm nehyzdí estetický dojem – vše se děje jakoby zázrakem, bez „cizího“ přičinění – obvyklé přítomnosti osvětlovače a zvukaře. Vše musí zvládnout herci sami. Tento způsob vyžaduje dokonale divadelně náfázovanou zvukovou složku, čímž však zároveň nutí herce dodržovat přesná časová rozmezí. Nelze ani využít dalších možností, jako je dozvučení a zvukové efekty – tedy výrazové i významové možnosti zvuku, které přináší realizace v reálném čase.

Na rozhraní mezi živým a reprodukovaným provedením zvukové složky stojí používání smyčkovace (např. looper Rolland RC-50 apod.), který se stává situačním, zvukově hudebním nástrojem, ovládaným ve fázi tvorby hercem a ve fázi zvukové realizace zvukařem. Je to záležitost magická, často využívaná, bohužel často samoučelná.

b) řízená zvukovým technikem

Práce zvukaře je, nejen ve filmu či televizi, ale také v divadle, tvůrčí profesí, spojující v sobě cit pro techniku a uměleckou interpretaci. Je-

může mít smysl jako nositel konkrétního významu, který nelze tlumočit jinak. To znamená, že bude použit cíleně – tedy spíš ojediněle. Jeho obecné využití může být v tomto typu divadla zbytečné, možná až kontraproduktivní, neboť může výrazně narušit magii divadelního prostoru.

Je dobré si uvědomit, že výše zmíněné postupy jsou ryze technické povahy a jako pouze technicistní „figle“ budou divákem vnímány, nebude-li s nimi zvukařsky kvalitně a dramaturgicky cíleně zacházeno.

Reprodukční technika také přináší zvukový materiál vytvořený

Zvuk znějící (pohybující se) po celém prostoru jeviště i hlediště, má magický význam, ale pozor na samoučelnost.

-li obsazena kvalitním a vnímavým člověkem, přináší hercům jistotu a především svobodu momentální inspirace, jedinečné to komunikace s divákem.

Lze užívat všech možností, které reprodukováný zvuk přináší. Do konce i viděná přítomnost zvukaře nemusí být rušivá, je-li vnímána jako součást „divadla“. Mistr zvuku v divadle tvoří základní nastavení ozvučovací techniky od rozmístění reprosoustavy, ekvalizaci atd. až k závěrečnému stisknutí tlačítka play. Zároveň se stává v realizaci inscenace a během každého představení součástí kolektivního divadelního uměleckého výkonu. A všichni víme, že kouzlo divadla spočívá mimo jiné v reálném čase provedení. Budou inscenace, kde zvukařova chyba nebude nijak zásadní a naopak. Mějme na paměti neustálou změnu prostorů, ve kterých je zvukař nucen prokázat své kvality dodržením zvukového standardu inscenace (zájezdy, festivaly).

Ad. 3. Kombinace prvních dvou

Tato kombinační varianta poskytuje maximum všeho, čeho zvuková složka může dosáhnout. Poskytuje zvukovou proměnlivost co do jeho charakteru – od zvuku reálného, neozvučeného, živě realizovaného až k obrovské paletě zvuků všech barev. Umožňuje věci dynamicky neslyšitelné, tedy výrazově nekonkrétní, zesílit a naopak mohutnosti „dusit“. Ale pozor. Hudba musí znít vždy v takové dynamice, aby nenarušovala herecký výkon tím, že ho bude kopírovat, či dokonce výrazově přetloukat, ale zároveň musí znít tak, abychom ji nemuseli „hledat“ – to velmi unavuje, otupuje divákovo vnímání, protože nevíme, jestli je to chyba, nebo hledáme významovou opodstatněnost. Silný zvuk, především hudba, nesnesou být dlouho potlačováni – tedy uměle výrazově oslabováni, neboť nebyly vytvořeny k podkresu. Jeho energie a dynamika výrazu je nezníčitelná, a proto v roli tzv. podkresu bude vždy rušit – nespojí se s postavou, se situací.

Charaktery zvuku – „suchý“, halený, ozvučovaný, reprodukováný, akustický, elektrický – se různě

vážou k dramatickému dění. Zvuk „suchý“ je jevištnímu prostoru vlastní. Dáme-li mu hall, může dojít k proměně vnitřní psychologie postavy, nebo k proměně času, či prostoru. Přejde-li tento zvuk plynule do ryze reprodukováné podoby, tedy neuslyšíme jeho reálnou tvorbu na jevišti, stává se z emoce niterné emoce vnější, obecně platná, široká, všeobjímající. Tato proměna může platit ve zcela opačném průběhu – záleží totiž na povaze zvukového materiálu a kontextu.

Tato kombinační varianta zvukové realizace nabízí již zmíněnou možnost dozvučování živě realizované zvukové složky, což kladě větší nároky jak na hráče, tak na zvukaře i na technické zázemí, a každý divadelní prostor k tomu nemusí být vhodný. Nicméně dochází k větší zvukové plnosti, rozšíření výrazových možností, ale zároveň může dojít k pocitu zploštění dramatického prostoru – ztratí se jeho akustická perspektiva. Mimochodem, nazvučení divadelního prostoru vyžaduje kvalitní dynamickou perspektivu dramatického zvuku. Po technické stránce může hrozit nebezpečí zpětné vazby při použití mikrofonů (mikroportů), zákonitě se plno zvukové „špíny“ z jeviště přenáší k divákovi. Žád-

né dozvučování nemůže být nikdy technicky bezchybné a bylo by principiálně chybné požadovat „hygienickou“ čistotu zvuku na divadle – tím bychom do jisté míry popírali kouzlo divadla. Vše je otázkou míry. Přemíra využívání zvukových kouzel, např. hallu, celé kouzlo proměny, které tato kombinační varianta může nastartovat, uzavře do samoúčelné líbivosti.

Každá dramatická postava, situace, prostor má jiný vývoj, každá loutka jiné výrazové možnosti. Každá tedy souzní s jinou variantou zvukové práce a zároveň jed-

na zvuková varianta může všechny tyto různosti spojit a propůjčit tak postavám, situacím, prostoru, loutkám onu magickou až nadpřirozenou moc. Může se stát jedním z architektonických oblouků celé inscenace.

KAPITOLA 5 – výběr materiálu zvukové složky z hlediska jeho původu

Z obecného pohledu máme tři možnosti.

- výběr z již hotových zvukových děl
- autorská tvorba
- kombinace prvních dvou

Ad. 1. Výběr z již hotových zvukových děl (materiálů)

Co se týká ruchů, atmosfér, existuje velké množství tohoto materiálu na různých zvukových nosičích, nebo jsou dostupné na internetu. Každý zvukař má svou banku ruchů.

Krátké ruchy – rány, vrzy a podobně – jsou dostupné v poměrně slušné zvukové podobě. Atmosféry – déšť, vítr, cikády a podobně – bývají nekvalitní, protože jsou sestavovány opakováním jednoho vzorku. Kvalitní ruchovou banku si její majitelé velmi střeží. Jde o reálný materiál, autentický, co se délky a různých prostředí, počasí, ročních období, časových údajů a podobně týká. Jeho vytvoření je velmi náročné. Nicméně každé nahrávací studio je vybaveno poměrně širokou škálou takového materiálu, ze kterého lze vybrat – samozřejmě ryze hudební studio bude mít více hudebních vzorků, studio pro mluvené slovo, dabing či filmovou postprodukci bude vybaveno kvalitní ruchovou bankou. Divadelní zvukař potřebuje od každého kus.

Při zacházení s ruchy (atmosférami) je třeba si uvědomit, že zvuk byl pořízen za konkrétních okolností. Neexistuje univerzální rána, výstřel a podobně, které se budou hodit vždy do všech divadelních situací. Je to problematika dynamiky všech aspektů a času. Musíme mít vždy několik charakterově rozdílných vzorků jednoho ruchu (atmosféry) a vyzkoušet, jak se na jevišti s naší situací (hereckou akcí), výtvarným řešením pojí. Velice často

Neexistuje univerzální rána, výstřel a podobně, které se budou hodit vždy do všech divadelních situací.

Některé akce, pohyb nemůžeme ozvučit ani autentickým, ani zástupným ruchem.

nám bude připadat nějaký vzorek zajímavý, použitelný, budeme přesvědčeni, že to je ten pravý, ale na jevišti – při konfrontaci s divadelním prostorem – se prozradí, že je z jiného „těsta“. Velmi dobře dopadají vzorky zvukově zcela konkrétní, bez prostorového doznívání, neboť se lépe spojí s akustikou divadelního prostoru, a tedy i s dramatickou postavou, situací atd. Někdy bude nutná jejich další zvuková úprava (délka, výška), nebo bude dokonce nejlepší je nově vytvořit. A to buď v nahrávacím studiu, je-li to možné, nebo lépe přímo na jevišti. Tedy v prostoru, kde pak budou znít a kde je k jejich vytvoření jaksi vhodné myšlenkové a třeba i pohybové prostředí.

Vytváření ruchů – „ruchařina“ – je vpravdě zvukařská alchymie a mistrovství. Mnohdy budeme považovat za autentické něco, co je ve skutečnosti čistá náhražka. Například třepotání ptačích křídel bývají často nohavice kalhot apod. Zvuk může vzniknout za jiných okolnos-

tí, a přesto se s akcí, pohybem bude pojit. Důležitá je výrazová energie, která je ve vzorku ukryta.

Některé akce, pohyb nemůžeme ozvučit ani autentickým, ani zástupným ruchem. Tak třeba let ptáka v podstatě není slyšet (pokud není v detailu), přesto je možné navodit jeho iluzi hudbou nebo něčím, co je významově spojené s touto situací – křik ptáka, zpěv, vítr apod.

Co se týká výběru hudebního materiálu, musíme vzít v úvahu několik důležitých faktů. Hudbou vstupujeme do poměrně konkrétní časové, historické roviny, která může, nebo nemusí s inscenací, či vůbec s dramatickým dílem souviset (souznít).

Dále platí, podobně jako u ruchů, že není nahrávka jako nahrávka – zvláště v otázce interpretace. Při výběru konkrétní hudební skladby zjistíme, že interpretační posun je natolik zásadní, že se s naší inscenací bude míjet. Pro divadelní užití kupodivu bývají vhodnější interpretace ze starších nahrávek, ještě

před érou digitální. Většinou proto, že jsou zvukově a hudebně lépe propracovány již u zdroje – tedy v orchestru apod. Tenkrát se nadalo spoléhat na následná zvuková vylepšování tak, jak to umožňuje digitální záznam. Pokud hudební těleso takto pracuje, nese v sobě mnohem větší energetický potenciál. Taková vpravdě „živá“ nahrávka se pak s dramatickou situací, postavou lépe pojí.

Posledním důležitým faktem při výběru hudby je, že dané téma, tedy emoce, kterou hledáme, či přímo téma hry (např. Král Oidipus – Sofoklés) je v hudební podobě již interpretací, anebo přímo jako hudební dílo existuje (např. Oidipus Rex – Igor Stravinskij).

V příštím pokračování se budeme podrobně zabývat tím, jak hledat hudbu.

VRATISLAV ŠRÁMEK

HUDEBNÍ DRAMATURG, AUTOR SCÉNIKÉ HUDBY,
PEDAGOG DAMU

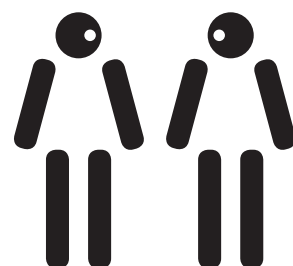
Jak se mi potřetí líbilo na Mladé scéně

Shrnutí předem, hlavně pro vás, kteří nechcete číst celý článek: dostat se na Mladou scénu do Ústí je pro mé studenty ta nejlepší a největší motivace. Ano, zahrát dobré představení na krajské přehlídce, samozřejmě. Ale především Ústí: „Jestli letos nepostoupíme do Ústí, tak tam stejně pojedeme, že jo?“ Mladá scéna v Ústí nad Orlicí je dobrá přehlídka.

Pár přehlídek už jsem projel, ale s dospělými. Popelky, Třebíče, Hronovy, Volyni a pokaždé je to „přijet-zahrát-odjet“, protože dovolené je málo a nadřizených hodně. Atmosféru přehlídky tak vlastně vůbec nezažijeme. Takže jsem opravdu rád, že učím a mohu si dovolit ten luxus jet s bandou studentů do Ústí

od začátku do konce. A když říkám luxus, myslím to doslova – беру Mladou scénu jako nejlepší možné zakončení školního roku. Tím spíš, že jsem tam letos byl potřetí.

Mám z Ústí pocit takové bezbariérové přehlídky. Prostě se tam bez problémů dostanete, kam potřebu-

jete. Například místní gymnázium si pustí do chodeb, tříd a tělocvičny patnáct divadelních souborů (semináře a noclehy). Nikdy nic nezačne pozdě. Nic neprošvihnete. Buť jedno představení skončí a další začíná za sedm minut o pár ulic dál, nikdo

Mám z Ústí pocit takové bezbariérové přehlídky.

vás nikam nežene. Když v bouře uprostřed představení zhasne celé město, rozsvítí se mobilní telefony a v namodralé záři se hraje dál. Když něco nutně potřebujete (například vám zdravotní sestry zamknou v internátní kuchyňce meloun), postavíte se do fronty k Lence Janyšové a nemáte pocit, že otravujete. Všechno se řeší v klidu, s úsměvem. Samozřejmě, že nervy někde tam nahoře v patře Malé scény jsou asi pořádné, ale já jako návštěvník, vedoucí souboru a lektor je nevšímám, nevychyluji mě z mého směru, nechávají mě pracovat, vnímat a plynout.

Pro každé představení se daří vytvořit vhodný prostor. Můžete si vybrat. Centrem přehlídky je Malá scéna, jeden z nejpříjemnějších prostorů, jaké jsem poznal. Všechno tam je možné, všechno tam funguje, a když zvukaři rozlijete během představení pivo po celém stole, ještě se vám omluví, že si ho měl postavit jinam. Díky rozlehlému jevišti Roškotova divadla se daří umístit i prostorově problematická představení. Poslouží jako aréna pro drobné loutkárny i nový cirkus. Letos jsem se bál třeba o Faidru, kterou jsem na jaře viděl ve specificky přestavěném sále Klubu Mlejn, ale ukázalo se,

že Faidra je silnější než problémy s nízkou elevací pro diváky. V záloze je i kulturní dům a zahrada.

Musím upozornit, že na všech představeních je plný sál diváků. Pravda, v rozlehlém přízemí Roškotova divadla zejí prázdné řady, ale pocit, že hrajete pro poloprázdný sál, nehrozí. Vždycky hrajete pro poloplný. Plno je v sálech, plno je v kavárně, plno je v jídelně, plno je na schodech a na zemi před Malou scénou. A všichni pořád mluví o divadle. Lenky a ostatní organizátoři: co víc si přát?

Malou záhadou je pro mě přítomnost některých výrazně slabších představení v programu přehlídky. Jako by bylo pravidlem, že z každé krajské přehlídky musí něco postoupit. Lektorský sbor má pak problém, jak kritizovat a neurazit, neodradit. Méně zkušený soubor se může cítit ponížene už z nevhodných reakcí publika. A já vzpomínám na představení, která se nevešla z jiných přehlídek, a přitom byla výrazně kvalitnější. Dobrá, snažím se to pochopit: méně zkušený soubor v prostředí Mladé scény saje zážitky a inspiraci jako houba vodu.

Rozbor rozborových seminářů: Občas se to zkouší jinak a občas

↑ Mladá scéna začíná výletem Foto Jasanka Kajmanová

↑ Q10 – Mnoho povyku pro nic Foto David Slížek

S nezájmem o semináře se potýkáme i na krajské přehlídce. Tam je to částečně způsobené tím, že některé soubory přijíždí jen zahrát.

to jde ztuhla a myslím si, že je to normální. Trochu obskurní byl předloňský pokus, kdy se představení rozebíralo bez souboru, který byl vpuštěn až posléze, byla mu stručně shrnuta předchozí diskuse a on teprve poté mohl reagovat. Osobně nechápu ani obvyklé „soubor se vyjadřuje až na konci“, kdy už se na mnohé zapomene a na mnohé není čas. Letos se kladl velký důraz na téma. Chápu, téma je zásadní věc, ale mnohdy výrazné téma, byť naivně uchopené a ztvárněné neobratnými prostředky, jako by mělo přednost před technicky brilantní inscenací, která má smůlu, protože je třeba jenom zábavná. Nemá ujasněné téma. Nemá dostatečně akcentované téma. Má příliš mnoho témat. Rozbor se pak někdy rozostří a zejména pro mladší soubory, které čekají konkrétní připomínky k jednotlivým složkám inscenace, ztrácí smysl. Je málo takových, kteří přede všemi přiznají: já vůbec nechápu, o čem tady mluvíte – a diskuse pak samozřejmě drhne. Ideální postup neexistuje, a i kdyby ano, byla by hanba nezkoušet to jinak. Někdy se z diváků ten jejich názor musí trochu vyšťourat, stane se, že některý z lektorů je trošku svéráznější osobnost, než je soubor

ochotný přijmout, a někdy na to druhé představení zbude opravdu málo času. Jako vždy.

Seminář jsem v Ústí měl poprvé. Raději se vrtám ve stavbě příběhu a dialogích, ale festivalová žurnalistika mě vždycky bavila. Šlo to. Šlo by to lépe, kdyby byl větší zájem a kdyby většina mých „tvůrčích psavců“ nebyla přerážena ze zrušeného semináře Magie masky.

Ale snažili se a některým to šlo. Některým to šlo méně, ale zase uměli dostat fotku z mobilu přes jiný mobil a notebook do redakčního počítače. Zkomplikoval jsem to sám, protože když už psát, tak přece rovnou pro Zpravodaj, ne? A nedodat slíbený rozhovor, anketu nebo reportáž nelze. Když žurnalistika, tak naostro.

S nezájmem o semináře se potýkáme i na krajské přehlídce. Tam je to částečně způsobené tím, že některé soubory přijíždí jen zahrát, částečně i neochotou za seminář zaplatit. Čtyři stokoruny za pětidenní seminář v Ústí je cena parádní a v případě našeho souboru to řeší Unie rodičů, která při škole funguje. Doporučuji. Nebo to chce větší motivaci od vedoucích souborů. Není lepší způsob, jak se sezná-

mit s druhými soubory než s nimi žonglovat, psát, zpívat, improvizovat. Viděl jsem, jak se při letošní prezentaci seminářů půlka sálu mlátí do hlavy: „Že já se tam nepřihlásil taky!“ Proč maska nebo hudební seminář lákají méně než Láďa Karda a Eva Spoustová? Jsou za tím známější osobnosti lektorů? Že by si vzal Láďa příště masku a Eva zpívanou improvizací? Nepomohla by videa ze seminářů, aby měly soubory větší představu o jejich náplni? Kdyby mi Zuzana Vodičková poslala video z hudebního semináře, jdu tam hned!

Zajímavý nápad je snaha nabídnout učitelům a vedoucím souborů odpočinkový seminář. Letos byl pro nezáměr zrušen a dost možná proto, že prostě není potřeba. Samotná přehlídka je odpočinkem. Ano, málo spím a celý den jsem v pozoru, přijedu domů unavený, ale s pocitem, že jsem těch necelých pět dní strávil opravdu dobře a moji žáci už si domlouvají semináře na Jiráskově Hronově. Protože se jim v Ústí líbilo. Hlavně kluci z Prahy a holky ze Strakonice.

MARTIN KOLÁŘ
ZUŠ JIHLAVA

↑ Relikty HMŮZu – Faidra běží i život Foto David Slížek

Zápisky z Mladé scény 2012

Letošní Mladá scéna začínala hekticky. Vlák, kterým jela větší na porotců a také oba recenzenti, zastavil v Chocni a nechtěl se odtud hodinu a půl hnout. Příroda navíc přichystala doslova aprílové počasí, kde se střídaly hromy blesky se sluníčkem. Ale vše nakonec dobře dopadlo. Respektive všichni jsme nakonec dopadli lehce zmoklí a navíc zpocení do sedadel a pětidenní maratón přestavení mohl začít...

Jako první se představily Děti veselé z Olomouce s Pokojskou – příjemná drobníčka na úvod. Osobně mě ta holka Lin, která nastupuje do prvního zaměstnání a kromě práce se baví sledováním příběhů hotelových hostů, nebo možná spíše představováním si jejich příběhů, zaujala, protože mi připomněla spoustu z toho, co jsem kdysi (už hodně dávno) prožívala i já – postpubertální nejistotu, osamělost, touhu po lásce a přátelství. Bavila mě ta dychtivost, ale i trocha smutku a bezradnosti, která patří k mnohým „poprvé“.

Pedro ve vedru z Nového Města na Moravě si vzal jako námět povídku Ernsta Jandla, existenciální symbolickou grotesku, kterou si přetvořili na vlastní verzi Třikrát člověk, čili život. V několika epizodách (zasta-

veních) ukazují život člověka od kolébky k smrti. Na textu je přece jen patrné, že pochází ze starých dob – je tu vojna, takový ten prušácký vojenský drill, venkovská hospoda, téměř modelová obžaloba společnosti. Podruhé je to zrychleno, posunuto do trochu jiné stylizace, jiné doby, a na potřetí už to nejsou zastavení, ale spíše záblesky. Nejvíce jsem ocenila práci se scénou, konkrétně černou látkou, kterou dokážou herci vtipně proměňovat a její pomocí (v kombinaci s částmi svých těl) vytvářet zajímavá prostředí.

Divadla Q10 z Hradce Králové mě svým pojetím Shakespearovy komedie Mnoho povyku pro nic ve stylu kočovného „divadla na divadle“ opravdu potěšila. Přesně se totiž přibližuje nejnovějším trendům

inscenování Shakespeara v jeho vlasti, tedy návratu ke kořenům renesanční divadelnosti, které si nedělá ambice na nejrůznější aktualizované filozofické, politické či experimentální výklady autora. Je to divadlo prvořadně zábavné, kontaktní a dokonale promyšlené ve všech scénických složkách. Vše začíná už u výběru překladu Jiřího Joska, který je vůči hercům vstřícný a dobře se poslouchá, přes citlivě seškrtnutí textu, takže v příběhu zůstává vše podstatné a důležité pro pochopení děje, až po přesnou charakteristiku jednotlivých postav (včetně vyrovnání se s „přebytkem“ hereček v souboru, tj. proměna Leonata v Leonatu, či přiznaně groteskně stylizované role strážníků klaunů) a pointování jednotlivých scén. Zarámování příběhu principálem (alias Donem Pedrem) dodává hercům jistotu, neboť jsou řízeni, hlídáni a podporováni přímo z jeviště. Nápadů, ať už slovních, pohybových, kostýmních či maskovacích, je tu bohatě, lascivita (kterou mnozí kritizovali) mě neurážela, neboť k tomuto typu divadla prostě patří.

Zarámování příběhu principálem (alias Donem Pedrem) dodává hercům jistotu, neboť jsou řízeni, hlídáni a podporováni přímo z jeviště.

↑ Slepice, ZUŠ Strakonice – Elvis aneb To učíte mluvit i krávy? Foto David Slížek

Budeme-li hledat v programu festivalu ryzí postmoderní představení, pak jím dozajista byl projekt Faidra běží o život.

Studio Divadla Dagmar přivezlo tentokrát vyprávění, což je jeden z oblíbených současných divadelních trendů. Hledání – Suche aneb Příběh pátý v jednotlivých legendách z oblasti, kde žili společně Češi a Němci, připomíná někdejší sousedskou pospolitost, dobu, kdy vše mělo svůj přirozený řád a nadpřirozené postavy byly samozřejmou součástí životů. Přitom je to uděláno jednoduše, vychází se ze situace, kdy se lidé sesedli u stolu, aby si – třeba při svíčke – vyprávěli příběhy. Přiznané se v toto starodávné společenství proměňují současné děti. S hravostí a nenásilným didaktickým aspektem se tu připomíná, jak důležité jsou hodnoty jako souznění s přírodou, tolerance mezi příslušníky různých národů či ras, a jak nerespektování přírodních a lidských zákonů může vést ke zkáze a ztrátě kořenů. Biblická paralela jmen postav pak propojuje minulost, současnost a budoucnost.

Přidalova Pěnkava s Loutnou, variace na putování středověkých bavičů, byla napsána v 70. letech minulého století pro Divadlo Na zábradlí. Poetický, meditativní text, s odkazy na středověké téma setkání člověka se Smrtí, obecné úvahy o tom, jak je těžké život nést, láká tím, že v něm je spousta textu pro tři ženské po-

stavy. Domnívám se, že právě to bylo prvotní motivací pro mladičský soubor DS FLG z Mostu. Ale právě množství textu, který je spíše vyprávěním, v němž se toho příliš neděje, a atmosféru je nutno vytvářet spíše podtexty, je pastí, velmi obtížným úkolem i pro mnohem zkušenější (a starší) herecký tým. Je tedy celkem logické, že se protagonistky dostaly jen na první level příběhu. Vypráví příběh žen na cestě, jedné starší, zkušenější, a proto zahořklé, druhé, mladičké, a tedy optimističtější. Netušíme, kdy a jak se ty dvě ženy na okraji společnosti setkaly, ale víme, proč spolu putují. Nemají domov, nemají rodinu, mají jen sebe navzájem a dar vyprávět příběhy. Ale romantika vyprávěných příběhů se krutě liší od skutečného života, v němž to tak dobře nekončí. A ono starodávné „memento mori“ je neustále přítomno. Navzdory jisté prvoplánovosti provedení se v představení objeví zajímavé výtvarné i interpretační momenty (jako objevení se záhadné postavy ve tmě na horizontu, která jako by se teprve postupně materializovala v konkrétní postavu bábice – Smrti).

Budeme-li hledat v programu festivalu ryzí postmoderní představení, pak se vítězem dozajista stane

projekt Faidra běží o život pražského souboru Relikty HMYZu. Je to vlastně taková legrárka poučených fanoušků dramatického umění jako takového a zároveň vášnivých konzumentů podivuhodných lahůdek ducha, které dnešní doba nabízí. Ať už začneme u sociologa Z. Baumana, filozofa F. Lyotarda, či z druhé strany u antických teoretiků a praktiků jako Aristoteles či Seneca. Inspirační zdroje nalézá projekt mezi nejrůznějšími literárními a filmovými žánry i konkrétními hity (včetně těch hudebních), až po pokleslou zdrojovou literaturu, jako je Wikipedia. Závěrečné prohlášení: „Nakonec ani není důležitý, kde je pravda, důležitý je to, že to dobře vypadá!“, je vlastně takovým symbolickým klíčem k celé produkci – či analytické studii? Pozoruhodný text mísí úryvky z různých verzí Faidry (od Euripida, přes Seneku, Racina až po Sarah Kaneovou) s citáty filozofů a sociologů a vytváří opravdu pozoruhodný postmoderní slepenec, podpořený provokativně barevným (ve scéně dominuje ostře růžová) a barvitým scénickým zpracováním. Takže tento zdánlivě příliš vědecký exkurs je skutečně poutavým, hravým spektaklem, který diváky baví (a jak vidno z nominace na Jiráskův Hronov, bavit i porotu).

↑ Studio Divadla Dagmar a pedagogické školy Karlovy Vary – Hledání – Suche Foto David Slížek

Liberecký soubor Po přechodu přešel se sympatickým autorským projektem nejen o Hledání přítomného času, ale také sebe samých, ceny přátelství a jakési přirozené lidské pospolitosti. Byť se zdaleka nejedná o téma původní, možná intuitivně zachycuje autorka základní model příběhu (v němž nalezneme vzdálenou inspiraci sci-fi a fantasy příběhy). Zjednodušeně řečeno, vypráví se o tom, jak se tři se životem nespokojení a egoisticky zaměření teenageři nezávisle na sobě ve snu přenesou nejprve do bezbřehé nicoity a poté jsou zavedeni andělem-průvodcem do pouště, kde mají za úkol nalézt sami sebe, aby takto „napravení“ mohli být vráceni zpátky do života. Počáteční neshody a demonstrativní odchody jednotlivců nakonec z nejrůznějších důvodů utuží jejich přátelství (ale spíše spojenectví), s kterým čelí nepřátelskému okolnímu světu. Některé momenty příběhu jsou diskutabilní, stejně jako práce se scénickými artefakty (velkou diskusi vzbudila především studna, která v závěru jedné z epizod „odešla“ ze scény). Stejně ambivalentní a výkladově nejisté je zjevení Anděla či Klauna, který se zpočátku zdá být zdejší vládce, ale vzápětí se ukáže, že je naopak vězněm. Východiska příběhu jsou tedy zají-

mavější nežli samotné scénické provedení. V něm se ukazuje nezkušenost týmu, který nedokáže témata zpracovat s větší invencí (chvillemi máme pocit pouhé deklamace textů a obecné rozpačitosti, kudy příběh vést), a tudíž sám sebe občas zavádí do slepé uličky.

Soubor Na zabití z Brandýsa nad Labem přivezl příběh pětice gymnazistů, prožívajících své středoškolské studie v dosud totalitních 80. letech pod názvem Kdopak se vám vo to vůbec prosil. Čtivé příběhy Ireny Douskové vyprávěné svéráznou Helenkou Součkovou, v tomto případě kniha Oněgin byl Rusák, se staly inspirací pro etudovitě skládanou mozaiku epizod, které v různých variacích zažíval na střední škole každý z nás. Domnívám se, že bez rozdílu věku je období středoškolských studií spojeno s velmi podobnými věcmi – prvními láskami, prvními pokusy o uměleckou tvorbu, nedorozuměními s rodiči i kantory, s kamarádstvím, na které se vzpomíná po celý život, ale i s průšvihy, kterých se mnohdy dopouštíme z blbosti, aniž bychom tušili, jak výrazně mohou ovlivnit naši budoucnost. Doba socialismu a její speciality z dnešního hlediska působí po právu absurdně, ale nabývám dojmu, že stále opako-

vání základních poznávacích znamení (už skoro modelových), jako je fronta na mandarinky či neuváženost kantorů, už působí poněkud stereotypně. Nicméně parta mladých hraje příběh s chutí, s citem pro charakteristiku jednotlivých postav studentů, ale i profesorů, úředníků či rodičů. V jejich prospěch uvedme, že v jednotlivé postavy se proměňují jednoduchými atributy (kravata, baret, brýle), ale vytvářejí je především svým jednáním. Je sympatické, že postavy nejsou výrazně karikovány, nepřehánají se, navzdory tomu (nebo právě proto) základní charakteristiky dobře fungují. Jejich prostřednictvím je poukazováno jak na záporné vlastnosti jednotlivců (především pokrytectví a prospěchářství), ale objeví se i ty kladné (např. v postavě profesora kreslení, který nenápadně zachrání holky před průšvihem). Představení funguje ve správné rytmizaci scén i v pointování jednotlivých epizod.

Hra Motýli jsou volní Leonarda Gershe z poloviny minulého století je nadčasový titul pro mladé herce i diváky, kteří vstupují do dospělosti a hledají svou osobní (nikoli sexuální) identitu. V průběhu doby se sice základní téma nemění, ale pokaždé je vidí-

Doba socialismu a její speciality z dnešního hlediska působí po právu absurdně.

↑ Soubor Pedro ve vedru, –Třikrát člověk čili život Foto Jasanka Kajmanová

Pro soubor je to patrně taková trochu účelová študýrka, sázka na jistotu, nicméně solidně a zábavně udělaná.

me z trochu jiného úhlu. Dnes už osamostatňování handicapovaných není experiment, ale záležitost podporovaná státem. Už také víme – po zkušenosti s hippie generací – že hlásání absolutní svobody bez ohledu na ostatní může být paradoxně svazující, přinášející pocit odcizení a neschopnosti navazovat stále vztahy. Strach z odpovědnosti a citových závazků se v dnešní době stále prohlubuje. Z tohoto pohledu vypadá dnes příběh slepého Dona a svobodomyšlné spontánní Jill možná až trochu modelově, včetně optimistického, amerického happy endu. Nicméně, inscenace, kterou přivezl soubor DOMA ze Svitav v upravené verzi hry pod názvem Sedm kroků od prádelny (hlavní změna spočívá v tom, že postava matky se mění v sestru a tím vznikají nové zajímavé vztahové konotace) je sympatickým pohledem na toto téma. Psychologicky propracovává postavy a vztah mezi nimi. Tím, že Don hraje písně slepého Raye Charlese, nabízí se tu další vrstva vnímání handicapovaného a jeho postavu to psychologicky obohacuje. Je to poctivé, celkem přesné psychologické herectví, vyložene divácké představení, které se však v rámci mladého festivalu zdálo přece jen příliš tradiční.

Divadelní soubor Štěk z Opavy přivezl Pyšnou princeznu, a to velmi svéráznou – jakýsi digest z kultovní pohádky mnoha generací českých dětí. Je to zábavná záležitost. Pyšná princezna má výhodu, že ji u nás zná opravdu každý, stačí ťuknout v hudební variaci či náznakem některé kultovní scény a všichni vědí. Zpracování nese charakteristické rysy studentské taškařice, kde se chvílemi mihnou fóry velmi zdařilé, jindy zcela banální (až pokleslé). Nicméně základní příběh je v obrysech poctivě dodržen, stejně jako nechybí žádná z kultovních filmových scén. Tento pokrm je okořeněn některými vtipnými nápady (jako vytvoření kostýmů a rekvizit z různých barevných rozstříhaných karimatek), účastí proměnlivého chóru vypravěčů a vypravěček, z nichž se podle potřeby vyloupnou konkrétní osoby, a výraznou pohybově taneční složkou. Celá záležitost má dobrý tah, energii, a vtipnou nadsázku (ocenila jsem závěrečnou rappovku Rozvíjej se, poupátko). Pro soubor je to patrně taková trochu účelová študýrka, sázka na jistotu, nicméně solidně a zábavně udělané představení.

Povídky Raye Bradburyho fascinují svým tajemstvím, chvějivým

napětí, které lze vyčíst mezi řádky, a mnohdy překvapivé pointě. Lákaají k zdivadelnění, ale transportovat tu atmosféru slov do jednání na jevišti není snadné. Soubor Na značky z Kopřivnice se v inscenaci Křičící žena inspiroval základní dějovou linií, kterou zpracoval se snahou o realistické pojetí, v němž mohou věci bohužel vypadat až banálně. Situace holčičky, která slyší kdesi v zemi křičící ženu, snaží se na tento fakt upozornit všechny kolem sebe a nebožačku zachránit, je zoufalá v tom, že ji nikdo nechce poslouchat. Ignorance dospělých vypadá sice trestuhodně, ale můžeme to vnímat ambivalentně. V inscenaci totiž nejsme schopni poznat, jak je holčička stará, a hlavně to, jestli si všechno jen nevymýšlí. Příběh se poněkud rozměnil bizarní přehlídkou sousedů, kteří jsou vesměs blázniví (takže ztrácejí onu děsivost nenápadných občanů a jsou spíše k smíchu), a korunu všemu nasadí závěr (inspirovaný asi TV Nova), v němž zlosyn odhalený holčičkou na ní spáchá další trestný čin. Celkové vyznění příběhu tak vypadá jako přinejmenším nedodělané, a možná i tak trochu nepochopené.

Jaroměřský soubor Mikrle přivezl pozoruhodné představení Hotel, vycházející z inspirace barokním uměním, především alegorickými postavami neřestí, starými tradičními loutkami a jarmarečním divadlem. Na první pohled vypadá jednoduše, teprve postupně přichází divák na to, jak je dokonale promyšlené a vypracované. Jednotlivé vrstvy nám docházejí postupně, a v tom právě spočívá jeho kouzlo. Ošuntělý hotel, kterým prochází nejrozumnější lidé (sedm symbolů neřestí), aby si tu užívali a také za to patřičně platili, je dokonalým podobenstvím světa, v němž jsme jen dočasně a z něhož vede jen jedna cesta. Na jejím konci čeká Smrt, nikoli jako zlá alegorická postava, která ukončí něčí život, ale ta, která „uklidí“, doprovodí človíčka na poslední cestě a uloží jej do rakve s písní na rtech. Žánrově typická rakvičkárna, v níž postupně všichni

odejdou ze života a není už, kdo by dále hrál (na živu zůstává jen morče – tradiční „rekvizita“ starých loutkářů). Vtipné je zasazení loutkového příběhu do rámu panoptika postav v živém orchestru, do něhož je třeba na počátku hodit minci. Sympatické je, že tým herců pod vedením Jarky Holasové nejen hraje, ale společně vyrobil i scénu a jednotlivé loutky. Téma je sice značně ponuré, ale jako divadlo je to jiskřivé a velmi vynalézavé.

Sakiho Léčba neklidem, která byla inspiračním zdrojem představení souboru Slepice ze Strakonice pod názvem Elvis aneb To učíte mluvit i krávy?, je zvláštní formou společenské kritiky, především pokrytectví vyšší společnosti. V úpravě souboru bylo téma přesunuto do současnosti, kde se rodí nový typ snobismu a přetvářky, nové image smetanek – čtenářek ženských časopisů a mladých „zlatokopek“. Jde tu tedy o čistě ženský dýchánek, kde se dámy vzájemně trumfují, chlubí materiálními statky i známostmi a tráví život v nekonečných mejdanech. Senzacechtivost je jednou z jejich základních životních potřeb, a tak se dychtivě ženou vstříc exkluzivnímu překvapení, když jim fanatický profesor představí věc nevidanou. Naučí totiž zdejšího kocoura Elvise mluvit. To se ovšem dámy nenadály, co uslyší. Kocour totiž s klidem a velmi zřetelně informuje o tom, co viděl a slyšel – tedy o vzájemných intrikách a pomluvách oněch dam. Ty logicky dojdou k rozhodnutí, že je třeba se kocoura zbavit. Ale ten jim usnadní práci, zahyne totiž v souboji se svým kočičím sokem. Vše je tak vyřešeno a jede se dál. Tato drobná hříčka je zpracována s energií a sympatickou pestrobarevností ve vizuální stránce i v hereckém projevu. Holky se vyřádí v nejrůznějších podobách povrchních snobek či blběnek a dva kluci doplňují příběh přesně volenou výrazovou zkratkou – ať jde o einsteinovsky rozevlátého ironického profesora-experimentátora, či především o kocoura – jeho představitel sice vizuálně nepřeháná zvře-

↑ TS Magdalena, Rychnov u Jablonce nad Nisou Foto David Slížek

cí charakteristiky, zachovává spíše gentlemanovsky skeptickou neutralitu, ale onu kočičí podstatu mu věříme dokonale.

Jihlavský soubor Saši Liškové ve svém opusu Autobus sebevrahů na motivy finského autora Arto Paasilinny jako by úmyslně „klamal tělem“ i tématem. Zdaleka nejde o depresivní příběh, spíše nežli o smrti je o životě. Potenciální sebevrazi – básník a podnikatel – se na římse před sebevražedným skokem rozhodnou, že nebudou sobečtí a pomohou i dalším podobně naladěným spřízněným duším. Zkrátka udělají si ze smrti byznys. Jejich podnikatelský záměr, oznámený vtipně koncipovanou reklamou, odkazující na model líbivých jednoduchých řešení čehokoli, tak nenásilně navozuje atmosféru lehkosti a hravosti. Takže cesta na sever luxusním autobusem, která měla být původně ukončena společným skokem z útesu, se pro ně stává psychotherapií. Blízkost smrti je totiž zbavuje bloků, stresů, neuróz, navozuje bezstarostnost a touhu před koncem ještě něco zažít. Scénický tvar má zajímavě řešenou mizanscénu, hraje se účelně a vtipně s minimem rekvizit (směr jízdy autobusu se mění rafinovaně choreograficky pojatým přeskupováním židlí a lidí). Po loňské Cestě k Oněginovi před-

stavilo letos Taneční a pohybové studio Magdalena další projekt o dívčím dospívání, tentokrát však podle díla spojeného s mnohem dramatičtější dobou. Deník Anny Frankové, stejně jako osud této dívky, jejíž život se uzavřel dříve, než mohl doopravdy začít, pochopitelně láká i k scénickému zpracování. Nejen svou citovostí a potenciální dramatičností, ale zároveň možností symbolicky vyjádřit prostřednictvím jejího osudu obecněji kontrast mezi soukromým a veřejným, mezi osudem jednotlivce a společností, se přímo nabízí i pro taneční verzi. Představení Zalykám se smíchem, bolí to, tak se směju je tedy proudem obrazů, představ a asociací, které máme spojené s dobou nástupu fašismu, v němž zmnožená postava dívky může být několikero podob jediné hrdinky v různých proměnách, tak i obecnějším symbolem tisíců bezejmenných dívek podobného osudu, jako byl ten Annin. Představení tak nabízí šanci sledovat jej v různých rovinách. Můžeme se pokusit vnímat prvořadě příběh židovské dívky v proměnách od dítěte k probouzejícímu se ženství v dosud svobodném světě přes symbolické „označování“ židů a jejich vylovení ze společnosti až po jejich

Blízkost smrti je zbavuje bloků, stresů, neuróz, navozuje bezstarostnost a touhu před koncem ještě něco zažít.

↑ Děti veselé – Pokojská Foto Jasanka Kajmanová

postupné mizení do nenávratna (symboly kamínků jako vzpomínek, které nikdy nezmizí, působivá práce s tělem, která vytváří zvukovou kulisu evokující zvuky pochodu holínek), s důrazem na dvojí „tíhu“, která Anně leží na

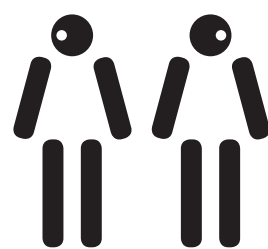
bedrech (tíha samotného dospívání, puberty a zároveň tragického tlaku společenských proměn). Ale představení můžeme sledovat i jen jako estetický vizuální tvar. Právě vizualita, obrazivost, spojená nejen s pohybovou vynalézavostí

jednotlivých dívek, jejich výborně laděnými kostýmy (variací od bílé přes růžovou po červenou a černou nabízejí nejrozumnější výklady symboliky kostýmů), ale i nepominutelná práce se světelným designem.

Na závěr podotýkám (stejně jako loni), že tento festival má pro mě zvláštní kouzlo a energii. Podle zkušenosti vím, že i ta nejlepší představení pak na jiných festivalech zdaleka tak silně nepůsobí, ale zde máte pocit, že se ocitla v pravý čas na správném místě. A to navzdory mnohdy velmi ostrým diskusím, jichž se (na rozdíl od jiných festivalů) účastní téměř 100 % přítomných. Nevím, zda je to energií výrazně mladých účastníků, kteří inspirují nás starší, tím zvláštním propojením s lidmi divadelně téměř panenskými, ale prostě to funguje. Možná i díky velmi příjemné rodinné atmosféře, kterou dokážou vytvořit dvě hlavní organizátorky Lenky Hulákové a Janyšové.

JANA SOPROVÁ
DIVADELNÍ PUBLICISTKA

Echo-cho mladé ženy na Mladou scénu – širší souvislosti

Ač se divadla držím jako klíště už od raného dětství a posledních asi tak deset let mi poměrně jasně udává smysl mého studijního i profesního života, necítím se být ani trochu odborníkem, natož kritikem, který by mohl hodnotit často léta zaběhlé (a tedy i léty ověřené?) systémy; který by mohl polemizovat s názory a přístupy osobností, jež mne svými zkušenostmi lehce předčí; který by mohl říkat, jak co má, nemá, mělo či nemělo by být stejně, opačně, jinak.

Přesto všechno si trůfám psát tento článek jako ohlas na jednu z našich nejmladších, avšak dnes již šikovně zaběhlou národní pře-

hlídku – ohlas na Mladou scénu, konkrétně její letošní desátý ročník. Chtěla bych učinit jakési echo-cho, jak jsem teď četla v jednom

africkém příběhu o guinejích, které bude poděkováním za řadu zážitků a zároveň ryze osobním impulzem k utužení jednoho a změně jiného, třeba.

Třídím si čerstvé i vzdálenější vzpomínky na Ústí a vystupuje mi z nich pár otázek...

1) Co patří na Mladou scénu? Že potkáme na Mladé „druhostupňové“ soubory ze ZUŠek či nadšenice z gymnázií, nás asi nepřekva-

pí. Větší rozruch (a nebavím se teď vůbec o kvalitě jednotlivých kusů) budí přítomnost klasického interpretačního ochotnického divadla (u něhož bychom mohli říct – ať jde do Děčína, resp. do Volyně), nebo naopak experimentu vycházejícího nikoli z řad středoškoláků pod (více či méně známým) pedagogickým vedením, ale z řad studentů vysokoškolských, kteří si inscenaci a celkovou poetiku hledají a budují sami, vnitřně v rámci své skupiny (nabídní ke směrování ke Šrámkovu Písku).

Nemá jít Holasové ZUŠ Jaroměř (jen) na Chrudim, Taneční a pohybové studio Magdaléna nebo Cirkus Mlejn (jen) do Kolína? I takové hlasy jsou rok co rok slyšet. Co teprve, když se k tomu přidají ještě výše zmíněné „Mladě-netradiční“ typy souborů – pokud budu mluvit konkrétně, letos jde o svitavské Divadlo DOMA a o pražské Relikty HMYZu. Otázkou je, zda je tento rozruch na místě.

Sama jsem na vlastní kůži zažila, že byla možnost ucházet se o místo na Mladou scénu jasně předem odmítnuta právě z důvodu, že se jedná o soubor složený z vysokoškoláků (ač to propozice jasně umožňují), jindy zase z důvodu přílišné experimentálnosti kusu (propozice mluví o druhovém i žánrovém neomezení).

Avšak, ptám se – co si má počít mladý začínající soubor, který se třeba ještě necítí na to být srovnáván s kalibry typu Geisslers Hofcomedian, LÁHOR/Soundsystem či divadlo DNO; nebo činoherními lidry, jako jsou Divadlo Kámen, Rádobydivadlo Klapý, Bílé divadlo Ostrava či Divadelní soubor Jana Honsy? Co si má počít soubor, který chce najít publikum (i s jeho kritikou!) nikoli v dospělých poloprofesionálech, ale právě ve svých vrstevnících, rovněž divadelně (i když třeba jiným směrem, formou, žánrem) činorodých? Jistě, velkou roli hraje značná nevstřícnost výše zmínovaných přehlídek (ŠP, PV, LCH) k nováčkům, která ostých mladých souborů značně podporuje (nejeden mladý soubor přijel ze ŠP „rozdrčen“). Ano,

i s touto nevstřícností by se mělo podle mne něco dělat, avšak nic to nemění na tom, že by Mladá scéna (ale zmiňme i nesoutěžního kolegu – Bechyňské Nahlížení) neměla být těmto souborům uzavírána.

Domnívám se, že by naopak účast takto různě formou, žánrem, ale i podmínkami (například ve smyslu zařízení, ve kterém soubor pracuje) tvořících souborů mohla být značným oživením a podporou rozmanitosti a otevřenosti Mladé scény a v řadě případů i dobrou inspirací pro „klasické Mladáky“, kteří třeba na Šrámkův Písek nebo Loutkářskou Chrudim jen tak nevyrazí.

Jsem proto velmi ráda, že se především Relikty HMYZu a jejich Faidra běží o život na Mladé scéně objevily (a zde již mluvím i o kvalitě toho, co ukázaly), protože jsou toho, co píšu, krásným přímým důkazem. Přinesly s sebou na Mladou rozpor a kontroverzi, které mladé divadlo podle mne potřebuje jako království sůl!

První s druhým souvisí, říká se...
2) Kdo vybírá na Mladou scénu? „Kdo to sem poslal?“ – jedna z vět, které se nevyhne asi žádná přehlídka a která i na Mladé letos zazněla. Není teď zcela podstatné, od koho a u koho; jde o to, že s posunem pravidel od nominací k doporučením se mění adresáti tohoto povzděchu. Chápu tuto inovaci jako dobře míněného kata krajským maličernostem stran osobního vkusu (ať už přehlídky, či porotců). O to více zarážející pro mne tedy je, že zrušením nominací nezmizela ze světa i ona štiplavá věta?! Naopak – nově člověku přichází na mysl i další otázka, zvláště pro doporučeními nejpočetnější Mladou scénu: „To bylo ostatních 15–20 inscenací opravdu horších než tento kus?“

Vím o několika lidech, kteří u rozhodování pravděpodobně jsou a snaží se svou práci dělat poctivě (včetně snahy zachytit v co nejvíce krajích co nejvíce na vlastní oči, uši, nos). Jaký však mají právě oni nakonec hlas, nebo zda je to o tom, že jiný silný, zasloužilý si stejně prosadí své, nebo zda jde například o pro-

fesní únavu stále stejných deseti lidí oboru, to je pro mne velkou neznámou, protože průběh ani složení rad bohužel neznám, dělala bych zcela nepatřičné soudy.

Divadlo je a bude vždy subjektivní záležitostí, navíc značně vrtkavou představení od představení. Rozhodování bude vždy otázkou osobního názoru, dané chvílky, (ne)souladu okolností. Nejde mi o soutěžení a určování vítězů a poražených, divácky kruté představení zvládnou rovněž, jen je mi líto těch, kteří zůstávají pod pomyslnou čarou, a oni (ani já) neví, na základě čeho a kdo to tak určil... Nejde o to ukazovat si na někoho prstem a dávat mu vinu, chci dané lidi poznat, porozumět a třeba vést debatu. Řadu z nich tuším a moc si jich považuji. A i ty debaty vedeme. A je to prima. Nevídím tedy důvod, proč nerozkrýt seznam „radních“ oficiálně. Možná by se tak předešlo vzniku mýtů a legend „co se asi v tom tajném společenství odehrává“.

Do třetice všeho dobrého aneb další souvislosti... Telegraficky...

3) Jaká byla Mladá scéna 2012? Seminářů hodně a neobsazeno – překvapivě velká řada hrajících seminářů příliš nenavštěvovala, zato v diváckých řadách bylo stále tradičně plno až přeplněno.

Každé představení si našlo své diváky, zajímavé ale bylo pozorovat problematická místa – paradoxně u těch divadelně nejzdařilejších. (Například: neznámé reálné situačního výjevu inscenace Hledání – Suche Studia Divadla Dagmar, „nesecvaknutí“ autorské tvorby do celku v příběhu Pokojská ze ZUŠ Olomouc, pseudofilosofické tápání při zmiňované pražské Faidře běžící o život, (ne)přijetí druhového stylu inscenace Hotel ZUŠ Jaroměř, (ne)dokonalost inscenování kusu Třikrát člověk čili život ZUŠ Nové Město na Moravě...)

Diskuse se oproti loňsku protahovaly hlouběji do nočních hodin, přitom čas na přesuny a občerstvení byl stále menší a menší. Diskutujících však neubývá, naopak.

Je mi líto těch, kteří zůstávají pod pomyslnou čarou, a oni (ani já) neví, na základě čeho a kdo to tak určil...

Smysl diskusí sympaticky zůstává především ve snaze podpořit debatu mladých hrajících navzájem.

Velmi kvalitní stálíci diskusí zůstává Jakub Hulák na pozici moderátora a diskutující a píšíci recenzent Luděk Richter.

Letos ne zcela vyšel výběr a zapojení lektorského sboru (Ema Zámečnicková, Petr Váša, Ewan McLaren), kterému chyběl v harmonogramu přehlídky čas na setkání a vnitřní debatu;

možná i z toho důvodu pak v hromadných diskusích bohužel nedocházelo k odbornějšímu, obecnějšímu pohledu na a nad zhlédnuté. Patrný byl jistý ostych z kontroverzního názoru.

Redakce pod vedením Davida Slízka opět několikrát okusila jaké je Ústí při rozednění, odvedla cenný výkon – ale co do příště trochu oživení v neformálních rubrikách?

Organizace v souhře ARTAMA a o. s. Malá scéna opět dokázala

schopnost pořádat vysoce kvalitní přehlídku v příjemném prostředí, místním i lidském. A to je to nejdůležitější. Díky.

Ač se divadla držím jako klíště už od raného dětství, posledních pár let mám z přehlídek Mladou scénu nejraději. Právě proto si k ní troufám vyslat toto echo-cho...

KAMILA KOSTŘICOVÁ

ATELIÉR DIVADLO A VÝCHOVA, JAMU BRNO

V hromadných diskusích bohužel nedocházelo k odbornějšímu, obecnějšímu pohledu na a nad zhlédnuté.

Loutkářská Chrudim – Od baroka k postmoderně

Přelom června a července přinesl 61. ročník Loutkářské Chrudimi a s ním šestnáct soutěžních představení. Vedle tradičních námětů (zpracování nejrůznějších variací známých pohádek, ale také mýtů a alegorií) se objevila i dílka původní. Někdy vznikl tvar průzračně čistý, jindy bylo cítit dramaturgickou nevyjasněnost nebo tzv. tlačení na pilu v interpretaci. Marionety, maňasové, mupetáči, ale také nejrůznější předměty a artefakty se proměňovaly v postavy děje, provokovaly, těšily a občas i mätly či nudily. K inspiraci a mnohdy také konfrontaci s amatérskými počiny přispělo množství inspirativních profesionálních představení, včetně těch, která přivezli slovenští sousedé. Vše – pod moderátorskou taktovkou Jakuba Huláka – bylo průběžně podrobováno nekompromisní kritice, ale i zasloužené chvále, v diskusním klubu, kde zazněly vedle názorů odborné poroty (Jiří Vyšehradský, Mirka Vydrová, Tomáš Volkmer, Petr Hašek a Tomáš Jarkovský) i poučené názory z publika. Nakonec bylo rozdáno devět cen, na JH nominována inscenace Faust a doporučeny další tři inscenace (JH se nakonec zúčastnilo Céčko Jihlava).

Flajšplyš Praha a okolí – Nezměrný cit pana P.

Proměnlivý soubor si s divadlem především postmoderně pohrává, doslova zkouší, „co to dá“. Sami vzniklý tvar nazvali „Teatrální úderka balancující na hraně sofistikované postmoderny a drzého svévolného punku“. Z hlediska diváka jej lze brát i jako pokus o intelektuální kabaret či absurdní hru o vyprázdněnosti mezilidských vztahů. Protagonista Pan P. se postupně setkává se třemi dívkami, kolem nichž se motá roztomilý, ale tak tro-

chu dábelké kotě. Pan P. je nejprve pomůže zachránit z pračky dlouhonohe barbinovité baletce, s copatou Evžení totéž kotě zachrání před pádem ze střechy, ale ani s jednou mu románek nevyjde. O poslední, Lindu, šedou myšku a pečovatelku, zase příliš nestojí on. O přízeň dívek musí soupeřit se svaloušem Kenem či režisérem Oplzlým. Jak už to v podobných kouscích bývá, nejde ani tak o děj samotný, jednotlivé epizody jsou spíše záminkou pro vyzkoušení dispozic nejrůznějších panenek, zvláštním způsobem de-

formovaných, s naddimenzovanými končetinami a provokující nahotou (je zajímavé, jak lascivně mohou nahé panenky působit). Ty jsou kombinovány s dalšími artefakty (jedná se tu tedy spíše o hru s předmětem nežli s loutkami), živou hereckou akcí a komentářem. Dovedná, i když ne pro všechny srozumitelná postmoderní mozaika vysloužila souboru Cenu za hledání vlastního divadelního výrazu v inscenaci Nezměrný cit pana P.

Není to... Ani to..., ZUŠ Turnov – Kompost

Podobenství světa jako kompostu, na němž není tak úplně snadné žít a je třeba si život nerůznějšími způsoby život ulehčovat a zkrášlovat. I když to občas může vést až k závislosti... Inscenace vtipně využívá potenciálu mladičkých členů (či spíše členek) souboru a evokuje zábavný obraz života na kompostu (ten vytváří skrumáž těl v barevných pláštěnkách a v průběhu děje je přirozeným „živým“ organismem). Společně s muškou Octomilkou prožijeme její školní léta a těžké období dospívání, kde je jí rádkyní chytrá Moucha (hraná živým hercem v masce). Jinak jsou bizarní obyvatelé kompostu tvořeni mupetáky z ponožek a je tu

Podobenství světa jako kompostu, na němž není tak úplně snadné žít.

↑↑ Zahajovací štrůdl, Loutkářská Chrudim 2012 ↗ Porota: Hulák, Jarkovský, Hašek, Volkmer, Vydrová, Vyšohlíd Foto Ivo Mičkal 4×
 ↑ Flajšplyš Praha a okolí – Nezměrný cit pana P. ↗ Není to... Ani to..., ZUŠ Turnov – Kompost

využito některých chytrých scénických nápadů (jako napnutá pavučina s pavoukem uprostřed). Linie každodenního života na kompostu (provázená různými vtipnými hláškami) je doplněna závažnějším tématem drog a závislosti. Tím se nezbytně dostává do didaktické, tezovitější roviny, a tak v druhé půli ztrácí na dramatickosti. Nicméně, jako celek je to představení barevné a chvílemi velmi vtipné.

Loutkový spolek Nitka, Písek – Jak šiška nechtěla spadnout, Jak Stromouš střílel z borůvkového děla

Dvě pohádky o lesních skřítcích a mluvící šišce většině diváků (od nejmenších až po dospělé) bezpochyby připomněly večerníčkové příběhy, od Křemílků a Vochomůrků po nadutého Pučmelouda. Jak se festivalové publikum shodlo, je to možná představení vhodné pro nejmenší děti, obsahově je však trochu proble-

matické. Pohádky nejsou ani příliš zábavné, ani příliš logické, o dramatickém ději nemluvě. V první z pohádek dva skřítky touží po „šiškovém křoupání“, ale šiška odmítá spadnout s tím, že není zralá. Pidimužáci se jí k tomu snaží přimět spoluprací s dětmi (foukání, dupání). Nakonec šiška spadne a je snědena (poučení: Dočkej času?). Ani s druhým příběhem to není lepší – Stromouš chce dva skřítky vypudit z domečku, aby tam mohl bydlet, až si vzápětí na ně přiveze borůvkové dělo (leč není jasno, zda a proč se rozhodl domeček zničit, což s e mu nepodaří) a nakonec je potrestán zlechtáním. Snaha o kontakt s dětmi a jejich zapojení do děje je chvályhodná, nicméně jinak příběh postrádá smysl a logiku.

Spolek loutkářů Vozichet Jablonec nad Nisou – Malá mořská víla

Oblíbenému tématu Rusalky se na scéně příliš nedaří, nicméně

se o ně stále někdo pokouší. Pod dramatisací pohádky je podepsána Jiřina Polanská a jejímu textu se nedá nic zásadního vytknout; autorka se drží předlohy. Akcentuje motiv, že víla proměněná v člověka nemluví. Ve scénografii je zřejmě využito textilií (modrá, lehká textilie natažená mezi paravánky splňuje představu zvlněné mořské hladiny a dokáže se proměnit v kostým vládce mořské říše nebo čarodějnice, která povstane z mořského dna). Diskutabilnější je použití molitanu pro poněkud nevzhledné plošné loutky, hlavně víly (využívá se vlastností – ohebnosti – materiálu, ale loutky nevypadají hezky). Střídavé úspěchy měl soubor i v práci se zvukem – hudební složka, kterou v celé inscenaci obstarával herecký zpěv a capella, byla výrazná v sólovém partu Kateřiny Císařové, ale sborové vstupy měly kolísavou úroveň.

Oblíbenému tématu Rusalky se na scéně příliš nedaří, nicméně se o ně stále někdo pokouší.

↑↑ Loutkový spolek Nitka, Písek – Jak šiška nechtěla spadnout ↗↗ Spolek loutkářů Vozichet Jablonec nad Nisou – Malá mořská víla
 ↑ Loutkové divadlo v Boudě – Mordyjepardyjesaprlot ↗ Na Holou Hořovice – Krev a jiné lásky Míny Foto Ivo Mičkal 4x

Loutkové divadlo v Boudě – Mordyjepardyjesaprlot

Zpracování známé pohádky vychází z textu Jiřího Žáčka a dodržuje jeho svéráznou poetiku. Na téměř prázdnou scénu 4x4 metry, doplněnou tu trůnem na stupňovitém minipódium, tu dvěma keři, přenášejí herci lehkost vyprávěného příběhu do akce s loutkami. Ukazují, že loutka v jejich rukách dokáže v situaci, která to vyžaduje, být hbitější než živý herec. Je radost sledovat jemnou, detailní působivou hru nevelkých loutek (50 cm), které dokážou výmluvně sdělit situaci a cítění postavy třeba „jen“ náklonem hlavy. Několik variací na králův sestup a výstup po schodech z a k trůnu dokazuje dokonalou znalost práce s marionetami. Členové souboru dokážou prokazatelně spojit tradiční inspiraci se současným viděním, budovat přesně vedený a funkčně rozrůzněný temporytmus inscenace, gradovat dynamiku či vytvářet

pozoruhodné variace jednoho a téhož motivu. Chvillemi se může zdát, že tak trochu tlačí na pilu (přílišná hlučnost dialogů), ale i to může být v kontextu děje funkční. Inscenace se stala jedním z favoritů soutěže a získala Cenu za inscenaci i doporučení na JH.

Na Holou Hořovice – Krev a jiné lásky Míny

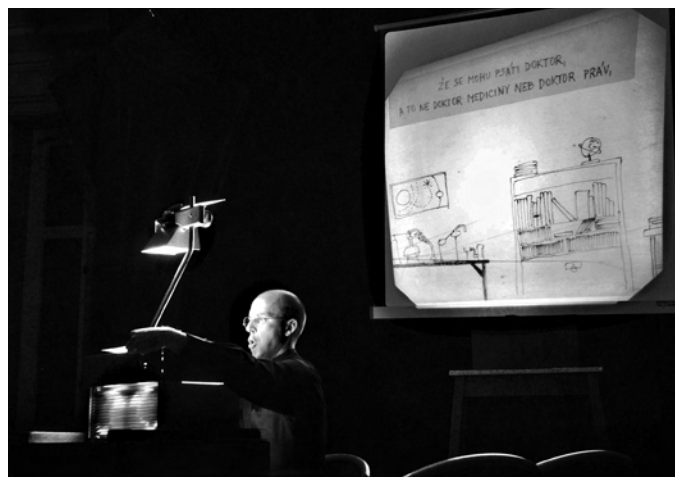
Horor nebo rakvičkárna, to byl jeden ze sporů, které se tu vedly na diskusích. V celkovém kontextu to ale bylo v podstatě jedno. Klasický příběh románu Brama Stokera byl převeden do sympaticky úsporného, přesto účelného scénáře s minimem slov či jejich nahrazením citoslovci či zvuky (např. v situaci, kdy se Drákula nemá k uzavření kontraktu, makléř utrousí: „Byznys – podpis – Mína – domů.“) a doslova si vyhrál se slovními hříčkami (např. ve spojení s krví – krve by se nedořezal, holka krev a mlíko

apod.). Příběh je jednoduchý, ale velmi vtipně vyšperkovaný scénickými detaily a gagy důsledně dovezenými do pointy. Aktualizačním momentem je poukázka na to, že každý je tak trochu upírem (vda-vekchtivá Mína, byznysmen John, krvežíznivý hrabě). Odkaz k filmové inspiraci (Rodina Addamsova) potěší v závěrečné pointě, kdy se nám naskytne pohled na rodinnou idylku: malí upírci, ten nejmenší v kočárku ve tvaru rakvičky, máma upír, táta upír a kolem kočárku se motá rodinný mazlíček – vlkodlak Wolf. Groteskní nadsázka, milé loutkářské fórký, funkční jednoduchá scéna (autorem je Ludvík „Říha“ Řeřicha) dává dohromady kompaktní tvar inscenace, která získala Cenu za výpravu.

Říše loutek Kroměříž, o. s. – Povídej, paňáco

Dvě známé pohádky, o Budulínkovi a o Perníkové chaloupce, rá-

Horor nebo rakvičkárna, to byl jeden ze sporů, které se tu vedly na diskusích o inscenaci Krev a jiné lásky Míny.

↑↑ Říše loutek Kroměříž, o. s. – Povědej, paňáco ↗ LS Topirambury ZUŠ Praha 5 – Severské báje Foto Ivo Mičkal 4x

↑ LS Amigos Gymnázia Josefa Ressela Chrudim – Don Šajn ↗ Bažantova loutkářská družina DS J. J. Kolár při TJ Sokol Poniklá – Faust

muje postava vypravěče-klauna Paňáci, k němuž se úplnou náhodou přimotá pošťák pan Popleta. Tito dva klauni jsou zjevně inspirováni poetikou Osvobozeného divadla a slavnými forbínami V+W. Jsou to právě oni, kdo vyřeší situaci v obou pohádkách – chytí liščata i s liškou do pytle a strčí ježibabu do pece. Každá pohádka je pojata jinak, o Budulínkovi se hraje maňásky, Perníková chaloupka pracuje s marionetami. Zajímavě je pojata scénografie druhé pohádky, kdy se z rozkládacích artefaktů dá poskládat les, ale i chaloupka. Oba klauni z děje vystupují, zvnějšku ho komentují a vrací se do něj, a mezi tím komunikují s dětmi, což je velká deviza inscenace. Podle pokynů zpívají, troubí, hrají na imaginární nástroje a odpovídají na otázky. Je vidět, že herci umí s dětským publikem dobře zacházet, a tím dosahují u publika značný ohlas.

LS Topirambury ZUŠ Praha 5 – Severské báje

Základní inspirací inscenace se staly severské báje a legendy. I když to znělo lákavě, právě téma způsobilo souboru, a potažmo divákům, nejednu nesnáz. Jednoduché „totočkové loutky“, jejichž špalkovitá těla byla vytvořena z ruliček od kuchyňských ubrousků s nasazenou hlavou, nedávaly příliš příležitostí je pohybově rozehrát. Velká část příběhů se odehrávala nahoře na paravánu, a tak celá kompozice scény nepůsobila příliš přitažlivě. Ke srozumitelnosti nepřispělo ani množství hrdinů – bohů, jejichž identitu nebylo snadné rozeznat. A samotný děj (či především motivace v boji s obry) vzbudil množství otázek. Zdálo se tedy, že soubor přes veškerou snahu vedl se zvolenými loutkami i příběhem nerovný boj, a diváci vlastně neměli možnost „fandit“ ani jedné ze stran konfliktu a byli příběhem spíše zmateni.

LS Amigos Gymnázia Josefa Ressela Chrudim – Don Šajn

Loutkový soubor převážně třináctiletých chrudimských gymnazistů zpracoval ve své inscenaci text lidových loutkářů Don Šajn, a to ve formě klasické rakvičkárny s klasickými dřevěnými loutkami. Vzhledem k výraznému zkrácení (či omezení na pouhé mordy), což byl v náznaku jakýsi protest žáků proti učitelům – „my to sehrajeme za deset minut“, vlastně nedával prostor k něčemu navíc. S náznakem revolty se dále nepracovalo, šlo opravdu jen o to co nejrychleji odehrát. Možná bychom mohli brát jako téma rychlost, zkracování, zkratkovitost, klipovitost, které je blízké dnešním mladým lidem, ale zde jsme měli spíše pocit jisté pasivity ze strany mladých herců, kteří zjevně „plnili zadání“, neubránili se deklamování a ani vlastně si tuhle legraci ani neužili.

Rychlost, zkracování, zkratkovitost, klipovitost. Téma, které je blízké dnešním mladým lidem.

Bažantova loutkářská družina DS J. J. Kolár při TJ Sokol Poniklá – Faust

Představení, které bylo „přilepeno“ k předchozímu titulu, na první pohled příliš neslibovalo. Před diváky se tu sestavovala nevzhledná aparatura meotaru (zpětného projektoru) se stolem a několika židlemi a s plátnem v pozadí. O to větší bylo překvapení, když jsme byli vtaženi do originální a doslova magické one-man show Tomáše Hájka. Naskytl se nám pohled na zře-

doval dokonale a jeho nominace na JH se ukázala správnou volbou, neboť i na této přehlídce zaznamenal výjimečný ohlas.

Tate Iyumni Praha – Neverending

Minimalistická hříčka Tate Iyumni tentokrát více než předchozí drobničky vsadila na poetickou notu a na scéně si vystačila s elegantní kombinací černé a bílé. Scénu tvoří černým sametem obalený „řečnický pul“¹, za nímž se pochybují

můry, které se bez rozmyslu vrhají do zkázy? Nebo se jako ptáci fénixové znovu rodíme v plameni lásky? Ať už si tedy tuto symboliku vysvětlil každý po svém, soubor získal Cenu za koncepci inscenace.

Červiven SpgŠ a SZŠ Krnov – Škola snů

Autorská hra pojednávající o snech v různých podobách čerpá z díla Františka Nepila, Olgy Hejné, Aloise Mikulky a Franka Taschlina a nabízí velice pestré, dosti nesusoudou

↑ Tate Iyumni Praha – Neverending ➤ Červiven SpgŠ a SZŠ Krnov – Škola snů Foto Ivo Mičkal 2x

Příběh Fausta byl dobrodružstvím tvorby, v níž hraje roli náhoda, včetně toho, že co „nevyšlo“, stalo se dalším dramatickým prvkem.

lou faustovskou laboratoř, kde osamělý tvůrce v polotmě hledá kresbičky a úlomky příběhu, vkládá je na plochu meotaru, aby v přímém přenosu animoval – tvořil příběh Fausta, Mefista a celé té dábelské a andělské čeládky na plátně. Přitom tvůrce dokázal obdivuhodně udržet všechny elementy, byl živým hudebním doprovodem, akumulátorem hlasů a zvuků. Během chvilky vás dokonale vtáhl do děje a diváci si vychutnali tuto dvojexpozici a těšili se z půvabných a vtipných vizuálních i zvukových detailů (animované listování knihou, mrkání sovy, podpis smlouvy „vlastní krví“, celá závěrečná scéna, kdy je Faust odnesen Mefistofelem). Kouzelná cesta za starými příběhy a zároveň dobrodružstvím tvorby, v níž hraje roli i náhoda, včetně toho, co „nevyšlo“ a stalo se tak dalším dramatickým prvkem příběhu, připomněla téma náruživých průkopníků filmu (především Meliésovy fantaskní snímky). Faust zabo-

herci, jedinými scénickými prvky se pak stávají černý kvádrík alias lavička a plápolající svíčka. Nekončící (neverending) story o namlouvání, o přijetí i nepřijetí, zklamání, nepochopení, flirtu zkušeného svůdníka či naopak ňoumy, tak jak to ve vši trapnosti a nepopsatelné kráse zažil párkrát v životě každý z nás, je podán v krystalicky čisté, jednoduché formě. Na černém pozadí se pohybují bílé hadrové loutky muže a ženy bez výrazných charakterizačních znaků a jednotlivé krátké etudy prozrazují smysl autorů pro slovní i situační zkratku a pro gag. Ale zároveň i poučenost žánru a styly minulosti. Je tu dramatická klasika (milostná scéna z Romea a Julie v závěru), ale i punk, citace nejrůznějších žánrů od činohry přes balet k pantomimě. Poetickým prvkem je také přítomnost mūr (či ptáků?), vytvořených jemnými papírky upevněnými na špejli, jejich let tvoří předěly mezi scénami. Na závěr shoří v žánru plamene (Jsme

směs příběhů na toto téma. Ocítáme se v tzv. škole pro sny, která se nalézá nahoře na paravánu – kapsáři. Pro tuto část jsou využity pestrobarevné maňásky neurčitého tvaru, které mají znázorňovat jednotlivé studenty a učitelku v této škole. Když se děj přesune do našeho světa (před paraván), kde mají sny plnit zkoušku, zhmotní se v živé herce oblečené do pestrobarevných batikovaných oděvů (kteří chvílemi používají masky). Loutky ze scény nemizí, ale objevují se v podobě plyšových hraček a zvířátek. Při druhé výpravě do světa lidí dominují scéně živí herci, ačkoli občas vystupují jako rekvizity (figuríny v obchodním domě) či tvoří svými těly stroje, schody atd. V této části jsou nakonec použity jen dvě loutky – medvěd jako loutka typu manekýn, s níž se výrazněji nehrálo, a president společnosti jako vysoká marioneta tvořená z odpadků. Při poslední výpravě byli využiti jak živí herci, tak malé loutky upevněné na drátu, které byly voděny shora. Tato

různorodost tedy především sloužila k cvičením na téma snů a dalších didaktických podtémat, celková koncepce inscenace však zůstala poněkud zamlžena, takže diváky zaujaly spíše jednotlivé nápadité detaily.

Teátr Vaštar Ostružno, Nezdice na Šumavě – Bitva (O hrdinech)

V jedné nejmenované totalitní zemi, která se blíží obrazu střední Evropy, vládne tyranská Falanga vedená zahořklým Van Vlyckem.

Céčko Svitavy – Pták Ohnivák, liška Ryška a my

Rodinné představení v dvojím slova smyslu – jak směrem k divákům, tak především složením souboru, v němž se loutkáři Karlu Šefrnovi povedlo dát dohromady několikagenerační rodinný tým. Představení bylo sympatické hravou atmosférou, připomínající soundem a vzájemnými vztahy až jakési kamarády táborových ohňů. Na druhou stranu ne všechny motivace a fóry byly úplně srozumitelné (ať už svým obsahem,

je velmi racionální a potřebuje nejprve finanční zabezpečení. Druhý Josef by rád hrál Hamleta v Národním divadle, i když je evidentní, že nepatří mezi zvlášť herecky nadané. A třetímu Josefovi se líbí místní servírka, ale není schopen se jí vyznat ze svých citů a navázat s ní komunikaci. Tajemná malá holčička daruje každému z nich kouzelný předmět: prvnímu prasátko, které sype samé koruny, druhému kouzelný knoflík, který po přišití splní tři přání majiteli, a třetímu ky-

↑ Teátr Vaštar Ostružno, Nezdice na Šumavě – Bitva (O hrdinech) ➤ Céčko Svitavy – Pták Ohnivák, liška Ryška a my Foto Ivo Mičkal 2x

Honici psi zde chodí vzpřímeně a vězni jsou posíláni do krvavých gladiátorských zápasů. Je zima a my se s hrdiny knihy ocitáme v Sirotčinci, nebo spíš převýchovném ústavu... Dramatizace románu Zimní bitva francouzského spisovatele Jean-Claudea Mourlevata byla hodnocena především pro přínos dramaturgický (obraz zrůdnosti totalitního režimu a boje proti němu). Námitkou, která se v kritice opakovala, bylo, nakolik funkčně se podařilo využít loutek – manekýnů v životní velikosti. Ti v konečném tvaru spíše překáželi, nežli umocňovali celkem realisticky vedený příběh s živými herci. Ke kladům inscenace patřila scéna (čtyři omláčené plechové skříňky, díky nimž se zhmotnila iluze nehostinného internátu i šedé depresivní totalitní reality, a které zároveň sloužily jako hlavní zvuková ilustrace). Porota ocenila dramaturgickou originalitu souboru.

tak i slyšitelností). Doslova cirkusmanovský humor pronikl do obou rovin příběhu, jehož červenou nití bylo téma stárnutí (a jistě nostalgie s tím spojené) a vztahu starého krále a jeho synů. Nápad s prkénkovými plošnými loutkami a využitím sekýr jako loutek (Liška Ryška) měl své zajímavé aspekty (např. při likvidaci nejmladšího syna a jeho opětovném slepení), z větší dálky však bylo poměrně těžké jednotlivé loutky rozeznat. Lze ovšem říci, že téma rodinné soudržnosti a až archetypálních existenciálních otázek zaznělo pro většinu diváků (včetně poroty) natolik silně a působivě, že si inscenace vysloužila nejen jednu z cen, ale i doporučení na JH.

Rámus, Plzeň – 19. březen

Příběh odehrávající se na svátek Josefů ukazuje současné téma tří oslavenců, kteří v hospodě nad püllitrem hodnotí své životy a sní o změně. První Josef touží po dítěti, ale dovídáme se, že jeho žena

taru, na kterou bude kouzlem umět výborně hrát. Jak se ukáže, všichni tři protagonisté jsou moulové, kteří nedokážou kouzelných darů využít, a tak po roce končí tam, kde začali. Celý příběh je prokládán dialogy zajíčka a veverky (podle knihy D. Mrázkové Haló, Jácíčku), které animuje malá holčička – kouzelnice. Konfrontace života outsiderů s fantazijním světem holčičky vytváří zvláštní dynamiku a energii příběhu. V paměti zůstává především přirozený výkon nejmladší členky souboru Terezy Lukášové, která za něj získala ocenění poroty.

LS Mikrle, ZUŠ F. A. Šporka, Jaroměř – Hotel

Autorská inscenace, na níž se členové souboru podíleli jak výrobou loutek a scény, tak i koncepcí jednotlivých loutek – alegorických postav neřestí, které se pohybují v ošuntělém hotelu Svět – je sympatická invenčním zpracováním tématu a zároveň pokornou inspirací

Ke kladům inscenace patřila scéna, čtyři omláčené plechové skříňky, díky nimž se zhmotnila iluze šedé depresivní totalitní reality.

↑ Rámus, Plzeň – 19. březen ➤ LS Mikrle, ZUŠ F. A. Šporka, Jaroměř – Hotel Foto Ivo Mičkal 2x

Jednotlivce ničí
jejich vášeň
– neřest –
a každý z nich
je vypraven na
poslední cestu
prozpěvující
smrtkou.

starými loutkářskými vzory. Vše se odehrává v zarámování orchestronem živých maskovaných postav, jejichž muzika se spustí na vhození mince. Po krátkém entré se přesuneme do světa loutek – na parádnou scénu s komůrkami s oponkami. Postupně jsme svědky toho, jak jednotlivce ničí jejich vášeň –

neřest – a každý z nich je vypraven na poslední cestu prozpěvující smrtkou. Kombinace loutek (dovedně animovaných a vtipně „dabovaných“) se skutečnými předměty (například náradí či jídlo), ba i živým morčetem, úsporný text (každou postavu charakterizuje jedna trefná věta, celý děj pak zvukový doprovod ve stylu grotesek)

i vtipné vypracování jednotlivých gagů vytváří sympatickou alegorii světa, v němž je každý z nás jen dočasným hostem. Hotel získal Cenu za inscenaci a také nominaci na postup na JH.

JANA SOPROVÁ
DIVADELNÍ PUBLICISTKA

Zase o rok starší...

Jako každý rok se první týden v červenci zalidnilo město Chrudim loutkářskými nadšenci. V termínu od 30. 6. (seminaristé již od 29. 6.) do 5. 7. se totiž konal festival Loutkářská Chrudim, tentokrát již šedesátý první. Jak to tak bývá, jubilejní ročníky jsou od toho, aby se shrnula dosavadní činnost. Co se povedlo, co se povedlo méně a na koho můžeme být pyšní. Ale první ročník následující po jubilejním, dává obrovský prostor ke změnám, k zavedení novinek. A tomu nebylo jinak ani letos.

V prvé řadě byla asi největším překvapením výměna pracovníka zastupujícího pořadatele Nipos-Artama. Tím se nyní stal Michal Drtina. Při prvním veřejném setkání působil nervózním dojmem, ono „ukochčovat“ tak velký festival není věru lehké. Avšak myslím, že se s tím dokázal vypořádat se ctí a s kolegy připravil zajímavý program, ve kterém si každý našel, po čem jeho srdce toužilo. I když zprvu všichni byli zmateni kvůli absenci Vykrličnicků.

V programu byly zastoupeny jak soubory věnující se klasické práci s loutkou, tak i alternativnější kusy. Z klasičtější linie bych jmenovala především inscenaci Mordyepardyjesaprlot (Loutkové divadlo v Boudě), která si mě získala zvláště pro precizní práci s marionetou na volném vedení. Dále mě zaujala inscenace Faust (Bažantova loutkářská družina DS J. J. Kolár při TJ Sokol Poniklá), a to zajímavým pojetím. Zahrát Fausta v jednom člověku a ještě jako stínohru pomocí meotaru, to tu ještě nebylo. Díky tomuto novému přístupu k této staré známé hře jsem velice ráda přehlédla drobné nedostatky, jako

bylo ztracení dílků loutek. Další zajímavý kousek, jak tomu bývá poslední roky, na Chrudim přivezli Tate Iyumni. Tentokrát se uchýlili k minimalismu a vystačili si pouze se dvěma hadrovými panenkami a mými z papíru. Jak je vidět, nabídka byla pestrá a tak to má také na přehlídce být.

Zajímavou novinkou, která souvisela s již zmiňovanou změnou, byla účast zahraničních hostů. Hned první večer a i ten následující vystupovali členové Dezorzova lútkového divadla s jejich hrami, které nesly název Desperanduľa a Johanes Faust. Jak jsme se dozvěděli, jedná se o jediné slovenské loutkové divadlo hrající pro dospělé diváctvo. S přízviskem punkové. Možná právě pro ten „punk“, který se vyznačoval focením si publika během hry a samochvále před představením, si mnoho diváků nenašlo cestu k jejich tvorbě.

Programová
nabídka byla
pestrá a tak to
má na přehlídce
být.

A tím i celkově nehodnotilo jejich inscenace kladně. Jednak jim vadil roztěkaný příběh u Desperanduly. A u Fausta zase práce s marionetami, které nechodily, nýbrž poskakovaly. Zato česko-slovenský soubor Športniki s loutkovým divadlem Maribor, který přijel se svou vůbec první inscenací Back to Bullerbyn, slavil nevídaný úspěch. Jejich malí maňásci „naopak“ zaujali většinu diváků. Nejvíce byla ceněna práce s nimi, hravost a energičnost s jakou herci celé téma uchopili. Zkrátka Bullerbyn celou Chrudim nadchl a každý si ještě celý druhý den pobrukoval ústřední písničku této hry. Posledním hostem bylo Žilinské Bábkové divadlo se svou Perinbabou, které zachránilo Slovenskému loutkovému divadlu reputaci. Dá se říci, že

tato vystoupení byla velice inspirativní, v tom smyslu, že návštěvníci mohli zhlédnout, jak se tvoří v jiné zemi (i když u sousedů). Doufám, že záměr každý rok pozvat loutkáře z jiné země, se uskuteční a my se budeme moci seznámit s jinými zahraničními přístupy k tvorbě.

Další novinkou, i když ne tak moc využitou, byl stan v Parku Republiky za Divadlem Karla Pippicha. Nejen, že se zde odehrálo pár představení, ale byl to především prostor určený pro všechny účastníky festivalu. Každý zde mohl vystoupit a zahrát, zatančit, zazpívat. Zkrátka nepřetržitý open. Jen škoda, že této možnosti nebylo mnoho využito. Jako kdyby se všichni styděli za to, co umí. Pouze jeden večer, kdy byla oslava stého jubilea

časopisu Loutkář, bylo podium zaplněno zpívajícími lidmi. A musím říci, že tím vytvořili neopakovatelnou uvolněnou atmosféru.

Letošní ročník mimo jiné nabídl i nový typ ubytování. A tak se semináristé s návštěvníky festivalu mohli ubytovat jak na internátu, tak v levnější variantě – tělocvičně. Avšak jen podle popisu a pravidel, která byla udělena při úvodním setkání, se zdá lehčí spát na kládě nad říčkou. Spánek na kládě navrhl a všechny jeho možné postupy popsala redakce festivalového spravodaje.

Asi největším letošním šokem pro pravidelné festivalové návštěvníky bylo uzavření oblíbené hospůdky v muzeu loutkářských kultur tzv. Kačenky. To se stalo kvůli celkové rekonstrukci muzea. A tak se část zpívajících „povalečů“ přesunula k fotbalovému hřišti a další do hostince Modrá hvězda. Jen na tradiční loutkářský bál se obě skupinky sešly ve Hvězdě, aby společně popovídaly, popily, tančily a zpívaly do ranních hodin, jak je tomu zvykem.

Jak je vidět o novinky a překvapení na letošní Loutkárně nebyla nouze. Dalo by se říci, že letos „vál svěží vítr do plachet“, kam však tento festival doplňuje, se ukáže až časem. Zatím jen můžeme přát hodně věrných příznivců a podporu ze všech stran, abychom se zase za rok mohli sejít.

ANITA NOVÁKOVÁ

STUDENTKA DIVADELNÍ VĚDY
NA FILOZOFICKÉ FAKULTĚ UK PRAHA

Za všechno může stan...

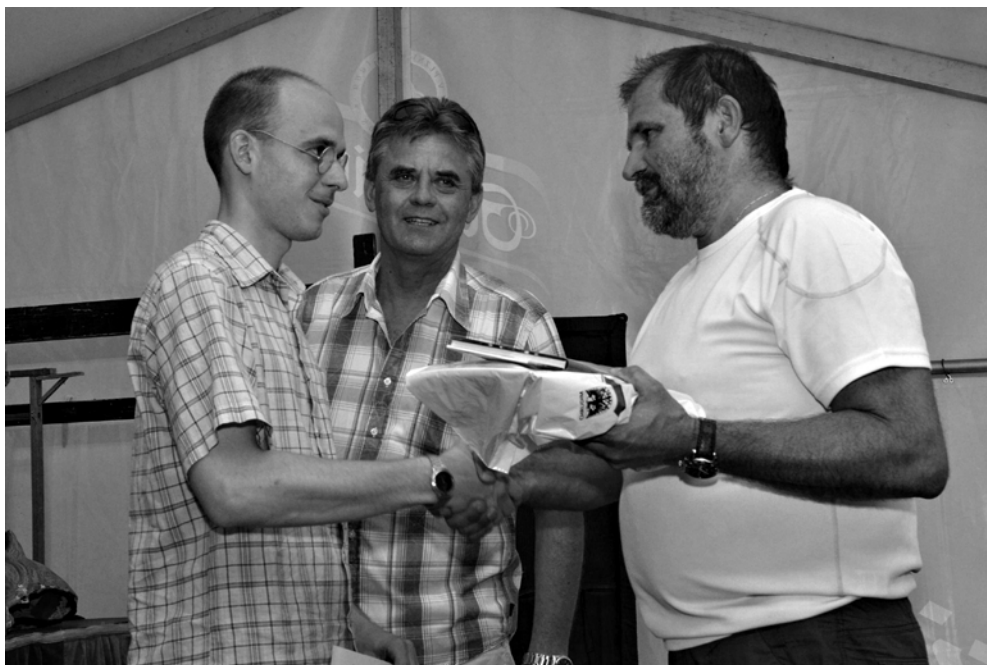
Když při zahájení tradičně předává starosta města Petr Řezníček „šéfovi“ Loutkářské Chrudimi klíč od města, kterým symbolicky předává město samotné loutkářům (a prosí, ať mu je vrátíme alespoň v té podobě, v jaké nám ho půjčuje), říká, že nyní město patří na týden nám, loutkářům.

Je naše právě pro náš festival! Vždy tomu tak bylo – loutkáři „okupovali“ divadla, parky, obchůdky, hospůdky, muzeum, ško-

lu, čajovnu, pořádali hudební setkání... Letos se ovšem do této tradiční atmosféry podařilo dostat cosi nového.

A začalo to STANEM, který vyrostl na louce za Divadlem K. Pippicha. V něm se odehrávala pravděpodobně nejzajímavější – a nejinspi-

Žilinské Bábkové
divadlo se svou
Perinbabou
zachránilo
Slovenskému
loutkovému
divadlu reputaci.

↑↑ Diváci ve stanu při předávání cen Foto Ivo Mičkal

↑ Předání cen, Tomáš Hájek, Petr Řezníček, Jiří Kadeřávek Foto Ivo Mičkal

Právě ve STANU se narodil plán na závěrečný bál v Modré hvězdě – loutkáři budou hlavní kapelou!

rativnější – část letošního festivalu. Hned druhý den přišel VE STANU první vrchol – když loutkáři společně zhlédli představení Back to Bullerbyn Divadla Športniki a Loutkového divadla Maribor ze Slovinska. Dlouhý standing ovation otevřel slávu STANU. Poté v něm hráli skvělí Čmukaři, nepřekonatelný Marek Bečka a nakonec i seminaristé se svými prezentacemi.

Loutkáři navíc hladověli po místě, kde by se mohli setkávat, aniž by se museli předem domlouvat. Jako

takovýto „záchranný tábor“ fungovala po mnoho let hospůdka Kačenka. Pyšnila se skvělým personálem, výborným pivem a výhledem, pro nějž by jiné podniky vraždily. Bylo jisté, že ať jste tam přišli v jakoukoliv dobu (ideálně samozřejmě tu večerní a noční), zněla hudba, zpěv, smích, potlesk... A kdo vydržel, zažil nádherný východ slunce nad chrudimskými střechami. Již dopředu bylo jasné, že na 61. Loutkářské Chrudimi tomu tak nebude – Kačenka se letos neotevřela. Všichni přijížděli s obavami.

V hlavě si promítali mapu Chrudimi a přemítali, kde to letos bude... A kde se vzal, tu se vzal, objevil se STAN. Loutkáři zde uspořádali neplánovaný a osobitý koncert na oslavu významného jubilea časopisu Loutkář. Nejprve se na pódiu nesměle trousili, s omluvnými výrazy, ale za pár minut už byla nervozita tatam a oni dokázali, že velkolepou oslavu umí uspořádat kdekoliv a kdykoliv.

Právě ve STANU se narodil plán na závěrečný bál v Modré hvězdě – loutkáři budou hlavní kapelou! A aby to nebyl průšvih (on by stejně nebyl), tak všichni poctivě trénovali. Ve STANU, kolem STANU, u redakce, v semináři „S“, v Modré hvězdě... Až nakonec uspořádali další velkou párty na bále. Zahájil ji seminář S „Světlem hejbe rytmus“ Jarmily Parčiové bubenickým vystoupením. Nejprve střídme doprovázeli zpěv a hudbu, ale pak se dostali do varu a bál rozkvétl do velké jam session. Nakonec bubnoval každý, kdo chtěl. Na pódiu se střídali zpěváci i hudebníci a tanečníci je svými kreacemi (a zpěvem) hnali vpřed.

Původní cíl Michala Drtiny – aby se ze STANU stalo místo setkávání a prostor pro ty, kteří budou chtít ostatním něco zahrát nebo zazpívat – byl naplněn a překonán. Po celou dobu festivalu se v něm odehrávala ona neplánovaná (i plánovaná) setkání muzikantů, loutkářů, posedávalo se v něm, rozmlouvalo... STAN se stal místem happeningů a díky svému neoficiálnímu charakteru se v něm mohl osmělit kdokoliv.

PETRA HLUBUČKOVÁ

STUDENTKA KATEDRY TEORIE A KRITIKY DAMU

Hronov v obklíčení příběhů

Dostal jsem nedávno v jednom televizním pořadu otázku: „Jak byste charakterizoval současnou českou divadelní režii?“ Vy-
děl jsem se a odmítl odpovědět. Je to téma na obsáhlou mo-
nografii a ne na tři povšechné věty, z nichž nakonec ve vysílání
zbyde sotva pár slov, ale především: lze vůbec něco takového
odpovědně pojmenovat z té pětiny roční produkce (a to mlu-
víme jen o profesionálních divadlech!), kterou při nejlepší vůli
stihne průměrně pracovitý kritik sledovat? Málo platné: jeho
pohled je pokřivený tím, jaká divadla a jaké tvůrce vyhledává
sám, a také, o co mají zájem jeho periodika. Festivalový pro-
gram sice vzniká jinými cestami, ale ve výsledku je vlastně po-
dobně nahodilý. Mám-li se tedy teď na základě podoby jednoho
ročníku Jiráskova Hronova pokoušet o nějaká velkolepá obec-
ná tvrzení o tendencích v českém amatérském divadle, jsou ty
autorské rozpaky velice podobné. Tuším, že v prvním i druhém
případě by se mi ten obraz složil mnohem divočejší a odvážněj-
ší, než jaký ve skutečnosti je, a zároveň že bych dotyčným tam
či onde křivdil. Mnohem zajímavější je vnímat festivalový pro-
gram jako rámec, kontext, ve kterém se jednotlivé kusy obje-
vují – a hledat si v něm nějaké téma. Nejsem patrně jediný, kdo
si v 82. Jiráskově Hronovu našel téma příběhu.

Začala to docela určitě inscenace
Faidra běží o život souboru Relik-
ty HMYZu, v mnoha ohledech to
nejprovokativnější, co letošní Hro-
nov nabídl. Je to výsostně intelektu-
ální, napůl ironická hříčka: jevištní
esej se vším všudy, včetně povinné-
ho prohlášení o tom, že byl vypracov-
ván samostatně, který montuje velká
dramatická zpracování klasického
mýtu o Faidře (Euripidés, Seneka,
Jean Racine, Sarah Kane) a cituje či
parafrázuje nejslavnější literární po-
etiky, aby demonstroval jediné. Au-
toři Šimon Stiburek a Adam Pospí-
šil to bez obalu diagnostikují hned
v anotaci: nacházíme se „v okamžiku
krize příběhovosti“.

Z příběhu už je jen „marketin-
gový konstrukt“, tragédie je mrtvá
a Faidra, nejtragičtější postava anti-
ky, „sedí v kuchyni, smrká do kafe,
ztracená mezi chmurným včerejš-
kem a nejistým zítřkem“. A že bude
díky svému příběhu věčná? „Věč-
nost je kýč.“ V této éře všeobecné
devalvace ztrácí příběh význam
a smysl, říká nám Faidra. A ostat-
ní festivalové inscenace jako by se jí
snažily přesvědčit, že se plete. Hro-
nov se tak ocitl (řečeno s titulem
knižního vydání textů nedávno ze-

snulého literárního kritika Milana
Jungmanna) „v obklíčení příběhů“.

Podle všech známých verzí...

Třeba taková Zlatá rybka. Na scéně
všeho všudy jedny necky s vodou,
hlínou a několika stébly trávy. Na

boku hraje kontrabas, u necek klečí
křehká žena (výtvarnice Hana Vo-
říšková) a křehce vypráví. Výrazy
hliněných hlav se deformují, z ryb-
ky se omývá barva, a příběh pozvol-
na („zenově“) plyne – až do oka-
mžiku, kdy rybka ztratí trpělivost,
vytrhne ženu i s kořeny ze země
a mrští ji vstříc Slunci, obrovskému
gongu. Anebo Faust: světlo z meo-
taru, bílé plátno a hromady průsvit-
ných fólií, v nichž zdánlivě zakřik-
nutý muž (loutkář Tomáš Hájek)
s vpravdě faustovskou urputností
hledá, co si zrovna vyprávění žádá.
Anebo Pták Ohnivák: pár jednodu-
chých totemových loutek z polínek,
jedna sekyrka, jeden rám, pár hu-
debních nástrojů, tři generace jed-
né rodiny a jedna slavná pohádka.
Anebo ne tak docela? Svitavskému
Céčku, ale ani Hájkovi a Voříškové
nejde v první řadě o nějaké ponau-
čení (pokud nám tedy vůbec něja-
ké nabídnou), nýbrž o čirou radost
z příběhu a vyprávění. A není ná-
hodou, že si k tomu berou náměty
z neznámějších.

Právě tak Don Juan kukských
Geisslers Hofcomoedianten. Stejně
jako Hájkův Faust zpracovává zá-

Pohled kritika
je pokřivený
tím, jaká divadla
a jaké tvůrce
vyhledává sám,
a také tím, o co
mají zájem jeho
periodika.

↑ Zahájení, Jiráskův Hronov 2012 Foto Ivo Mičkal

↑↑↑ Geisslers Hofcomoeдинaten – Don Juan aneb Strašlivé hodování 777 Divadlo KUFR – Židovka aneb žonglování nad životem
 ↑↑ De Facto Mimo – Kleštěnec z pralesa 77 DS Kroměříž – Mikve
 ↑ Divadlo Kámen – Deus ex offa 7 Arto Paasilinna – Chlpatý sluha pána faráře Foto Ivo Mičkal 6x

Věčnost je kýč.

kladní mýtus evropského novověku, stejně jako on také vychází ze staročeského loutkářského scénáře – cesta, kterou volí, je ovšem docela jiná. Stavebně se Don Juan v leccem dokonce podobá Faidře, známou látku drolí do několika nespojitých fragmentů. Geissleři však kolem juanovských ruin budují další příběh, ten o dívce Anežce, které její

vdané kamarádky trochu zlomyslně zkaží iluze těsně před svatbou – ukazuje se totiž, že každý chlap je tak trochu Don Juan a tak trochu Hanswurst, zkrátka a dobře že není příliš o co stát. A povede se jim to zdánlivě nevinně: vyprávěním o populární juanovské telenovele, kterou všechny kromě Anežky nadšeně sledují. I to je docela výrazný

příspěvek k uvažování o příběhu: aby jeho téma dorazilo k posluchači, musí někdy jeho forma upadnout, ať už do zhlouplé loutkářské hry lidového baroka, nebo rovnou do pitomého televizního seriálu.

A tak se ty známé příběhy vyprávějí dál a berou na sebe nové a nové – padlé i vznešené – podoby. Pražský soubor Ty-já-tr/NAČERNO

↑↑↑ Divadlo NABOSO – Uvařeno ⚡ Hana Voříšková a Matěj Pospíšil – O zlaté rybce Foto Ivo Mičkal 6x

↑↑ Divadlo DNO – IDOLLS ⚡ Studio Divadla Dagmar – Hledání – Suche

↑ Bažantova loutkářská družina DS J. J. Kolár při TJ Sokol Poniklá – Faust ➤ Céčko – Pták Ohnivák, liška Ryška a my

nastudoval Dumasovy stařícké Tři mušketýry (v dramtizaci Daniela Hrbka a Jiřího Janků z časů CD-94) ve velice sebeironické podobě, která přímo počítá s tím, že přece všichni dávno vědí, jak to dopadne, a proto si s příběhem lze hrát. Ne nadarmo tu jedna z postav říká druhé: „Podle všech známých verzí tohoto příběhu jste do mě teď měl vrazit.“

Vyprávět s urputností

Zároveň ale vznikají i příběhy docela nové – a i ty stojí za pozornost. Jeden z nich přivezl soubor z Kroměříže (a budiž řečeno, že tím po loňském bulvárně komediálním dvojboji výrazně zlepšil obraz tradiční interpretační činohry v hronovském programu): máme co dočinění s tradičním „hereckým“ divadlem, které chce

vyprávět silný lidský příběh a skrz něj promlouvat o závažném, aktuálním tématu. Kroměřížští inscenují hru Mikve britsko-izraelské dramatičky Hadar Galronové – pohled do života žen v ortodoxní židovské komunitě, které se musejí vyrovnat se změnami i s tím, co už bylo špatné v základu. Inscenace je to potěšující volbou titulu a tématu (a řadou

Máme co dočinění s tradičním „hereckým“ divadlem, které chce vyprávět silný lidský příběh.

↑↑↑ Gut & Edel Rheinfelden – Baronka a služka ↗↗ Mirkle ZUŠ F. A. Šporka – Hotel
 ↑↑ Poetický soubor Divadla Vydýcháno – Smolíček Pacholíček ↗↗ Divadlo Kámen – Ras al Chajma
 ↑ Relikty HMYZu – Faidra běží o život ↗ Kurátorky – Drahý Theo Foto Ivo Mičkal 6×

Nakonec ani
není důležitý,
kde je pravda...

dalších věcí), zároveň ale poněkud podtrhla až zbytečně úhledně zapletenou výstavbu hry a její melodramatické sklony. (Pravda: k tomu velká dramatická literatura svým způsobem směřovala vždycky. „Nakonec ani není důležitý, kde je pravda,“ glosuje závěr Faidry mnohasetletou praxi v uvažování o dramatu. „Důležitý je, že to dobře vypadá.“)

Jistě: od tradiční činohry jakýs takýs příběh nějak očekáváme. Ale co ten Macháček? Obě inscenace Divadla Kámen, které se v letošním hronovském programu objevily, byly nebývale divácky přístupné – obě totiž měly nebývale jasné a čitelné příběhy. Deus ex offa je dokonce skoro detektivka, nebo aspoň „soudní drama“ o mladé ženě obviněné

z krádeže (a jaksi automaticky rovnou i odsouzené k tvrdému vězení), její kamarádce, která se aspoň načas nechá obvinít místo ní, a společností plné nekompetence a lhostejnosti. Přes všechny „trademarkové“ refrény a repetice, se strohým a seriózním výrazem ve tvářích herců, spěje Deus ex offa svým povlovným způsobem (a zároveň vlastně docela na-

pínavě) k takřka anekdotické pointě. V Ras al Chajmá je kromě dvou hereček dokonce rovnou vyprávěč anekdot – muž, který urputně, ale také značně rozbíhavě, s enormním množstvím myšlenkového i slovního smogu vypráví banální historku o dívce, která ztratila telefon. Ten půjde zablokovat až v úředních hodinách a dívka teď sedí u stolu s vyčítavou matkou a obě se poněkud iracionálně strachují, že z něj teď někdo na jejich účet telefonuje do Saúdské Arábie. A až to tak dlouho nevypadá, i tahle anekdota spěje k nečekanému vyústění. Divadlo Kámen tedy překvapilo – a nebývale vřelým přijetím bylo prý též samo překvapeno.

V šumu zápletek

Různé další příběhy se odehrávají skoro všude, ve všech stylech a žánrech, se spoustou nejrůznějších zdrojů, námětů a témat. Surputností vypravěče z Ras al Chajmá nám

boskovické Divadlo NABOSO s Topolovou hrou Uvařeno vypráví drastické osobní příběhy (a potom ještě jeden společný) tří vrahů, který bychom dost možná raději ani neslyšeli. S rozbíhavostí téhož vypravěče rozehrává Martin Kolář s jihlavským De Facto Mimo najednou hned pět anekdot z Camiho sbírky Kleštěnec z pralesa – ty bychom si třeba zase raději poslechli popořadě. A tvůrci německo-česko-polského projektu Kinder der Zeit / Pamięć / Ozwęny minulosti by nám patrně chtěli vyprávět nějaké konkrétní lidské osudy z pohnutých let čtyřicátých, ale ve zvoleném žánru převážně pohybového divadla se jim to nedaří – tak alespoň hrnou spoustu banální symboliky včetně zkrvavených košil a holubice míru.

Je mi docela líto, že zrovna letos na Hronově nebyla Daniela Fischerová. Před časem v jednom rozhovoru pro časopis HOST říkala mimo jiné toto: „Jsme po uši přežraní

příběhy a efekty a zápletkami, až to všechno splývá v bezvýznamný šum.“ Ano: čas od času někoho přistihneme u laciného efektu, ať už to je ona zkrvavená košile nebo třeba okázalý sentiment u Hadar Galronové. Jenomže ačkoliv Hronov vskutku přežráním příběhy přinejmenším hrozil, nebylo to přežrání nikterak nepříjemné. A ten letošní šum hronovských příběhů byl vlastně docela významný a poslouchal se pěkně. On ten prastarý mýtus o Faidře je totiž nakonec čitelný i v tom Pospíšilově a Stiburkově dekonstruovaném scénáři – tak to s tou krizí příběhovosti možná ve skutečnosti nebude tak zlé. Jak už to tak s krizemi konec konců bývá.

MICHAL ZAHÁLKA

(P.S. pro případné zájemce: konkrétněji, obsáhleji a jaksi recenzněji jsem o všech festivalových inscenacích referoval v sedmidílném seriálu na webu AS.)

82. Jiráskův Hronov – zápisky jisté Zachové

Ve dnech 3.8.–11.8.2012 jsem byla již potřetí účastníkem mezinárodního festivalu amatérského divadla Jiráskův Hronov a mám nutkání ventilovat nabyté emoce, zážitky a postřehy.

Tentokrát jsem se nechala zapsat do semináře Michala Hechta a Štěpánky Erglové s názvem N jako Neverbálno. Jak již název napoví, hlavním úkolem semináře bylo naučit nás, jak sdělit divákovi o prostoru, čase, ději nebo lidech vše pokud možno bez vyřknutého slova. Pilířem práce pak byly základní prvky pantomimy a divadelní akrobacie. Zní to skutečně odborně a honosně, ale za frajersky znějícím pojmem se skrývá snaha o salto a zdařilý parakoutoul, navození iluze, že tahám za lano, že jsem v telefonní budce, že stěhuji skříně, popř. že jdu, přestože stojím. Učili jsme se pracovat s rovnováhou a sledovat drobné nuance,

kteřé rozhodují o tom, zda divák vidí muže vytahujícího ze země dejme tomu dlouhou žízalu, nebo kopretinu s velkými kořeny. Jen drobný detail v pohybu ramen a hrudníku rozhodne, zda člověk přitahuje krávu na lase, nebo je vlečen psem na procházce. Zároveň je k smíchu, když mim ignoruje, ba dokonce popírá základní zákony fyziky ve jménu vyvolání té správné iluze a tím vlastně dělá z nic netušícího diváka blbce. Nikdo, kdo neabsolvoval tento seminář, nemá nejmenší tušení, jakou práci dá udržet vlastní tělo pod kontrolou!!

Každé ráno jsem se přemohla a navzdory stále narůstajícímu spán-

kovému deficitu vstala a účastnila se semináře od začátku do konce, protože mi to jednoduše stálo za to. Celkové hodnocení semináře zkrátka nejde shrnout do jednoho adjektiva, neboť je třeba opěvovat pestrost aktivit, kvalitu vedení, přátelský přístup a naprosto bombastický kolektiv, který se letos obzvláště urodil. Všichni jsme si byli během dopolední spolupráce i mimo rámec semináře velmi blízcí, o čemž svědčí i jakási předpředváděčka pro naše známé a přátele. Tato akce vznikla na základě spontánního nápadu využít tři pohádky, které jsme v menších skupinách dali dohromady čistě v rámci výuky a nebyly primárně určené pro veřejnost. Musím přiznat, že jsem užasla nad možnostmi, které ty profláklé a odrbané pohádky typu O perníkové chaloupce ský-

Jsme po uši přežraní příběhy a efekty a zápletkami, až to všechno splývá v bezvýznamný šum.

Zároveň je k smíchu, když mim ignoruje, ba dokonce popírá základní zákony fyziky ve jménu vyvolání té správné iluze a tím vlastně dělá z nic netušícího diváka blbce.

↑↑ DREJG. S. – POTOPA ↗ Studio Divadla Dagmar Karlovy Vary – Pozdravuj všechny doma

↑ Amateurtheaterverband NRW – Kinder der Zeit ↗ Prodej reklamních předmětů, Jiráskův Hronov 2012 Foto Ivo Mičkal 4x

Mim ví, co chce říci, ale to ještě neznamená, že to ví divák. Je těžké posoudit, zda je ten či onen prvek pro diváka dostatečně čitelný a zda je schopen chápat a propojit vše v jeden celek. Dobrý mim je pro mě skutečným umělcem, neboť musí u práce přemýšlet a vidět vše z několika různých úhlů zároveň. Komunikuje s diváky, čte v jejich reakcích a dle nich se řídí, aby nebyl jediným člověkem v sále, který věděl, o co šlo.

tají. Zároveň tímto vyjadřují ten nejhlubší obdiv těm lidem, jejichž nápady dokázaly udělat ze třech, potažmo čtyřech známých pohádek napínavé drama, které udržovalo diváky v napětí a smíchu až do samého konce. Vrcholem našeho snažení byla závěrečná předváděčka. Musím přiznat, že jsem měla chvílemi pocit, jako bychom si to představení užívali víc než diváci. Proto v tomto odvětví divadelnictví pokládám za největší problém, že mim ví, co chce říci, ale to ještě neznamená, že to ví divák. Je těžké posoudit, zda je ten či onen prvek pro diváka dostatečně čitelný a zda je schopen chápat a propojit vše v jeden celek. Dobrý mim je pro mě skutečným umělcem, neboť musí u práce přemýšlet a vidět vše z několika různých úhlů zároveň. Komunikuje s diváky, čte v jejich reakcích a dle nich se řídí, aby nebyl jediným člověkem v sále, který věděl, o co šlo.

Jiráskův Hronov je především divadelní přehlídka, a proto se nyní podělím o pár dojmů nastřádaných během představení. Je pravdou, že letošní výběr inscenací se mi zvláště prvních pět dní jevil poněkud monotematickým. Z celkového počtu jsem napočítala jen pramálo oáz klasické činohry, která by mne opravdu zaujala a kterou odeť nazýváme „To, co není Kámen“. Přitom právě nekamenná představení jsou dle mých představ náplní amatérských herců a tím, co běžný divák hledá. V prvních několika dnech mě drželo při životě jen první shlédnuté představení SMO-LÍČEK PACHOLÍČEK od Poetického souboru Divadla Vydýcháno Liberec, kteréžto představení velmi zábavně, nápaditě a s fascinujícím nadhledem odehrálo deset malých dětí. Tato inscenace mi byla dlouhou dobu útěchou, neboť nastala „zlá doba“ abstrakce, avantgardy a symboliky. Přiznávám, že ze za-

čátku představení divadla Kámen DEUS EX OFFO ve mně svitla jiskřička naděje, že by se snad mohlo blýskat na lepší časy a já chápala děj, ale zato se zmíněnému souboru povedlo vyvolat ve mně bouřlivou reakci s fyziologickými projevy. Zkrátka jsem zrudla, zvýšil se mi tep, tlak a hladina adrenalinu a měla jsem křeče kolem žaludku, nemluví o zamrznutí toku myšlenek na dalších 24 hodin. Za mé symptomy byl zodpovědný herec, který hrál psychiatra psychopata a dobrou půlhodinu čistého času strávil hektickým pobíháním po jevišti a hysterickým řvaním těchto slov (s občasnými obměnami): „Jsi normálně nenormální kráva, vole. Si snad myslíš, že mám čas na nějaký nenormální lidi? Ty si úplně nenormální...“ Naštěstí se v druhé půlce festivalu dostavilo příjemné osvěžení a zředění kamenovských inscenací na minimum. Proto tímto děkuji za následující představení:

FAUST údajně od loutkářského souboru, avšak já smekám před jediným hercem, Tomášem Hájkem, neb nikoho jiného jsem na scéně neviděla a nikdo jiný se o představení ani nezasloužil!!! Tento člověk je režisérem, scénografem a zároveň hercem, který využil známý námět netradičním způsobem, totiž pomocí zpětného projektoru!!!

DIE BARONIN UND DIE SAU od německého souboru Gut und Edel Lörrach

MIKVE od DS Kroměříš. Představení na mě mělo podobný vliv ja-

ko divadlo Kámen, ovšem v pozitivním slova smyslu.

KLEŠTĚNEC Z PRALESA (De Facto Mimo Jihlava)... Děkuji, bavila jsem se... a myslím to upřímně...

HOTEL (LS Mirkle, Jaroměř)... nemám slov... ano, i takhle může vypadat loutkové představení...

TŘI MUŠKETÝŘI (DS Ty-já-tr/NAČERNO) Toto představení bylo jakýmsi závěrečným zlatým hřebem přehlídky se zpěvem, zábavnou choreografií, brilantně napsaným scénářem a propracova-

ností ve všech detailech, nemluví o situačním humoru, který vyplýval z toho, že si herci hráli na herce. Ano, tohle chci vidět ještě jednou... a pak ještě jednou... a pak na to vezmu příbuzný...

Domnívám se, že pokud byl někdo natolik odvážný, začal to číst a vydržel, bude rád, když to tady ukončím. Tak zase za rok...

PAVLÍNA ZACHOVÁ
SEMINARISTKA

Smekám před jediným hercem, Tomášem Hájkem.

Kdo se bojí, nesmí do divadla

Ukradla jsem si dva dny volna – neděli a pondělí – a nadšeně jela na otočku 260 km na Jiráskův Hronov. Že tam třeba domluvím skvělá divadla, na která nám lidi chodí rádi, a naši ochotníci budou mít inspiraci. Rádi zveme například V.A.D., Klapý, DNO, Tate lyumni a další.

Viděla jsem skoro vše, co se v neděli a v pondělí dalo vidět. Témata na jeden a půl dne bez dávky alkoholu či antidepresiv, zkrátka nářez!

Období 1933–1950, útulek pro umírající a den ze života matky Terezy, rešeršní kompilace o rodinných vztazích v okamžiku krize a padesátá léta v uranových dolech mi tedy dala zabrat. Pondělní téma o dvojí až trojí nezištné pomoci, cestě ke štěstí s vlažnou mýdlovou vodou mne dorazilo úplně. (Znám většinu her tohoto souboru... ale čím to bylo jiné? A opravdu je to tak nové a inspirativní, aby zde musely být hned dva kousky?)

A že by to bylo to nejlepší nebo nejinspirativnější z amatérské scény, jak se o představeních všude píše? To-

mu nevěřím. Znam hodně zajímavých amatérských divadel, která se ani na postupové přehlídky nepřihlásí, a vlastně se jim už ani nedívám.

Bojím se, že už ničemu nerozumím. Ano, je krize snad ve všech oblastech života: pustíte si zprávy, otevřete noviny a jste hned v depresi... Musí se to odrážet i v umělecké tvorbě, tomu rozumím, ale...

Ale divadlo přeci potřebuje diváky, nebo už ne? A chtějí diváci, kteří přijdou na amatéry, řešit krize, depky, násilí, vulgaritu atd. ještě večer v divadle? Prosim, pozor – je velký rozdíl mezi divákem přehlídko-

vým, potažmo hronovským, a divákem obecným. Myslím, že obě skupiny diváků zasluhují respekt.

A na závěr – je velmi (post)moderní říkat, že hranice v tom či onom neexistují. Toho se také bojím. Myslím, že by měly existovat a existují právě proto, abychom je mohli tu a tam překračovat. A já zase budu navštěvovat amatéry v jejich působitích a vybírat pro naše diváky něco aspoň trochu veselého, pozitivního... I když ty hranice klidně také čas od času překročím...

VĚRKA P.

Znam hodně zajímavých amatérských divadel, která se ani na postupové přehlídky nepřihlásí, a vlastně se jim už ani nedívám.

Hronov jako laboratoř uvažování o divadle

O sublimaci a dvojedinosti divadla

Teorie je úpěnlivou a zarytou snahou o rozpomínání, upamatování si a uchovávání sublimujícího aktu divadla, zkoumání jeho efemérní tkáně včetně naší pozice v ní bytostně vetkané. Divadlo tak ze své podstaty klade velké nároky a těžkosti na analýzu svých uměleckých děl, které neustále unikají, rozprašují se do prostoru a času a nejzajímavější na nich zpravidla bývá, řečeno s oduševnělým Hamletem, „[...] that within which passeth the show“.

Podle Blaua je samotné pozorování aktem obsahujícím teorii, jež není jakousi (otravnou) nadstavbou praxi.

„Divadlo je teorie, anebo její stín,“ píše americký divadelní režisér a teoretik Herbert Blau ve své pozoruhodné meditaci nad ontologickou podstatou divadla nazvané *Take Up the Bodies: Theater at the Vanishing Point* (Zvedněte těla: Divadlo v prchavém bodě). Podle Blaua je samotné pozorování aktem obsahujícím teorii, jež není jakousi (otravnou) nadstavbou praxi, jak se často tvrdívá, ale organickou a pro-

duktivní součástí procesu (spolu)tvorby divadelní události. Je spíše výsledkem zaujetého pozorování a následného uvažování, třídění a třibení (nikoli hodnocení) zjitřeného a koncentrovaného vnímání.

Divadlo je prostorem sublimace, prostorem přechodu hmotného v nehmotné (pevného v plynné), minulého v přítomné a zpět, živého v mrtvé. Podstatou divadla je pro

Blaua mizení, absence: „divadlo je není“ (theater is is not), píše poněkud krypticky jinde. I proto je pro některé současné teoretiky divadlo místem, které obchází duchové. Teorie je pak úpěnlivou a zarytou snahou o rozpomínání, upamatování si a uchovávání sublimujícího aktu divadla, zkoumání jeho efemérní tkáně včetně naší pozice v ní bytostně vetkané. Divadlo tak ze své podstaty klade velké nároky a těžkosti na analýzu svých uměleckých děl, které neustále unikají, rozprašují se do prostoru a času a nejzajímavější na nich zpravidla bývá, řečeno s oduševnělým Hamletem, „[...] that within which passeth the show“ (tedy to, co přesahuje jevovou – analyzovatelnou? – stránku věci). Zpětně se mi zdá, že právě neuchopitelná, nepoddajná povaha divadla a neutuchající, sisyfovská snaha o jeho analýzu byly dvě základní roviny, v nichž se letošní Hronov pro mě jako člena Problémového klubu (PC) odehrával a pro něj byl skvělou laboratoř.

Začal s tím asi Luděk Richter svými dvěma články ve festivalovém Zpravodaji („Dojmologie a líbilismus“ a „Neznakové divadlo?“), ve kterých reagoval na debaty v PC a zároveň jimi položil podstatné otázky týkající se povahy divadla a problematiky analýzy divadelního představení. K některým jeho poznámkám jsem se vyjádřil v průběhu debat, ale serióznější reakci jsem si nechal uležet.

Základní Richterův argument zněl v souladu s mnohokrát citovanou premisou Jiřího Veltruského publikovanou v roce 1940 ve studii „Člověk a předmět na divadle“: „Všechno, co je na scéně, je znakem.“ Analýza divadelního představení jako výsostně znakového systému pro Richtera pak zákonitě předpo-

Slovník

Performance: V širším a retrospektivním smyslu se pojmu užívá pro všechny formy uměleckého sdělení, které od počátku 60. let užívají jako výrazový nástroj živého předvádění před diváky nebo za účasti diváků.

V užším smyslu se performance odlišuje od vývojově starší výrazové formy, kterou je happening tím, že diváci tu nejsou nutně aktéry děje.

Fenomenologie: Znamená obecně přesné zkoumání jevů. Místo zkoumání podstat a skutečností samých se tedy zabývá zkušeností, tím, jak se věci „samy“ člověku ukazují.

Sémiotika: Nauka o znakových systémech. Oblastí jejího zájmu nejsou jen jazykové znaky, ale obecně i všechny ostatní znakové systémy (piktogramy, dopravní značky apod.). Vlastní znakové systémy s pravidly gramatickými i sémantickými mají mj. umělecké obory, náboženství, hry nebo rituály. Za zakladatele moderní sémiotiky je považován americký filosof Charles Peirce (1839–1914), jenž rozdělil znaky na ikony, indexy a symboly.

Ontologie: Filosofická disciplína, která se zabývá jsoucnem, bytím jako takovým a základními pojmy.

Gnoseologie: V anglosaské literatuře obvykle epistemologie či noetika je filozofická disciplína, která zkoumá lidské poznání, jeho vznik, proces a předmět.

Patafyzika: Umělecké hnutí bojující proti lidské hlouposti satirou, ironií, výsměchem.

kádá schopnost „číst divadelní znak a významy plynoucí z jejich polysloupnosti a souvislosti“. Richterova argumentace – navzdory své jednostrannosti naprosto relevantní – však implikuje, že ten, kdo zpochybňuje výhradně znakovou podstatu divadla, je „odborníkem-dojmolegem-líbilistou“. Ve druhém článku rozvíjí Richter své sémiologické pojetí divadelního díla jako znaku a ptá se: „Opravdu může existovat i divadlo neznakové povahy, působící jen svou materiální jsoucností, která by neunesla významy?“ a sám si odpovídá „Znaky tedy z divadla nejen nelze vyloučit, ale dokonce je jejich míra významovosti ještě silnější než v autentické skutečnosti. [...] Snaha dešifrovat znaky, poznat významy a motivace jednajících postav tedy není projev naší neschopnosti odpoutat se od tradice a konvence, nýbrž podstata lidské přirozenosti, bez níž bychom v životě nepřežili; a lidmi zůstáváme i v divadle.“

Při čtení Richterových článků mi na mysl vystupovaly slova jiného amerického divadelního teoretika Berta O. Statese, který již v roce 1984 píše ve své knize *Great Reckonings in Little Rooms: On the*

Phenomenology of Theater (Velká účtování v malých místnostech: K fenomenologii divadla): „[...] sémiotika pojímá divadlo jako proces komunikace mezi umělcem a kulturou, mluvčím a posluchačem; divadlo se stává průjezdem pro náklad významů dovážených společností (po umělecké úpravě) prostřednictvím jazyka znaků. Nevidím v tom nedostatek sémiotického podniku: jde jednoduše o jeho specifický projekt. [...] Co je na sémiotice zneklidňující [...], je její téměř imperialistická důvěra ve svůj produkt: její naprostá víra v to, že je schopna vyčerpávat popisovaný jev tím, že vysvětlí, jak funguje jako znak.“ Sémiotika jako lingvistická disciplína nutně umělecké dílo a jeho vnímání redukuje: „Problém sémiotiky spočívá v tom, že přistupuje k divadlu jako k systému kódů a nutně tak rozpitvává smyslový vjem, který divadlo v divákovi vyvolává. [...] Nebezpečí lingvistického přístupu spočívá v tom, že opomíjí smyslové zaujetí pro empirické objekty“. Potlačuje tak do značné míry fenomenální či ontologickou povahu umění – a zejména umění divadelního, protože to se, jak píše Jan Mukařovský, obrací „velmi

přímo k divákově schopnosti prožívat umělecký výtvar jako nezpřístupněnou skutečnost“ – a jeho podvojnost (umělecké dílo osciluje mezi svou „znakovostí“ a „věcností“) ve prospěch jeho noetické/sdělovací funkce. Podvojností je míněno to, co se skrývá v Mukařovského charakterizaci uměleckého díla jako věci i znaku, která mu dovovala nacházet v záměrné struktuře uměleckého díla jako autonomního znaku trhliny, skrze něž prosakovaly „skutečnosti, které nepatří k významové oblasti díla, a přijímají tak na sebe ráz zvláštní, přeludné věcnosti“, která působí „city bezprostřední, vyšlé z nárazu neznakové reality“. States, který Mukařovského nejspíš nezná, v těchto souvislostech navrhuje (sémiotiku nezavrhne!) obohatit sémiotický přístup o fenomenologii, která se zaměřuje na ono Richterem zmiňované „materiální jsoucnost“.

V našem prostředí problematiku podvojnosti divadelního umění rozvinul ve své studii „Divadlo jako zakoušení (K ontologickému a noetickému principu v divadelním umění)“ Jaroslav Etlík: „Na jedné straně je divadlo vždy super-

Co je na sémiotice zneklidňující [...], je její téměř imperialistická důvěra ve svůj produkt.

↑ Martin Pšenička na diskusním klubu, Jiráskův Hronov 2012 Foto Ivo Mičkal

Nebyl to ale
pouze Kámen,
který nás
stimuloval
k debatě
o ontologické
podstatě
divadla.

znakem, absolutně a beze zbytku vytvořenou znakovou strukturou, jež je vždy celistvá, na straně druhé je přirozeným kontaktním místem, místem společného sdělování a sdílení (se vši „taktilitou“ životního zakoušení věci v plnosti jejich tvaru i materiálu).“ Etlik si je samozřejmě vědom, že ono „neforemné a neznakové zakoušení“ vždy koexistuje se znakovým a výsostně záměrným (sémiotickým či noetickým): „[...] ontologická stránka je vždy stejně jako noetická u každé věci přítomná, jsou to svým způsobem spojitě nádoby, jenom důrazy se přesouvají“. Jinými slovy – každé představení (a raději hovořím o konkrétní jedné divadelní události) je jak znakové, tak, řečeno s Ludkem Richterem, neznakové. Analýza divadelního představení by pak měla vyrůstat nikoli z apriorně stanovených premis (např. sémiotických), ale z vnitřní povahy představení. I proto jsme se v rámci PC pokoušeli případ od případu mluvit o některých divadelních představeních z hlediska fenomenologického či ontologického (tzn. ne-sémiotického), protože si o to sama říkala. Kdybychom je redukovali jakkoli kvalitní sémiotickou analýzou, ubrali bychom na jejich komplexní umělecké působnos-

ti. Jejich síla totiž spočívala právě v těžko identifikovatelné, nedělitelně celistvé energii či atmosféře, tedy v tom co zkrátka přesahuje analyzovatelné, rozumem postihnutelné. Nejde o rezignaci na analýzu a interpretaci, jde spíš o pokus uchopit divadelní dílo v co největší celistvosti, v jeho dynamice charakteristické svou neustálou kolísavostí mezi věcmi a znaky. V této souvislosti je vhodné připomenout recenzi Jana Císaře na představení Ras al Chajma souboru Kámen, v níž hovoří o tajemné žluté krabici, která putuje po jevišti: „Ale jen trochu vnímavý divák si existenci té žluté bedny musí alespoň trochu uvědomit [...]. Vyložit, vysvětlit její existenci lze jen jediným způsobem: jako věc, jež prezentuje, ukazuje, manifestuje, „vylévá“ svou hmotnou podstatu, definuje sama sebe svým prostým bytím“.

Nebyl to ale pouze Kámen, který nás stimuloval k debatě o ontologické podstatě divadla. Osobně jsem si cenil tří jiných představení: *Fausta* Tomáše Hájka, *Zlatou rybkou* Hany Voříškové a *Uvařeno* boskovického divadla NABOSO. Hájkova patafyzická meotarová stínohra, která se přes veškerou lehkost (a možná právě proto) dotýkala základních metafyzických otázek, nemůže být ana-

lyzována bez své „udělatnosti“ či „udělatkovitosti“ a specifické jevištní přítomnosti nešikovného herce, který neustále něco hledá, chybuje, neustále znejišťuje (asi nezáměrně) jakoukoli záměrnost divadelního tvaru. Jako by se veškeré faustovské téma pokoušení a hledání přeneslo do materiálnosti představení, bylo jím ostentativně ukazováno. Voříškové ze země vzrostlé a takřka mysticky usebrané divadlo, jakkoli opět v diskurzivní rovině otvíralo závažné téma obžerství a nenasytlosti lidského druhu, promlouvalo zejména prostřednictvím jevištní hmoty (necky, voda, barvy, hlína, ruka herečky jako zlatá rybka). Jako zjevení na mne působila syrová variace na vězeňské téma, která vykojila i Jana Císaře: „Mluvim o scénickém tvaru, ale nejsem si rovněž jistý, že tak činím právem. Možná bych spíše měl mluvit o performanci, která ač tak blízka divadlu, přece jen má jisté podstatné rysy, jimiž se od divadla liší. Přitom ovšem přes všechnu tendenci dát se cestou performance, to performance taky není. V téhle rozkolísané nejasnosti ve všech směrech je asi hlavní potíží, jak se s tímto artefaktem – jiný pojem mne po všem, co jsem napsal, pro pojmenování Uvařeno nepřijde možný – vyrovnat.“ Přitom by bylo možné k tomuto představení přistupovat principiálně stejně jako ke žluté krabici, tzn. jako k permanentní demonstraci (proto performance?), která svou jevištní fakticitou vylévá svou hmotnou podstatu. Těla herců, jejich hlas (to nejtělesnější na celé události), pomočené kalhoty a další jakoby z reality vytržené prvky, zneklidňovaly svou fenomenální přítomností, svou ontologickou, přízračnou blízkostí, která byla více než zneklidňující. Bylo možné rozeznávat příběhy vězňů, avšak syrová tělesnost podpořená tělesnými šťávami byla daleko silnější a přebíjela jakékoli sémiotické čtení. Zůstávala blíže neurčitelná, prchavá, jakoby vysublimovaná substance. To byl Hronov teoretický – ontologický i noetický, ale zejména vášnivě zakoušený.

Abychom mluvili stejnou řečí IV.

aneb inscenace a představení

Vážení divadelníci! Proč se věnovat pojmům, které jsou naprosto jasné, užívané v běžném životě i v divadelní praxi? Představení, inscenace – slova skloňovaná ve všech pádech a diskutovaná ve všech současných médiích.

Přestože jsou představení a inscenace termíny naprosto elementárními, používají se i v dnešní době nepřesně, zaměňují se jeden za druhý, či se dokonce považují za synonyma (má osmiletá dcera se ve druhé třídě o slovech stejného významu učila, za domácí úkol do hodiny jazyka českého měla napsat pět synonymických párů, a protože je od malinka vláčena po divadlech a všemožných generálkách, chystala se do sešitu krasopisně vymalovat, že představení je synonymem inscenace; budiž jí to odpuštěno, ale od devíti let věku je tato nevědomost považována za přestupek).

Tentokrát vám doporučím zásadní zdroj, a to Základní pojmy divadla: Teatrologický slovník (Libri, Praha 2004) našeho předního teatrologa Petra Pavlovského a jeho týmu. Jasně, stručně a opravdu přehledně nahlédnete vše, co budete potřebovat. „Inscenace je umělecké dílo v oblasti divadla, které je předlohou („partiturou“) divadelních artefaktů – představení. Nejde tedy o konkrétní odehrání divadelního představení, ale o jeho předlohu, která se vyskytuje v mysli všech zúčastněných a je jakousi „ideální“ představou o právě probíhající představení. V obecné češtině však tento termín s termínem divadelní představení splývá a rozumí se obojím to samé.“

Co tato definice v praxi znamená? Inscenace je to, co vy divadelníci nazkoušíte, jak propojíte jednotlivé komponenty jevištního díla, jak zrealizujete svou dramaturgicko-režijní koncepci, aniž by se „to

ono“ hrálo před očima diváků. Inscenaci divák spatřit nemůže, je pouhou představou o budoucích představeních, „projektem“ divadelních artefaktů. Inscenace obvykle vzniká tvůrčím procesem zkoušení celého týmu – dramaturga, výtvarníka, hudebníka, režiséra... (jistě to může být i práce jednotlivce, např. v divadle jednoho herce). Režisér je ten, kdo udává tón – poetiku – dané inscenace. Naopak na průběh představení už režisér vliv nemá, během představení vstupuje totiž do hry divák. Tvorbu inscenace řídí režisér, průběh představení „řídí“ diváci.

V praxi se ovšem inscenace odehranými představeními zpětně proměňuje. Proměňuje se o to víc, není-li patřičně nazkoušená – a tedy zafixovaná (když herec není motivovaný a neví, co hrát; pak jde o proměnu nevhodnou, nechtěnou). Jinou možností proměny inscenace je taková dramaturgicko-režijní koncepce, která počítá s prostorem pro improvizaci (tato proměna je žádoucí).

Opět si dovolím citovat P. Pavlovského: „Inscenace je jedinečná, poměrně neměnná umělecká struktura. Divadelní inscenace a divadelní představení jsou k sobě ve vztahu uměleckého díla a artefaktu.“ – Ano, navazuji na předartefaktové a artefaktové pododdíly dramatické divadelní tvorby v článku Abychom mluvili stejnou řečí II., pamatujete?

Zde jsem zbrkle opomněla původce nám tolik potřebných pojmů prof. Jaroslav Volka (1923–1989), našeho významného estetika, muzikologa a sémiologa, v 60. letech vedoucího Katedry estetiky a obecné teorie umění FF UK. Pokud byste se chtěli opravdu začít do zásadního díla, sáhněte po jeho Základech obecné teorie umění (SPN, Praha 1968). Mě osobně zajímají také jeho Kapitoly z dějin estetiky (1. vyd. Panton, Praha 1969).

Co říci na závěr o inscenaci? Třeba to, že ji lze přenést v prostoru i čase – do jiného divadla, můžete ji nazkoušet třeba i jindy s jiným souborem.

Protože má tento článek omezený rozsah, nemohu citovat celý text Teatrologického slovníku, jdu tedy surfovat, zadávám do vyhledávací heslo „divadelní představení“ – a jako první nabíhá Wikipedie se zkráceným vysvětlením P. Pavlovského. „Divadelní představení v teatrologii označuje akt jedinečného provedení divadelní inscenace v konkrétním čase a prostoru. Jedna inscenace může být provedena mnohokrát, větším počtem představení – repríz. Představení je prezentováno před publikem jeho tvůrci.“

Co znamenají výše uvedené řádky? Pokud jste dočetli vysvětlení pojmu inscenace, netřeba dlouhých řečí. Jevištní dílo, které jste nazkoušeli – zafixovali (ať už jako herci, hudebníci či režiséři), začíná žít svým vlastním životem před očima diváků na konkrétním místě (v divadle i plénu, kdekoli) a v určitý čas. To je představení. Onen divadelní artefakt se prezentuje publiku.

Podle Pavlovského je „představení zpravidla jev audiovizuální. Je interpretací (konkretizací) své insce-

Divadelní představení v teatrologii označuje akt jedinečného provedení divadelní inscenace v konkrétním čase a prostoru.

Chceme, aby se během našich představení divák bavil, aby reagoval a rozuměl vzkazu, který se mu snažíme předat.

nace...; každá inscenace může být realizována v libovolném počtu představení – repríz. Vzhledem ke konkrétnímu času trvání je i každé divadelní představení jedinečným dílem, neopakovatelným originálem. Jako každé umělecké dílo je i představení z informačního hlediska zprávou. Její realizátoři ji ovšem vytvářejí vždy znovu, aktuálně, za probíhající zpětnovazební komunikace s příjemci – divadelním publikem –, které říkáme divadelní kontakt. I při tom nejdetailnějším nastudování důkladně propracované inscenace jsou herci nuceni tvořit znovu, aktuálně, teď a na místě... Představení je časově pomíjivou uměleckou strukturou, existenčně oscilující mezi dvěma póly: inscenací a publikem...“ Výše uvedené řádky jsou správným odhalením termínů inscenace a představení. Nezaměňovat, prosím.

Jako divadelní praktici chceme, aby se během našich představení divák bavil, aby reagoval a rozuměl vzkazu,

který se mu snažíme předat. Budovat tzv. čtvrtou zeď, aby bylo představení co „nejvypracovanější“, nazkoušené do každíčkého detailu, musíme opatrně – myslíme na diváka, abychom ho od našeho divadelního představení – hraní, komunikace – neoddelili. Tím bychom popřeli smysl divadla. Diváka neradno podceňovat – je schopen svými reakcemi do jisté (a velké) míry průběh představení ovlivnit (i když se nám to nemusí líbit), bude акцен-

tovat zcela jiné motivy, než bychom si mysleli, a tím může nakonec změnit i smysl naší inscenace. Jakožto tvůrce takového představení přihlížíte a říkáte si, čemu se to smějí? Na co to reagují? Chystáte se hercům říci, aby se tak neopírali do toho či onoho vtipu, aby dali důraz na

předchozí repliku atd.... Stává se, že herci svou hru třeba i danému publiku „přizpůsobí“, akcentují jiné repliky, než na kterých jste se domluvili, „tlačí představení jinam“. A proč? Co se stalo? Došlo ke zpětné vazbě, k výměně informací jeviště a hlediště – v daný čas na daném místě. V průběhu jediného – jedinečného divadelního představení.

Na závěr si dovoluji upozornění – pokud jde o elektronické surfování, buďte opatrní a informace kontrolujte v tištěných publikacích. Ne vše je i na seriózních portálech správně a legálně. Také jsem se nechala napálit... „Žehlit“ pak, co nějaký grafoman (zvaný editor) napsal třeba na zmiňované Wikipedii, není věc příjemná.

KATEŘINA ŠPLÍCHALOVÁ MOCO VÁ

DRAMATURGYNĚ

(POD LASKAVĚ-PŘÍSNÝM DOHLEDEM
PETRA PAVLOVSKÉHO)

Cesta tam a zase zpátky aneb Knezha a její hvězdný prach...

Popravdě, milý čtenáři, když jsem se dozvěděl, že jedeme s Triplem do Bulharska, byl jsem pln rozporuplných pocitů. Něco, jako když stojíte uprostřed rozvodněného potoka po kolena, vidíte, jak vám odjíždí vaše zbrusu nová fábía, ale z druhé strany připlouvá vaše dívka snů a už z dálky z pramičky volá: „Miluji tě!“ Nuže vyrazili jsme. Deset studentů DIFA JAMU. Deset „dramkařů“. V Brně bylo horko, jak sviňa. V Bulharsku také.

Bulharsko není jen země pohodových zájezdů – tam u moře si sedět ve „zlatých klecích“. Středozemní maloměsta mají docela jiný ráz: ubývající počet obyvatel, opuštěné nebo netradičně nedostavěné pří-

bytky (přízemí s eurookny, terasou, klimatizací, zbytek bez oken, omítky či dokonce střechy), rušící se školy, děravé silnice, parte místo plakátů na taneční večer, Zvezden prah/Stardust. Ano, uprostřed to-

hoto všeho, znepokojujícího a kouzelného zároveň, se znenadání objevuje festival amatérského divadla pro dospělé Stardust. Přestože podmínky na první pohled nebyly úplně dokonalé, podobně jako úvodní Víťovy pocity (jelikož se nesmírně bojí létání, bez kterého se to neobešlo), bylo tam moc krásně. Možná právě díky všem kontrastům, které nám Balkán nabídl...

Nikdo nikde nebyl. V Sofii to vonělo jako u babičky a dědy na vesnici v době žní. Seno. Asi se tam někde

V Sofii to vonělo jako u babičky a dědy na vesnici v době žní.

sušilo. A co teprve v Knezhe, 120 kilometrů na sever, městečko o velikosti Rožnova pod Radhoštěm, Humpolce nebo Boskovic. Tady můžete vidět pána zhruba šedesátiletého, jak se svým koněm a žebříčkem převáží zásilku rajčat a zleva jej předjíždí muž v černém BMW té nejnovější řady.

Knezha nás překvapila již první den. Většina festivalů, minimálně těch tuzemských, se potýká s nezájmem místních o přehlídkové dění. Prázdné knezhské ulice nasvědčovaly téměř, snad ještě ve větší míře, protože se docela dlouho zdálo, že i účastníci budou jen z Čech. Úderem prvního večera a zahajovacího průvodu se však z tiché vísky stala rázem metropole a po celou dobu festivalu byla hlediště naprosto plná, navíc minimálně ze dvou třetin se o to postarali právě knezhané. Žili divadlem, jak ten rolník, tak muž v černém, napříč všemi generacemi.

Diváctvo bulharské jest diváctvem značně spontánním, přirovnal bych je k Američanům – tleskají, kdykoli chtějí, hlasitě mluví, kdykoli potřebují sdělit svůj aktuální zážitek (nebo jen zvednout mobilní telefon či dva), vstávají i z první řady uprostřed, kdykoli je noha či malíček na ní zabrní, a až přehnaně si libují v sexualitě a lascivních narážkách (dokonce i v pohádce pro děti, sic třeba na motivy *commedie dell'arte*, žel nečekal bych to tam!). Holt jiný kraj, jiný pivo.

Bylo náročné si na bulharské publikum zvyknout, jak z hlediště, tak z jeviště. Ve výsledku to byla znamenitá škola praxí, podobně asi jako dětské publikum – nic nemáte zadarmo. Přesto ale přišla i taková představení, při kterých dokázalo nastat hrobové ticho a třeba až tři závěrečné děkovačky (běžně vás Bulhaři na konci vyprovodí zcela decentně, lehkým několikasekundovým potleskem).

Stardust, ač má již delší (pětiletou) tradici, byl teprve letos mezinárodního charakteru. To se silně odrazilo ve skladbě programu, ve kterém jasně dominovaly bulharské

↑↑ Soubor Reverzní dveře s malířem a kamarádem Radoslavem Neichevem (zcela vlevo) na větrném kopci nad Knezhou Foto archiv RD

↑ Představení „The Illusion“, Teatre Group Temp z Vratsy Foto Jonáš Konývka

inscenace. Šíře jejich pojetí, druhu, ale i kvality byla velmi pestrá a nám se tak naskytla zcela unikátní možnost poznat bulharské amatérské (ale díky hostům např. z Burgas i poloprofesionální) divadlo z mnoha stran.

Bulharská produkce hodně tíhne k realismu a interpretačnímu přístupu, ve kterém jsou nejčastějším zdrojem námětů bulharské či širěji balkánské dějiny a/nebo rodinné

situáční komedie. Navíc jen zanedbatelnou roli, zdá se mi, zde hraje cílová divácká skupina. Úspěch zde hodně závisí na míře kýče, deklamace a délky inscenace, kterou soubor zvolí a na kterou je divák ještě ochoten přistoupit. I v tomto se, troufám si říci, bulharské publikum od českého liší – snesou, či dokonce vyžadují mnohem víc; zvláště v případě, když vystoupí známá (i třeba lokální) celebrita (a teď to nemyslím nijak hanlivě!).

Bylo náročné si na bulharské publikum zvyknout, jak z hlediště, tak z jeviště.

↑↑ Performance „Kateksis“ Foto Jonáš Konývka 2×

↑ Reverzní dveře z Brna – představení „Triple bypass burger“

Ana Miteva
aplikovala
tandemový
scénický tanec
spojený s body-
paintingem
do prostředí
obrovské
zbořené
továrny.

Nejzajímavějšími zástupci takové produkce byly Drama Theatre Krastio Plshurka z bulharského Lomu, jehož inscenace (v anglickém překladu *Bulgarians in the old days*) pro nás byla až puntičkářsky dokonalou tradiční komedií na pomezí her *Naši furianti* a *Sluha dvou pánů*, a soubor Neshka Robeva z Burgas s doslova monstrózní inscenací *Forgotten*, která je v Bulharsku nyní velkým hitem. Tato inscenace už kombinuje dějinnou klasiku s jistou stylizací prostředků,

i když taky „po bulharsku“ – deklamované monologické recitace dávají do kontrastu s až artistními chovnými tanečními pasážemi.

Jiná byla tvorba souborů, jež byly někdy konfrontovány se zahraničím, ať už samy svým výjezdem, či alespoň prostřednictvím režiséra. Takové soubory už začínaly být pro diváka z Čech přístupnější. Jejich jazyk je více divadelní, znak následuje znak, nadhled herců nad sebou i nad tématem je viditelný. Každ-

pádně tihle i předchozí moc rádi zpívají. A má to dvě podoby: buď se hýbají po předem daných trajektoriích a ve správný moment otvírají ústa (ano, playback jest v dnešních dnech v Bulharsku velmi používaný a oblíbený); nebo se sem a tam objeví zpěv živý (hlavně u sofiánů), ale toho je žel jak šafránu.

Ze skupiny méně tradičních souborů (ať už mají za sebou zkušenosti, které Víta naznačuje, či ne) bych ráda jmenovala v první řadě Theatre Group Temp z Vratsy a jejich inscenaci *The Illusion*, jež pro mne byla opravdovým divadelním zážitkem.. O to obtížněji se teď popisuje, musí se vidět, doporučuji naléhavě! Jde o soubor náctiletých vedený šéfem bulharské AITY/IATY Georgim Vrabchevem, který jako jeden z mála vystupujících pracuje experimentální autorskou tvorbou a je neskutečnou, avšak nepodbíživou inspirací.

Z dalších zajímavých vystupujících zmíním bulharskou performanci *Kateksis* choreografky Any Mitevy, která aplikovala tandemový scénický tanec spojený s bodypaintingem do prostředí obrovské zbořené továrny, která umocnila fenomén drobného, avšak dokonale ovládaného lidského těla; dále soubor *Silence Association Theatre* Mímart ze Sofie – bulharskou obdobu našeho Divadla Neslyším Zoji Mikotové – a jeho inscenaci *Purification*; a pak již soubory zahraniční, které byly celkově na velmi vysoké úrovni a spadaly do skupiny Čechům divácky přístupnější. Z nich asi nejvýraznější stopu zanechala italská *Compagnia dei Giovani* z Trenta a jejich výrazně modernizovaný *Hamlet*, kterého sami výstižně pojmenovali jako „crazy actors playing“; a dále inscenace *I am alive* studentů Lotyšské univerzity v Rize, ve které dominoval opět pohyb, tentokrát v převaze nad jakýmkoli příběhem, pouze spíše jako soubor jednotlivých asociací na zvířecí evoluci a nebezpečí, strach, nadšení, přátelství..., co ji provází.

To už ale se blížil konec a cesta domů. No, nebylo to vůbec jednoduché, tomu věř, čtenáři. A jestli si

myslíte, že na Stardustu nebyly věci, které k pořádným festákům patří, jako třeba kalba do rána v Tritonu, diskuse s odborníky, kdy se dozvíte hafo užitečných věcí, či dokonce workshopy s uznávanými lidmi z oboru, tak se mýlíte. Bylo to tam všechno. Stejně jako festiva-

lové lásky, zpoždění čehokoli a kdykoli, doprovodné programy a jídlo typické pro kraj, kde se zrovna nacházíte, jako kebab, pizza nebo čínské nudle...

Odjet zpět domů nebylo vůbec jednoduché, tomu věř, čtenáři... říkám

i já a děkuji všem, kteří učinili Bulharsko pro mne a mé Reverzní dveře takto nezapomenutelné!

KAMILA KOSTŘICOVÁ A VÍT PISKALA
ATELIÉR DIVADLO A VÝCHOVA, JAMU V BRNĚ

Bezdomovec z ostravského Bílého divadla dostal cenu v Kazincbarcika...

Bílé divadlo z Ostravy hrálo na mezinárodním amatérském divadelním festivalu v Maďarsku, v malém městečku nedaleko slovenských hranic Kazincbarcika. Byl to již XXI.ročník, festival vznikl v roce 1972, a je to jeden z divadelních festivalů národního centra AITA/IATA (české centrum napsalo hezké doporučení souboru Bílého divadla na jejich POSTELE, které se hrály vloni na Hronově).

Festival se koná každé dva roky, pro diváky byl letos zcela zdarma, byl velmi dobře zajištěn sponzorský – hlavními sponzory byl Národní kulturní fond Maďarska, město Kazincbarcika, Národní centrum AITA/IATA a hlavně chemická firma Borsod-Chem, která má sídlo v Kazincbarcika (u nás přímo v Ostravě, budem muset za nima také zajít...). Tato firma všechny účastníky nejenže ubytovala, ale také po celou dobu festivalu, od 28.6. do 1.7., živila ve velmi pěkném vlastním Borsod Hotelu, který byl hned vedle ubytovny.

Daleko to nebylo ani do hlavního centra festivalu, které bylo ve velkém kulturním domě, druhým hracím místem byl alternativní prostor, vzniklý z tělocvičny střední školy. Hrálo se také venku před kulturním domem, kde se dlouho do noci popíjelo a diskutovalo. Někteří si dokonce vzpomněli na vystoupení Bílého divadla s legendárními Lyžaři, které jsme tam hráli v roce 1998, na tehdy 14. ročníku festivalu (tehdy bylo cenou za představení 65.000 forintů).

Odborná porota vybrala šest divadelních souborů ze zahraničí (z třiceti přihlášených), Gruzínský soubor s Donem Juanem nakonec nepřišel. Dopravu si však zahra-

niční soubory musely hradit sami. Maďarských souborů bylo také šest a k tomu různá hudební vystoupení.

Slavnostní zahájení bylo ve čtvrtek odpoledne na velkém jevišti kulturního domu a k našemu velkému údivu byly zahajovacím představením naše Postele – Zde – na ostrém rozhraní života! Naše požadavky na prostor byly zcela jiné, na jevišti jsme představení ještě nikdy nehráli, ale nechtěli jsme dělat pořadatelům problémy, tak jsme scénu

Někteří si dokonce vzpomněli na naši inscenaci Lyžaři, kterou jsme tady hráli v roce 1998.

↑ Dva hlavní a jediní představitelé WAKE ART INDEPENDENT THEATRU z Rumunska v představení SHAKESPEARE – MILUJI TĚ! Foto Jiří Sekáč

↑↑ POSTELE – Bezdomovec Foto Jiří Sekáč 2×

↑ Předávání zvláštní ceny Bílému divadlu za originální a inspirativní představení POSTELE

Naše téma
ostrého
rozhraní života
a smrti se táhlo
myšlenkově
všemi
představeními
festivalu.

maličko upravili a zjistili jsme, že se představení dá hrát i na jevišti, ale musí být velké, upravené k našim potřebám. Ostatně, téměř všechny maďarské soubory hrály na jevišti, ale s diváky sedícími také na jevišti.

Vzhledem k tomu, že Bílé divadlo pracuje především s obrazy, minimálně se slovy, nevalilo divákům těch pár českých vět, které jsou v našem představení. Sympatie sklidil náš bezdomovec (Polda Kristin), který celé představení rámuje a kte-

rý několik vět pronesl maďarsky (na slavnostním zakončení, které bylo v neděli v poledne, dostal cenu za „houmelesáka“). Bílé divadlo pak získalo cenu za inspirativní představení. Naše téma ostrého rozhraní života a smrti se pak táhlo myšlenkově všemi představeními festivalu, i když tam hrály převážně mladé soubory. Na diskusích, které následovaly příští den dopoledne a které vedli tři renomovaní kritici z Budapešti, zaznělo, že netušili, že festival zahájí „starci“ divadelní improvizace.

cí. Druhým zahraničním souborem, který hrál také na velkém jevišti, byl iránský soubor z Teheránu – divadelní skupina SINA. Uvedli variaci na Čechovova Medvěda – nic jsem nepochopil. Exotický tanec s vějířem, samurajské výstupy pohybově zdatného herce, hodina mluvení řečí, které nikdo nerozuměl.

Zato herecká dvojice z Kolozsváru (Rumunsko) souboru WAKE ART INDEPENDENT THEATRE, která se hrála v menším prostoru ve škole, na maličkém podiu těsně před diváky, svoje představení s názvem SHAKESPEARE – MILUJI TĚ! nás nadchla. Velmi dobře poskládané úryvky z různých Shakespearových her, hrané formou pouličního divadla, téměř bez rekvizit, jenom kytara a velmi dobře zpívající charismatický herec a herečka, navíc hráno v perfektní angličtině (škoda, že o tomto souboru nevěděli brněnští pořadatelé loňského Světa divadla, který byl věnován Shakespearovi – to by byl výborný tip).

Další ze zahraničních souborů – Theater Group of Péter Bornemissza Company – byl složený z Maďarů žijících ve Vídni. Titul byl velmi lákavý – Maďarská Elektra. Výsledek hrozný. Už před představením, když jsem viděl kaširované antické sloupy, rozestavené v prostoru, jsem zapochyboval, ale když napochodoval antický chór a osoby tragédie v antických rízách a naučenými spartakiádními pohyby začali přednášet afektovaně text, to jsem nevydržel a tiše jsem odešel. No nevím, kolik diváků to vydrželo.

Z maďarských souborů jsem viděl jenom tři, shodou okolností byly všechny z Budapešti a jejich představení byla výborná. Pověštinou šlo o zcela autorské divadlo, kolektivně vytvořené, s osobní výpovědí formou divadla, hudby a tance. Mne osobně nejvíce nadchla COMPANIA a jejich ZAPOMENUTÁ PÍSEŇ – průvodce divadelní archeologií. (Soubor hned po festivalu odjel do Prahy a tuto inscenaci sehrál v NoDu.) Divák se octne v labyrintu kolektivní paměti, ve vzpomínkách i v zapomínání, evo-

kují se i nepříjemné věci a události, vše začíná i končí křtem symbolické dřevěné loutky ve starém plechovém vědru... Skvělá muzika, velmi cudná dívčí nahota, snímaná navíc videokamerou...

V druhém souboru TRAINING SPOT COMPANY, hrálo několik slovenských herců a muzikantů (kteří nám při diskusi s porotci překládali z maďarštiny). Jejich představení s názvem NOVÉ ZASVĚCENÍ MOSTU se hrálo v celém prostoru odkrytého jeviště, především v provazišti a na kovových můstcích nad jevištěm, diváci seděli na jevišti. Pro mne to byla osobní výpověď jednotlivých herců, vyjádřená silnou expresí a výbornou živou muzikou s vynikající pianistkou, která se zapojovala účelně

herecky do děje – herecké odevzdávání se davu (skoky z můstků do davu, který je dole musel zachytit, jako při rockovém koncertě!).

Třetí maďarský soubor LITTLE THEATRE si vzal za předlohu severskou ságu o dvou bratřích, kteří jdou vysvobodit svoji mladší sestřičku Lille, která je v zajetí zlé čarodějnice, žijící na měsíci. Centrem všeho dění je velká dřevěná houpačka (jaké jsou na dětských hřištích), na které se odehrává většina příběhu. Oba bratři a malá sestřička Lille balancují na houpačce s neuvěřitelnou artistností. Uprostřed houpačky je čarodějnice a dole po stranách jsou živly, které bratrům brání jejich sestřičku vysvobodit. Ale nakonec se jim to podaří! Představení se jmenuje ZLATÁ LILLE.

V sobotu v noci, na závěr festivalu, vystoupilo před kulturním domem belgické mládežnické pouliční divadlo JONNA THEATER z Wilsele (25 km od Bruselu). Těšil jsem se, jak tak atraktivní téma, jako je Don Quijote, ztvární ohňové pouliční divadlo. Hodně ohně, trochu vody a jedna velká figurína – bohužel Cervantes se v tom docela ztrácel. (Jak krásně by se dalo vyhrát třebas s Rosinantou...)

Byl to velmi příjemný mezinárodní amatérský divadelní festival, škoda, že je to bienále, taková setkání bychom nejraději absolvovali každý rok. Teď – možná – až v roce 2014.

HONZA ČÍHAL
BÍLÉ DIVADLO Z OSTRAVY

Mne osobně nejvíce nadchla COMPANIA a jejich ZAPOMENUTÁ PÍSEŇ.

Nezávislé divadelnictví v Brně

LiStOVÁní

Už jste si někdy četli knihu, aniž byste museli obracet stránky? A teď nemám na mysli žádnou z elektronických čteček a jiných vymožeností moderní doby. Myslím opravdovou papírovou knihu, která voní a stránky při obracení šustí. A právě takové čtení lze zažít při představení projektu LiStOVÁní, kde se čtou papírové knihy a postavy z nich díky hercům ožívají přímo před vašimi očima.

Ve ztemnělém sále se rozsvítí tlumené světlo. Uprostřed scény stojí stůl a na něm vévodí stříbrný oválný CD přehrávač s velkými kulatými reproduktory. Vedle stolu postávají dvě židle. Ticho. Na scénu přicházejí dva herci, oba jsou oblečení v kalhotách a sportovním saku, každý si nese pod paží knihu opatřenou mnoha záložkami. Vlastně jsem tolik záložek v jedné v knize ještě nikdy neviděla. Posadí se na židle a pomalu začnou číst: „V osmdesátých letech jste tvrdil, cituji: „Dávám přednost politice, která vychází ze srdce, nikoliv z nějakých tezí... Je-

den elektrikář se srdcem na správném místě může ovlivnit dějiny celého národa.“ Začal jste si už tehdy uvědomovat, že všechny vaše poznámky o srdci jsou v přímém rozporu s praktickou politikou, která ve svých výstupech naopak musí být velmi pragmatická?“ (citace z knihy V. Havla Prosím stručně). Přidávají na hlas, dikce se napjatě zrychluje či zpomaluje až do provokativního klidu. Herci v rozčilení vstávají ze židle a opět na ni klidně usedají. Přímá řeč, střídá dialog či pragmatický komentář nebo glosu. Celkovou atmosféru doplňují um-

ně vybrané nahrávky muziky použité z již zmíněného přehrávače samotnými herci. Sedím v hledišti, ani nedutám a napjatě poslouchám a sleduji, co se děje na jevišti. Vzápětí se celé hlediště upřímně směje a po chvíli už jen s potutelným úsměvem poslouchá a pozoruje odvíjející se děj, dokud se knihy v rukou herců nezaklapnou a my je můžeme odměnit upřímným potleskem. Ano, i takhle se dá listovat knihou.

LiStOVÁní je velmi ambiciózní projekt, který nemá v naší republice konkurenci, je to cyklus scénických čtení, který se snaží každý měsíc představit nějakou zajímavou a aktuální knihu, která se objeví na trhu, a to velmi uvolněnou formou. Taková hra s knížkou, divadelní představení, které divákům, čtenářům, posluchačům zprostředkuje intenzivní prožitek z četby knihy. Postavy pří-

LiStOVÁní je velmi ambiciózní projekt, který nemá v naší republice konkurenci.

↑ K.H.B 2011 v Hadivadle Brno Foto archiv souboru ➤ Lichožrouti Foto archiv souboru

běhu ožijí před vašimi zraky a atmosféra knihy se rozprostře všude kolem. Ambicí celého projektu, která je svou formou vrchovatě naplněna, je přiblížit knihy potenciálním čtenářům a podporovat čtenářství jako takové. V přibližně hodinovém divadelním představení je interpretován vybraný autor a jeho dílo, či přímo specifická kniha. Nejde však o četbu vybraných pasáží, či oblíbených kapitol. Na diváky a potenciální čtenáře je přenášén děj knihy, jazyk autora, atmosféra dané literatury. Je to živé, dýchající představení s herci, kostýmy a rekvizitami, které má začátek a konec a předkládá tak nový, pro mnohé dosud nepoznaný zážitek.

Zakladateli tohoto hravého čtení jsou herci Lukáš Hejlík a Pavel Oubram, kteří začali interaktivně listovat knihami v roce 2003 a od té chvíle již připravili a přečetli téměř sedmdesát titulů určených všem generacím. Jejich čtení tedy začínají u literatury pro děti, mezi níž jsou autoři jako Petr Morkes (Komisař Vrtápka), Barbara Nesvatbová (Grapiškoviny), Arnold Lobel (Kvak a Žbluňk), Pavel Šrut a Galina Miklínová (Lichožrouti), Olga Černá (Kouzelná baterka), Patrik Ouředník (O princí Čekankovi), Jiří Kahoun (Příhody včelích medvídků), Tove Janssonová (Mumini – Čarovná zima), pokračují četbou pro mládež: Usain Bolt (9:58), Jan Cempírek (Bílej kůň, žlutý drak), Tomáš Sedláček (Ekonomie dobra a zla), Mariusz Szczygieł (Gottland), Woody Allen (Jsem z toho

Woody Allen), Karel Havlíček Borovský (K.H.B. 2011), Arnošt Lustig (Láska a tělo), Miloš Urban (Mrtvý holky), Denis Leary (Rakovinu nevyléčíš), Douglas Adams (Stopařův průvodce galaxií), Markéta Baňková (Straka v říši entropie), která se jemně prolíná s příběhy pro dospělé: Robert Fulghum (Co jsem to proboha udělal, Drž mě pevně, miluj mě zlehka), Anna Gavalda (Taková to byla láska), Trevanian (Léto s Kátou), Michal Šanda (Merekvice), Michal Hvorecký (Plyš), Anton Pavlovič Čechov (Podvodníci z nouze), Václav Havel (Prosím stručně), Nick Cave (Smrt Zajdy Munroa), Iva Procházková (Soví zpěv). Výčet přečtených a prolisťovaných knih však čítá mnoho dalších autorů, které jsem pro zkrácení vynechala. Ovšem také ansámbl listujících se od roku 2003 rozrostl o 14 dalších Pavlových a Lukášových hereckých kolegů, neboť soubor s projektem jezdí nejen po celé České republice, ale i po Evropě. Působí na pěti stálých scénách v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Havlíčkově Brodě a Bratislavě. Průměrně uvádí až 10 premiér ročně, pro dospělé, mládež i děti a ročně se LiStOVání dostane až do 80 českých měst, kde odehraje téměř 300 představení. Mezi ta zásadní a velmi záslužná patří představení v knihovnách a ve školách, která všeobecně podporují čtenářství. V dnešní době internetu a 3D filmů je velmi těžké přimět děti k četbě papírových knih a LiStOVání se přesně tohle daří, ukazuje jim, že čtení je přínosné, zábavné a živé, že může mít po-

dobné kouzlo jako 3D, a dokonce není třeba mít k tomu ty dvoubarevné brýle. Nakonec to dokazují mnohé vzkazy diváků, které si lze přečíst na stránkách www.listovani.cz. Lukáš Hejlík se českého národa, jakožto národa čtenářů, zastává: „Možná je tu nějaký čtenářský úbytek, bude to ale dané školou a jejím levellem. Problém nebude na základních školách a už vůbec ne gymnáziích. Jistou odchylku tu můžou mít soukromé školy a určité učiliště a střední odborné školy. Mám srovnání z osmdesáti českých měst, všech věkových kategorií, a všeobecně to nevidím tak zle.“ (z rozhovoru Lukáše Hejlíka s Do Thu Trang, 3. 12. 2011)

Kromě pravidelných představení na „domovských“ scénách pořádá LiStOVání celá turné s jedním titulem či autorem a ten je pak velmi často i doprovází, jako to udělali např. Robert Fulghum, Mariusz Szczygieł, Sarah Watersová, Mikaël Ollivier, z českých pak Tomáš Sedláček, Markéta Baňková, Miloš Urban, Emil Hakl, Jiří Hájíček, Jan Cempírek, Petra Dvořáková, Alena Ježková, Petra Braunová, ad.

Nejnovější turné s názvem Turné v hajzlu!, na které se diváci mohou těšit, proběhne v září za účasti amerického spisovatele C. D. Payna, autora kultovní knižní série Mládí v hajzlu, který do České republiky přiletí vůbec poprvé. Představí svou novou knihu Neviditelný ve dvaceti českých městech a odehraje s herci celkem 26 představení. Neviditelný je lehce absurdní příběh sedmatři-

Kromě pravidelných představení na „domovských“ scénách pořádá LiStOVání celá turné s jedním titulem či autorem.

cetiletého klasického „losera“ Axela Westona, který jednou čírou náhodou vysloví jakousi kouzelnou formuli a stane se neviditelným. Tato nová schopnost je pro něj velmi přínosná, přinejmenším na počátku příběhu. Může si například obstarat peníze menší krádeží v bance, špehovat mladé a krásné ženy v kabinkách luxusních butiků nebo si dobře přilepšit jako neviditelný paparazzo. Ale co s takovou schopností, když přestává být tajemstvím, si budeme muset přechíst sami.

S jistotou lze však říci, že LiStOVáNí má své věrné diváky, kteří jej mnohdy sledují jako literární seriál a kteří si často představované knihy čtou, stejně jako další knihy představovaného autora či nakladatelství. Svou živou akční formou dokazuje především dnešní mladé generaci, že v době, kdy je možné skoro všechno, kniha pořád ještě není pasé.

Na závěr bych položila otázku, co znamená LiStOVáNí pro své zakladatele

a spoluautory Lukáše Hejlíka a Pavla Oubrama?

LH: „Nebudu přehánět – dítě! Stál jsem u jeho porodu, zbavoval ho všech dětských nemocí a dostal ho na současnou úroveň. Jsem taky rád, že díky němu udržuju styk s kamarády z divadel, která jsem opustil – Pavlem a Věrkou z Českých Budějovic a Alanem a Lenkou z Brna. LiStOVáNí je velice ambiciózní projekt, který naprosto bezkonkurenčně (alespoň za tu dobu, co existuje) představuje aktuální literaturu uvolněnou formou. Baví nás objevovat nové věci, nové žánry, styly. Osobně mě baví i dětská LiStOVáNí, přímo rozsekávají reakce pubertáků, kteří přicházejí s despektem a odcházejí s důvěrou k nám, tedy i ke knize, čtenářství. Zažil jsem v životě už velké kotrmelce, ale LiStOVáNí se mnou jde jako nejvěrnější partner!“

PO: „To je velmi složitá otázka vzhledem k tomu, že mě tento projekt provází už osm let. Za tu dobu se významů LiStOVáNí vystřídal

hodně. Od nadšeneckých začátků, kdy jsme objížděli prostory, kde na nás přišlo pět lidí, a dopláceli jsme na benzín, abychom mohli zvěštovat „sílu spojení literatury a divadla“, až po dnešek, kdy je to téměř druhé zaměstnání. V téhle době je pro mě asi nejdůležitější, že v LiStOVáNí jsem svým pánem a nemusím poslouchat režiséra. Což je oproti divadlu příjemné zpestření, čímž nechci říct, že bych chtěl být režisérem. V LiStOVáNí jsme sami sobě kostyméři, rekvizitáři i zvukaři a samozřejmě i režiséry a dramaturgy. Další důležitý význam je to, že v téhle době, která knihám úplně nepřeje, přinášíme lidem zajímavé knižní tituly opravdu až pod nos a oči a uši. Když pak slyším, že LiStOVáNí někoho přiměje k tomu, aby s očekáváním otevřel knihu, ke které by se bez nás nedostal, je to velké povzbuzení.“

SANDRA DONÁČIK

LiStOVáNí má své věrné diváky, kteří jej mnohdy sledují jako literární seriál.

Sítka reality show 2012

„Nasyť mě svou nahotou! Bud' neustále sledován! Odhal se!“ Tato hesla vítala účastníky 10. ročníku divadelní přehlídky Sítka, kterou organizují studenti prvního ročníku Ateliéru Divadlo a výchova na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Tento ročník byl stylizován do podoby reality show – účastníci přehlídky se společně ocitli ve vile, ve které na ně číhaly kamery doslova na každém rohu. Během pěti dnů přehlídky jsme mohli zhlédnout širokou škálu představení, která vznikla během roku na půdě JAMU, ať už v rámci některých předmětů, nebo z vlastní iniciativy samotných studentů. Součástí Sítka byly také prezentace bakalářských a magisterských projektů.

První věcí, která mne překvapila hned po mém příjezdu, bylo to, že všichni členové organizačního týmu mě již znali jménem. Přijel jsem totiž jako jeden z „nulťáků“, tedy nastupujících studentů Ateliéru Divadlo a výchova. Během přehlídky jsme měli možnost seznámit se téměř se všemi studenty ostatních ročníků a každý z nás dostal svého patrona, člena organi-

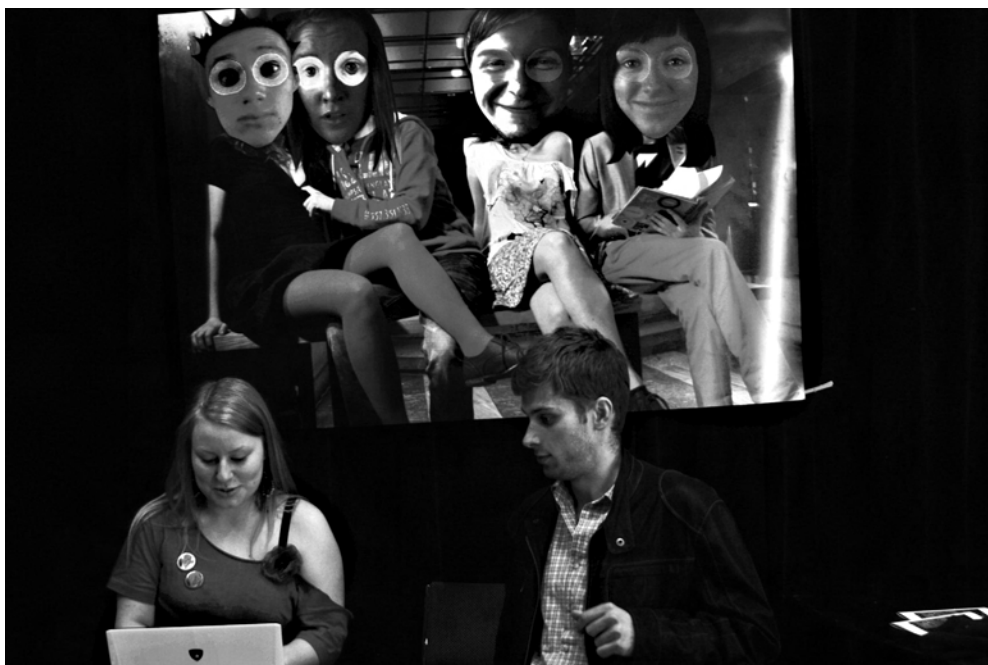
začního týmu, od kterého jsme na zvláštní tabuli, věnované nám, dostávali různé vzkazy a úkoly. Naším hlavním úkolem bylo v průběhu přehlídky zjistit, kdo je naším patronem. Vůbec celá přehlídka přetékala neotřelými nápady, ať už šlo o originální, výrazně barevně stylizovanou výzdobu budovy Divadelní fakulty, nebo o kukaň (zpovědnici), kde mohl kdokoli do kamery

říci či předvést cokoli. Záběry z této kamery byly živě přenášeny do baru, který nabízel po celou dobu přehlídky široký sortiment nealkoholických nápojů a jídel za velmi příznivé ceny a byl takovým centrem trávení volného času mezi jednotlivými představeními.

Začínáme

Přehlídku zahájily dva melodramy Pomsta květin (F. F. Gedichte) a Žena a jediný (F. Šrámek) v provedení žákyň ZUŠ Veveří Brno pod vedením Kateřiny Mikanové. Přesvědčivý projev recitátorek a zdatných klavíristek se postaral o důstojný pokus o znovuoživení tohoto hudebně-divadelního žánru. Po této spíše vážné inscenaci přišlo odlehčení v podobě ryze improvizovaného představení Víti Piskaly a Tomáše Wortnera za hudebního doprovodu Jonáše Konývky. Nezá-

Celá přehlídka přetékala neotřelými nápady.

↑↑ Vepředu studentská koordinátorka festivalu Monika, v pozadí další ze Sítka týmu: Adéla, Míša, Michal, Pavel, Adam a Lucka. Ostatní: Dominik, Mikke, Eliška, Verča a Anička jsou za šálou
 ↑ Prosetí pátého ročníku – zleva budoucí absolventi: Veronika Slovácová, Marek Doležel, Šárka Ziková a Jonáš Konývka 2x foto Sítka tým 2012

a na to, jak ovlivňují lidské životy. Po skončení oficiálního programu následovalo vystoupení studentů Scénického tance, kteří si připravili skupinovou choreografii ve stylu černobílé grotesky, do které v závěru zapojili i diváky. Výsledky své práce předvedli také studenti Sborového zpěvu a jejich vystoupení bylo přijato s velkým nadšením. Celý den byl zakončen oficiálním zahájením, na kterém jsme mohli zhlédnout vtipný filmeček a tanec studentů prvního ročníku, kteří se následně představili a přivítali všechny další obyvatelé vily.

Večer ve stylu Na stojáka

Druhý den započal divadlem fórum studentů druhého ročníku Ondřej je v tom aneb V praxi si nevybíráš... Herci nastílni příběh studenta práv, který se rozhoduje, zda půjde za svým dávným snem hrát na kytaru, nebo podlehně vlivu svých maloměstských rodičů a bude pokračovat v jimi naplánované budoucnosti. Ačkoli diváků nebylo mnoho, neboť předchozí večer byl pro některé velmi náročný, tak se téměř všichni zapojili a podařilo se jim původní příběh dovést ke šťastnějšímu konci. Pro mne osobně to byla první zkušenost s divadlem fórum a byl jsem z něj bezmezně nadšený. Herci se svých rolí zhostili perfektně a v modelovém představení se zdařilo vytvořit dostatečně plastické figury a přesně nastílnit vztahy mezi nimi. Představení Profesionálové aneb kulinářská groteska Šárky Zikové nabídlo divákům morbidní příběh o firmě, zabývající se přípravou pokrmů z neobvyklých potravin, v krajním případě i člověka. Mohli jsme vidět několik druhů loutek a mnoho různých přístupů k práci s loutkou – loutky na jevišti kouřily, zvracely, operovaly (vnitřnosti doslova létaly vzduchem) a v závěru představení i jednu z loutek umřely. Společným výstupem studentů různých ročníků byla inscenace Kreslenka – jednoduchá hříčka s předměty, které může člověk nalézt v průběhu večera na stole v hospodě. Toto představení se také stylově odehrávalo v DaliBaru, baru v přízemí Difá JAMU. Monodrama Co Marké-

Mohli jsme vidět několik druhů loutek a mnoho různých přístupů k práci s loutkou.

vazná zábava, známé hudební motivy, střídání různých rolí a zpívané vstupy by mohly v takto volném tvaru lehce sklouznout do frašky, ale oběma hercům se dařilo balancovat na hranici tragikomičnosti a bavit publikum téměř po celou dobu představení. Následující inscenace Veroniky Slovácové. Jenom do úterý, nebojte ukázala vtipnou formou pět dní v konkrétním bytě dvou studentek třetího ročníku,

které v něm představovaly samy sebe. Na závěr představení herečky v rámci bytové párty pozvaly na jeviště své přátele a tak se nepřímo rozloučily s nimi i se svou školou. Posledním představením prvního dne byli Andělé všedního dne souboru ReVeverka při ZUŠ Veveří Brno pod vedením Kateřiny Mikánové. Tato inscenace, inspirovaná knihou Michala Viewegha, ukázala netradiční pohled na anděly

ta ve své dobrotě skutečně učinila, které připravili studenti z různých oborů Divadelní fakulty, nabídlo vhléd do hlavy Markéty Samsové, sestry Řehoře Samsy z Kafkovy novely Proměna. Mohli jsme vidět, jak se vztah Markéty k bratrovi postupně proměňuje z upřímného zájmu až po opovržení a degradaci bratra na pouhého brouka. Zajímavě řešenou scénou v podobě krychle obtažené tmavým igelitem s vyřezanými průzory pro diváky zaujalo představení Jedna, dvě studentů prvního a druhého ročníku, které prostřednictvím dvou sexuálně laděných příběhů poukazovalo na problémy voyeurství a domácího násilí. Druhý den zakončila inscenace Triple Bypass Burger, kterou pod vedením Kamily Kostřicové nazkoušeli studenti Ateliéru v rámci volitelného předmětu Divadelní soubor. Tato inscenace upozorňovala na všudypřítomný konzum a politický populismus a vynikala hereckými výkony všech protagonistů. Významnou složkou tohoto představení byla i výrazná pohybová stylizace představitelů konzumního způsobu života. Neoficiální program přehlídky pokračoval v podniku Skleněná louka, kde se konal večer ve stylu Na stojáka, kde mohl vystoupit úplně každý. Přes počáteční neochotu se s počtem vypitých piv zvyšovala i četnost výstupů, a to různých druhů – od vyprávění moravského přeborníka v pití alkoholu přes historky z prostředí školy a zpěv až po tanec napříč staletími. O hudební doprovod se zdatně postarali bratři Konývkové.

Projekty, turnaj a příběh agenta

Nedělní dopoledne patřilo prezentaci bakalářských a magisterských projektů, po níž následovalo představení Poradna souboru Shacanaca Jakuba Vašici. Tato silně feministicky laděná inscenace plná stereotypů zajímavým způsobem propojovala dění v manželské poradně s biblickým příběhem Evy v Ráji, která vedla vtípné hovory s Bohem. Velmi intenzivní a intimní atmosféru vyvolalo představení Dalibor, Kateřina a tma, které nazkoušely Natálie Pel-

↑↑ Soubor Reverzní dveře – inscenace Triple bypass burger

↑ Soubor Prokrf to – inscenace My o nich 2x foto Sítka tým 2012

cová a Libuše Hašková v rámci bakalářského projektu na motivy knihy Romeo, Julie a tma. Skvělé herecké výkony obou karlovarských herců, zajímavě řešená scénografie, práce se světlem a silné téma se postaraly o neopakovatelný divácký zážitek. Monodrama Für Elise zaujalo vynikajícím hereckým výkonem Davida Janíka v roli zneuznaného klavíristy, řešícího rodinné problémy. Vítaným odlehčením se stala inscenace Izy, Gizy a Fedor slovenského souboru Divadla Haluz, kterou přípra-

vila Eva Holasová. Groteskní příběh, odehrávající se mezi ptáky sídlícími v jednom teritoriu, poukazoval na pravidlo „silnější vyhrává“ a v kombinaci s důslednou pohybovou stylizací, přesně načasovanými situacemi a výkony všech tří hereček vytvořil téměř bezchybný divadelní tvar. Celou atmosféru dokreslovala zvířená pírká, která v kombinaci se světlem vytvářela jedinečný efekt. Na tento den byl naplánován i meziročníkový turnaj, do kterého se mohli přihlásit vždy čtyři studenti z každého roční-

Atmosféru dokreslovala zvířená pírká, která v kombinaci se světlem vytvářela jedinečný efekt.

ku, včetně toho nultého. Série čtyř vtipných úkolů se postarala soutě-
žícím i divákům o dobrou zábavu
a vítězný čtvrtý ročník vyhrál veče-
ři zdarma. Posledním bodem ofici-
álního programu bylo představení
Komunismus, které nazkoušeli stu-
denti druhého ročníku pod vedením
Matěje Růžičky. Silný příběh agen-
ta StB, který byl za studentských let
donucen ke spolupráci a nasazen na
svoji současnou manželku, aby zís-
kával informace o jejím otci, se stal
jedním z nejintenzivnějších zážitků
celé přehlídky. Závěrečná scéna na
střeše vyvolala v nejednom diváko-
vi silné mrazení a mnoho z nás od-
cházel z divadla negativně naladě-
no a trvalo několik desítek minut,
než všichni překonali špatnou nála-
du a pocit zmaru a byli schopni opět
normálně komunikovat. Naštěstí se
poté konal koncert kapely Golden
Delicious v Kabinetu múz a jakmile
zazněly první tóny, zbytky smutku
se ihned vytratily.

Improzápas a reality show

Prvním pondělním představením
byl Správce snů – loutkové předsta-
vení pro nejmenší diváky, které by-
lo inspirováno knihou Ivana Vysko-
čila Malý Alenáš. Tereze Kolářkové
a Vítu Maštalířovi ze třetího ročníku
se podařilo udržet hravost a lehkost
předlohy navzdory tomu, že ze slo-
vního humoru předlohy v inscenaci
příliš nezůstalo. Ten zdařile nahra-
dili nápaditou manipulací s různý-
mi předměty a celkovou atmosférou
představení. Ačkoli byl sál kromě
jednoho dítěte naplněn samými vy-
sokoškoláky, herci hráli stejně jako
pro dětské publikum a zapojovali
diváky do hry. Musím říci, že bylo
fajn zase vklouznout do dětské ků-
že a užívat si toto představení, které
bylo zároveň bakalářským projek-
tem již zmiňované dvojice. Následo-
val blok prezentací a po něm přišli
na řadu studenti katedry výchovné
dramatiky DAMU s představením
Syblingovy ženy. Příběh psychiatra,
který se rozhodne léčit pobožnou
Theofilu a po soustavné práci s ní i je-
jí rodinou a „vyřešení“ jejich problé-
mů se sám zblázní, nabídl zajímavé
scénografické řešení a práci se svět-
lem. Za zmínku stojí také výborný
herecký výkon představitelky Theo-

filý. Dalším představením byla Sně-
hurka opět od studentů DAMU. Tato
hříčka byla výstupem ze soustředění
Práce s předmětem a herci v ní po-
užívali jako loutky pouze zdravot-
nické předměty. Neotřelý náhled na
tradiční pohádku a vtipné používání
různých předmětů bylo velmi inspi-
rativní a spolehlivě diváka pobavilo.
Inscenace Marka Doležela HALÓ!
WHAT? byla nezávaznou zábavou,
postavenou na vtipném textu zabý-
vajícím se obtížemi v komunikaci.
Odehrávala se ve dvou různých pro-
storech, na letišti a v baru, a diváci
museli během pětiminutového pře-
dělů opustit sál, aby se mohla přesta-
vět scéna. Scénografie byla funkční
a nápaditá a herci naprosto příznan-
ně četli text z papírů na zdi nebo
z kartonů. Bez ohledu na jistou jed-
noduchost představení se sál otrásal
smíchem. Mimo oficiální program
se večer konal improvizací zápas
mezi dvěma nováčkovskými týmy,
pro které to byl vůbec první kontakt
s diváky. I přes svoji nezkušenost šli
všichni sportovci do zápasu s velkou
vervou a nadšením a publikum je za
to odměnilo mohutným potleskem.
Posledním představením tohoto dne
byli Uprchlíci – reality show z váleč-
né zóny v režii Mariky Smrekové ze
čtvrtého ročníku. Diváci byli usaze-
ni na zem a děj se odehrával střída-
vě (někdy i současně) před nimi a za
nimi na nakloněné ploše. Tato insce-
nace se silně aktuálním tématem, že
pravda je relativní pojem, že mé-
dia ukazují pouze určitý pohled na

věc a že se lidé baví cizím utrpením
a nechají se lehce zmanipulovat, se
v kombinaci s nápaditou scénografií
a přesvědčivým hereckým projevem
pro mne stala tím nejlepším, co jsem
viděl během posledních pár let, a dle
mého názoru by měla být povinně

hrána pro studenty vyšších ročníků
středních škol. I během následného
jamování v Kabinetu múz jsem nad
ním musel přemýšlet, i když nakonec
všudypřítomná dobrá nálada zvítězi-
la a já jsem měl aspoň do rána v hla-
vě klid.

Magisterské projekty

Poslední den opět zahájily prezen-
tace, tentokrát pouze magisterských
projektů. Po nich bohužel došlo
k menšímu skluzu, ale energie, vlo-
žená do představení Dživipen rom-
ského souboru Osmec pod vedením
Veroniky Slovákové, zpoždění boha-
tě vynahradila. Herci, kteří stáli po-
prvé na jevišti, byli tak bezprostřed-
ní a nadšení, že jim divák odpustil
mnoho nedostatků a pouze se bavil.
Také oceňuji, že vedoucí zapojila do
představení i několik tanečních vý-
stupů, které byly aktérům šité pří-
mo na míru. Ještě příjemnější byl
následný koncert žákovské kapely
OSMECTION, se kterou Jakub Va-
šica nazkoušel několik písní. Všichni
hudebníci překvapili vysokou mu-
zikantskou úrovní a sklídili mohut-
ný potlesk. Z představení o zneuží-
vání v rámci rodiny s příznačným
názvem I am a barbie girl... studen-
tů prvního ročníku magisterského
studia si už příliš nevybavuji, snad
jen panenky Barbie, Kena a oves-
nou kaši nacákanou na plátno. Jo-
náš Konývka se souborem Prokrf to!
nazkoušel inscenaci My o nich, kte-
rá, ačkoli původně vznikala podle
předlohy, byla spíše autorskou in-
scenací. Šlo o autentickou výpověď
jednotlivých členů souboru, sesklá-
danou z různých scén a propojenou
jednoduchým rámcem. Inscenace
Vtipná Kaša byl krátký autorský
výstup Šárky Zikové a Kateřiny Mi-
kanové, potažmo i Marka Doležela.
Jednoduché, minimalistické scénky
a absurdní autorský text v kombina-
ci se vtipnými loutkami se postara-
ly o příjemnou zábavu. Následovalo
pohybové divadlo s názvem Jižij...,
které s Markétou Švábovou nazkou-
šela Veronika Fejfarová ze druhého
ročníku magisterského studia. He-
recký výkon byl obdivuhodný a stej-
ně tak i scénografie, která byla plně
funkční. Kombinace černé, bílé a ru-
dé byla velmi výrazná a vše dokres-
lovaly dvě červené gumy, které měla

Uprchlíci –
reality show
z válečné zóny:
Pravda je
relativní pojem.
Média ukazují
pouze vybraný
pohled na věc.
Lidé se baví
cizím utrpením.

herečka navlečené na rukou. Spolu s pohybem znázorňovaly uvázanost postavy na určitý stereotypní způsob života, ze kterého se jí v závěru podařilo vymanit. Představení bylo velmi působivé a dalo mi impuls, abych přehodnotil svůj názor na pohybové divadlo a dal mu ještě šanci. Odpolední blok představení završila inscenace Holky Elky souboru Shacanaca pod vedením Jakuba Vašici. Ukazovala průběh jednoho konkurzu a nabízel vzhled do světa modelek. Poté už následovalo pouze zakončení přehlídky, které sestáva-

lo z přísetí nových studentů, odsetí studentů druhého ročníku magisterského studia a udělení divácké ceny. Na pomyslnou první příčku diváci dosadili představení HALÓ! WHAT? herecké společnosti lorda Doležela, na druhou monodrama Für Elise a na třetí inscenaci Dalibor, Kateřina a tma. Přehlídka byla ukončena, takže se všichni nahnuli na raut, na kterém se po všem jen zaprášilo, a pak už jen koncert kapely Gentle irony trio v Kabinetu múz, kde se veselilo až do brzkých ranních hodin.

Organizátoři z prvního ročníku nasadili latku velmi vysoko a děším se toho, až budu příští rok na jejich místě. Zatím si však užívám dozrívajících tónů Sítko reality show, vzpomínám na příjemnou rodinnou atmosféru a mnoho nových přátel a doufám, že se mi podaří dohnat spánkový deficit z bouřlivého přehlídkového života, než se vydám zase na další...

VOJTĚCH DVOŘÁK
STUDENT JAMU

Na pomyslnou první příčku diváci dosadili představení HALÓ! WHAT? herecké společnosti lorda Doležela.

Amatérské loutkové divadlo v Mladé Vožici

Na začátku letošních letních prázdnin, konkrétně od 1. do 6. července, proběhla v Mladé Vožici akce, jejímž cílem bylo přispět k revitalizaci tradice amatérského loutkářství v tomto městě.

Amatérské divadlo se ve Vožici hrálo již od roku 1865, o 63 let později se k činohernímu souboru přidal také soubor loutkový. Tento soubor fungoval téměř nepřetržitě až do roku 1971, jedním z jeho nejslavnějších členů byl akademický malíř a grafik Ota Bubeníček, který byl autorem mnoha návrhů loutek i scénografie. Dále se souborem spolupracoval např. výtvarník Skupova divadla Jan Vavřík a také řezbář Ústředního loutkového divadla v Praze (dnešního divadla Minor) Josef Strašek.

Na činnost prvního loutkového souboru navázal od roku 1976 soubor druhý, který pod názvem Bubeníček vedl mladovožický rodák Pavel Kuthan. Již v první sezoně svého působení se tento soubor zúčastnil okresní loutkářské přehlídky v Soběslavi, kde získal čestné uznání za inscenaci Dřevěný vojáček. Amatérských loutkářských přehlídek se poté soubor účastnil pravidelně a roku 1979 se mu podařilo uspořádat okres-

ní loutkářskou přehlídku přímo v Mladé Vožici. Okolo roku 1989 činnost souboru Bubeníček postupně utichla.

V roce 2011 vznikl v Mladé Vožici nový amatérský divadelní soubor s názvem Voživot a právě z jeho iniciativy vznikl letošní projekt „Loutkám jde Voživot“. Jeho náplní bylo nejprve snesení historických loutek, se kterými oba předchozí loutkové soubory pracovaly, z půdy, kam byly po revoluci uscho-

↑ Voživot – Loutkám jde Voživot Foto archiv akce

Spíše než
expozici nabízí
muzeum
návštěvníkům
možnost zahrát
si se všemi
druhy loutek.

vány. Následovala jejich částečná oprava, nebo spíše vyčištění, a otevření Muzea mladovožických loutek v solné věži na náměstí Mladé Vožice. Oprava loutek, které se mohl zúčastnit kdokoli, kdo měl zájem, probíhala pod vedením profesionálních loutkářů, převážně studentů Katedry alternativního a loutkového divadla pražské DAMU. Ti také v průběhu týdenní akce pořádali pro veřejnost loutkářské workshopy a se souborem Voživot připravili jeho první loutkovou inscenaci (zatím jedinou premiérou souboru byla autorská – převážně činoherní – insce-

nace Stvoření světa). Její premiéra proběhla 6. 7. před slavnostním otevřením muzea. Samotné muzeum je vytvořeno po vzoru hradeckého Labyrintu v Divadle Drak – spíše než expozici nabízí návštěvníkům možnost zahrát si se všemi druhy loutek, které tu najdou, vlastní představení. Z dřevěné konstrukce uprostřed místnosti mohou vodit marionety podle scénáře, který mají před sebou, jinde si mohou vyzkoušet práci s maňásky podle svého výběru či stínovými loutkami nebo si vyzkoušet, jakým způsobem dští loutka draka z tlamy kouř.

Zda se podaří obnovit loutkovou tradici Mladé Vožice a soubor Voživot ji bude dále udržovat – ať už prací s historickými loutkami, nebo si bude hledat k loutkovému divadlu své vlastní cesty – ukáže až čas. Ovšem už skutečnost, že se akce „Loutkám jde voživot“ díky zájmu a nasazení souboru Voživot vůbec uskutečnila, je pro mladovožické loutkové divadlo novou nadějí.

NATÁLIE PRESLOVÁ
STUDENTKA DAMU

Stojí za přečtení

Možná tomu na první pohled nebudete věřit, ale dnešní nabídka textů je z okruhu těch, které se v nedávné době objevily, objevují se, či se v nedaleké budoucnosti jistě objeví na amatérských jevištích. Na druhou stranu – jsou tam stále ještě neokoukané. Každý přináší příběh úplně jiný a také úplně odjinud (Neapol, New York a Rychnov nad Kněžnou), ale všechny nabízejí skvělé herecké i režisérské příležitosti na situacích dobře napsaných, neotřelých a přesto všem srozumitelných. A to není rozhodně málo.

Mario Gelardi: Zlomatka

Zlomatka se
zatím objevila
jen na několika
profesionálních
i amatérských
scénách.

Současné komorní drama prošpikované prvky cool dramatiky (např. o sexualitě bez obalu). Jen čtyři postavy, každá jinak nešťastná a každá má svou pravdu: matka, katolička a typická konzervativní Italka z Neapole, která se žije šitím a „pomáháním lidem v nouzi“, tj. půjčuje peníze na úrok, vdova, co přišla o několik dětí. Syn Diego je smyslem jejího života a ona se nemůže smířit s tím, že by se jeho život měl ubírat jinudy, než naplánovala. Páchá dobro „za každou cenu“.

Diego – student římské univerzity, hodný hoch, který mamince vždycky dělal radost, zdálo se, že je nesmělý před ženami, ale ve skutečnosti je homosexuál. Když to pochopil, konečně zjistil, že může být šťastný. Žije s Albertem a vypadá to na harmonický vztah.

Alberto je citlivý muž, o Diega se bojí, sám se rozešel s rodiči ve zlém, jako všichni ale touží po lásce, blízkosti, štěstí...

Prostitutka Olga se do příběhu dostává bez vlastního přičinění – Diegova matka ji jednoduše najala, aby „vyléčila“ syna. Diego se s Olgou sice vyspí, ale efekt, který měl nastat, se nekoná...

Děj se odehrává retrospektivně, matka jakoby sedí před porotou a obhajuje se. Má dojem, že přece všichni musejí pochopit její pravdu. Nemůže se smířit s homosexuální orientací Diega. On si naopak myslel, že se jí svěří a bude mezi nimi všechno v pořádku. Jenže matka ho zavřela v pokoji a léčila pomocí sedativ, citového vydírání, pozvané prostitutky... Zhroutil se jí svět a je přesvědčená, že dělá to nejlepší, co může. A to zřejmě i ve chvíli,

kdy nakonec zabije Alberta. Podřízne ho, stejně jako v dětství musela z donucení podřezávat prasata...

Hra se zatím objevila jen na několika profesionálních i amatérských scénách. Nabízí zajímavé a neotřelé herecké příležitosti, úspěch inscenace pochopitelně závisí kromě dobrého hereckého obsazení i na režii, která dokáže adekvátně interpretovat a jevištně působivě ztvárnit i choulostivé situace (včetně slovních) tak, aby měly svůj smysl a opodstatnění, stejně jako je mají v textu.

Woody Allen: Central Park West

Aktovka jednoho z nejproslulejších současných světových autorů, který je zároveň režisérem a hercem. Allenovy komedie jsou vždy zárukou inteligentního humoru, paradoxu, absurdity, grotesknosti, a to jak v situacích (ty staví velmi svébytně, nečekaně, vytváří řadu paradoxů, ale vždy opřených o reálnou situaci), tak ve vykreslení a vztazích postav, které také nahlíží s velkou dávkou grotesknosti, tj. vytváří „koncentráty“ typů, ale nahlíží na ně laskavě, nikoho neodsuzuje a spíše má pochopení pro lidské nedokonalosti a slabosti spojené se současným moderním způsobem života. V jeho hrách často vystupu-

jí psychologové, psychoanalytici se svými pacienty... Hra pro pět postav (tři ženy, dva muži) z roku 1982 (stále aktuální a vtipná) se zabývá nesmrtelným tématem partnerských vztahů a je jedním z devíti scénářů, které Allen napsal přímo pro divadlo. I proto je jednou z mála jeho her, které se dají ve střední Evropě kvůli přísným provozovacím podmínkám hrát.

Ačkoliv je výchozí situací hry odhalením nevěry, tedy látka třeba i pro psychologické drama, nebyl by to Woody Allen, aby z ní nevytěžil anekdotu hraničící s absurdní groteskou. Zhroucená (samozřejmě „allenovsky“) psychoanalytička Phyllis k sobě volá přítelkyni Carol, aby se jí svěřila s tím, že manžel náhle odchází s jinou ženou. Phyllis už také zjistila, kdo je jeho milenkou. Je to samotná Carol, která si ce zpočátku nechce nic slyšet, ale vzápětí už vůbec nezapírá, naopak se těší na nový život s Phyllisiným manželem – právníkem Samem. Celou „vinu“ ale hází na Phyllis, která se prý manželovi nedostatečně věnovala, nerozuměla mu atd. Vypadá to, že nejen z jednoho manželství, ale že ze dvou dosud spřátelených manželských párů zbudou trosky. Vzápětí totiž přichází Carolin manžel Howard, který je také

„v depresi“, protože právě odvezl otce do domova důchodců. Phyllis mu zatepla všechno řekne a Howard na další šok dne reaguje tím, že odjede do kuchyně vařit (po groteskním výstupu s pistolí). Nakonec přichází i Sam, vrací se ale jen pro nějaké věci a papíry. S Phyllis nechce dál diskutovat, pokusy o partnerský dialog prý už ukončil. Carol očekává, že bude vybičována k urychlenému odjezdu pro věci a odletu do Londýna se Samem, vlastně to vše sama iniciuje, ale Sam její nadšení zchladí – není to totiž Carol, se kterou chce od Phyllis odejít. Tou pravou je mladičká Julie – Phyllisina pacientka. Ta se nakonec také objevuje na scéně a „putovní šok“ se tak přenesou nakonec i na Sama. Julie totiž odmítne jeho plány na svatbu a odlet do Londýna, naopak se vrací ke své psychoanalytičce Phyllis. A je to nakonec ona, kdo z Howardovy pistole vystřelí...

Ondřej Láznovský, Karel Poláček: Bylo nás pět

Pravděpodobně nejnovější adaptace slavného laskavě-humoristického románu, který známe i díky rozhlasu a televizi. Ožívá tu pětice chlapců (v čele s vypravěčem Petrem Bajzou a např. populárním Zilvarem z chudobince) se svými

všedními i nevšedními příhodami, pročež i řádka Poláčkových postav, na které jste už možná pozapomněli – závistiví příbuzní Vařekovi, kteří pokaždé znovu vyhrožují, že už k Bajzům na návštěvu nepřijdou; Cirkusák, co si hochy najímá na úklid zvířecího trusu; všudybyl Otakárek, který je bohatý, ale co z toho má, aj. Nicméně těžištěm děje jsou skutečně alotria pěti kluků, optikou klučíci viděná, nejen vtipná, ale i dojemná. V první půli se děj odehrává v domovském Rychnově a v půli druhé v daleké Indii, do které se dostaneme „díky“ hořečnatému blouznění hlavního hrdiny Pěti Bajzy.

Text je vhodný například pro studentské soubory, ale zdaleka nejen pro ně, neboť textová předloha umožňuje díky své záměrně koncipované hravosti obsazení pěti protagonistů i daleko staršími představiteli. Více než dvacet postav může být ztvárněno stejným počtem herců, lze to ale i v deseti... Předloha je natolik pružná, že snese i přesuny, tj. jiné řazení situací, jejich paralelní průběh apod. Zkrátka – po inscenátorech vyžaduje vysokou kreativitu, včetně té výtvarné.

PAVLÍNA SCHEJBALOVÁ

Pravděpodobně nejnovější adaptace slavného laskavě-humoristického románu Bylo nás pět je vhodná nejen pro studentské soubory.

„Činoherní klub uvádí:“ tanec, loutky, herec.

říjen nezvyklý – listopad pestrý...

7. října

Taneční a pohybové studio „**Magdaléna**“ / Rychnov u Jablonce nad Nisou

LABYRINT

Pět choreografií spojuje téma dívky, ženy: její pocity, touhy, strach, lásku i nenávist, dozrávání, bezbrannost, odhodlání a sílu.

14. října

Tate Iyumni / Praha
NEVERENDING / KRVAVÉ KO-
LENO

Jiné sdílení, než obvyklé: Neverending a Krvavé koleno.

Hrají: Pavel Richta, Nikola Orozovič, Jakub Veverka, Zuzana Auská, Pavel Vávra, Vladimír Veselý.

21. října

Tyan / Plzeň
KOMEDIANT BOŽÍ
Přijíždějí komediantia začnou hrát...
Na motivy Daria Fo, Nikose Kazantzakise a legend
Režie: Tyan / Loutky: Josef Brůček /
Hrají: Roman Černík, Peter Brůček.

4. listopad

Kytlický ochotnický spolek (KOS)
/ Kytlice
Pavel Landovský Hodinový hoteliér
Plebejský pohled na každodenní realitu.
Režie: Helena Albertová / Hrají: Kateřina Trylcová, Karel Krejčí, Petr Kubát a Vít Vejražka.

18. listopad

Láhor/Soundsystem
KDO, KDYŽ NE MY? KDY, KDYŽ
NE TEĎ?

Jan Císař v diskusi na Šrámkově Písku 2012: Láhor se pokouší o velmi současná témata a je v tom ojedinelý v celém českém divadle (...) Pro mě je soubor jistou noční můrou a teoretickou lahůdkou (...) Dají se rozstřílet institucionalizované základy, na kterých stojí evropské divadlo, kolektivní improvizací tak, aby se dal vyprávět příběh?

Činoherní klub, Ve Smečkách 26,
Praha 1 / Vstupné 90, – Kč
www.cinoherniklub.cz

RADVAN PÁČL

Tiráž

AMATÉRSKÁ SCÉNA

Dvouměsíčník pro otázky amatérského divadla a uměleckého přednesu

Ročník 49. (Ochotnické divadlo 58.) www.amaterskascena.cz

Vydává: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
Blanická 4, 120 21 Praha 2

Vedoucí redaktor: Michal Drtina

Redaktor: Pavlína Schejbalová

Redakční rada: Jan Císař, Hana Galetková, Petr Christov, Marcela Kollertová, Kamila Kostřicová, Vít Neznal, Dagmar Roubalová, Milan Schejbal, Jana Soprová, Hana Šíková, Jitka Šotkovská, Jakub Vašíček, Zuzana Vojtišková, Tomáš Volkmer, Jaroslav Vondruška

Grafická úprava čísla a sazba:

Radek Pokorný

Kresby: Magda Andresová

Adresa redakce: NIPOS-ARTAMA,
P. O. BOX 12 / Blanická 4, 120 21
Praha 2, telefon: 606 644 294,

e-mail: drtina@nipos-mk.cz

Tiskne: Unipress, s. r. o., Turnov

Rozšiřuje: ALL Production s.r.o.,
P. O. BOX 732, 111 21 Praha 1
tel.: Callcentrum 234 092 851,
fax: 234 092 813

Počínaje ročníkem 2013 bude objednávky, výběr předplatného a distribuci zajišťovat nový distributor. Až do odvolání přijímá objednávky redakce.

Cena ročního předplatného Kč 360, –
(Pultová cena Kč 60, –)

Od ročníku 2013 cena ročního předplatného Kč 480, –

(Pultová cena Kč 80, –)

Nevyžádané rukopisy a obrazový materiál redakce nevrací.

Toto číslo bylo odevzdáno do tisku
17. září 2012

Příští číslo vyjde v říjnu 2012

© NIPOS PRAHA 2012

ISSN 0002–6786 / Registrační číslo:
MK CR E 4608

Kód pro volný přístup k elektronické verzi článků AS 04/2012: **jh2012**

Jiráskův Hronov 2012

↑↑↑↑ Divadlo DNO – IDOLLS

↑↑↑ Amateurtheaterverband NRW – Kinder der Zeit

↑↑ Luděk Horký – A jako Abeceda divadla

↑ Jiří Lössl – TP jako Tělo v Pohybu

↑↑↑↑ Arto Paasilinna – Chlpatý sluha pána faráře

↑↑↑ M. Schejbal a K. Fixová – KPR jako Kurz Praktické Režie

↑↑ Eva Spoustová-Málková – SMS jako Slova, Myšlenky a Symboly

↑ A. Kratochvílová a R. Vančura – Ž jako Žonglování

Čím vám poslouží web Amatérské scény?

- pozvete diváky na své představení, запиšte svou akci do kalendária
- seznamte čtenáře se svým souborem a jeho aktivitami
- vyhledejte si zajímavou tvůrčí dílnu, vzdělávací seminář
- stáhněte si propozice přehlídek a festivalů
- objednejte si pravidelné zasílání zpráv e-mailem
- prolistujte si tištěnou AS v elektronické podobě
- diskutujte, doporučujte

www.amaterskascena.cz

■ Nezapomeňte si prohlédnout kalendář akcí/událostí na www.amaterskascena.cz.

■ Objednejte si elektronický newsletter na www.amaterskascena.cz

a každý týden budete mít aktuální informace ze světa amatérského divadla ve své e-mailové poště!

Amatérská scéna i ve volném prodeji.

O prodejních místech informujeme na internetových stránkách www.amaterskascena.cz

Starší čísla získáte i prostřednictvím stránek www.nipos-mk.cz v Sekci „Naše časopisy“ si můžete objednat starší čísla Amatérské scény z roku 2011 v ceně 60 Kč + poštovné. Platí do vyprodání zásob.

Objednávka časopisů pomocí SMS

Pokud se rozhodnete objednat časopis pomocí SMS zprávy, za zprávu v max. délce 160 znaků zaplatíte 6 Kč včetně DPH.

■ SMS zprávu pošlete na číslo 900 11 06 (platí pro všechny operátory)

■ SMS zprávu posílejte ve formátu OBJ AMATER JMENO PRIJMENI ULICE C.DOMU MESTO PSC

(při psaní zprávy používejte velká písmena bez diakritiky)

Technicky zajišťuje ATS Praha. V případě problémů volejte na infolinku 776 999 199 pondělí – pátek 9 – 16 hodin.

Objednáním předplatného podporujete vydávání tohoto časopisu. Děkujeme vám.